

ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ENGELLİ VE YAŞLI İSTATİSTİK BÜLTENİ

2020 - KASIM

www.ailevecalisma.gov.tr

İÇİNDEKİLER

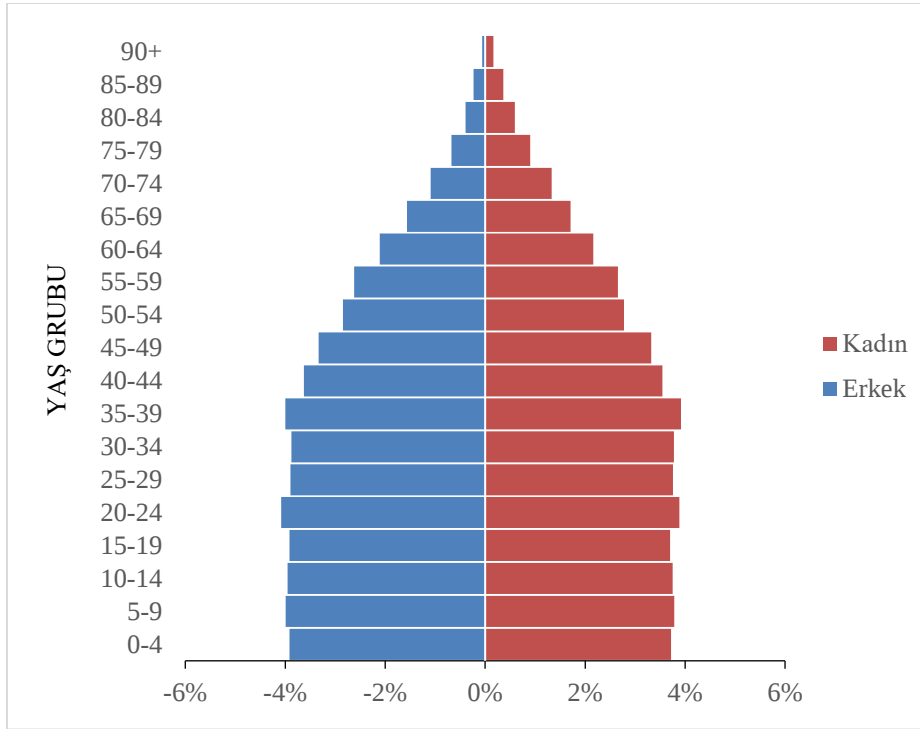
ADRESE DAYALI NÜFUS KAYIT SİSTEMİ SONUÇLARI	3
ENGELLİ NÜFUS	4
1. Nüfus ve Konut Araştırmasında Engelli Nüfus.....	4
2. Türkiye Sağlık Araştırması	9
3. Türkiye Sağlık Araştırması	14
4. Ulusal Engelli Veri Sistemi.....	16
5. İstihdam.....	19
5.1. İşgücüne Katılım Oranı.....	19
5.2. İşçi Kadrosunda İstihdam	21
5.3. Memur Kadrosunda İstihdam.....	27
5.4. Ağır Engelli Çocuğu Bulunan Kadın Sigortalılar	46
6. Eğitim	48
6.1. Örgün Eğitim	48
6.2. Taşımali Eğitim.....	50
6.3. Yaygın Eğitim	52
7. Sosyal Yardımlar.....	55
7.1. 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Maaş Alan Engelli Bireyler	55
7.2. Evde Bakım Yardımı	57
8. Bakım Hizmeti	60
8.1. Kuruluşlarda Bakım Hizmeti	60
8.2. Özel Bakım Merkezleri.....	64
9. Ücretsiz Seyahat Kapsamında Yapılan Gelir Desteği Ödemeleri	66
10. Erişilebilirlik.....	67

10.1. Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonları Tarafından Yapılan Denetim Faaliyetlerine İlişkin Bilgiler	68
10.2.Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonları Denetimi Sonucu Valiliklerce Verilen Erişilebilirlik Belgesi Bilgileri	69
11. Gelir Vergisi İndirimi	70
YAŞLI NÜFUS	72
12. Seçilmiş Ülkelere Göre Yaşlı Nüfus	72
13. Türkiye’de Yaşlı Nüfus	78
14. Yaşlılıkla İlgili Göstergeler	85
15. Aktif Yaşlanma Endeksi	90
16. Yaşlı Bakım Hizmetleri	95
17. 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Maaş Alan Yaşlı Bireyler	100
18. Yaşlı Nüfusun Eğitim Durumu	102
19. Yaşlı Nüfusun Yasal Medeni Durumu	104
20. Yaşlı Nüfusun Yoksulluk Oranı	105
21. Yaşlı Nüfusun İşgücü Durumu	106
22. Seçilmiş Ölüm Nedenlerine Göre Yaşlıların Oranı	107
23. Yaşlıların Mutluluk Düzeyi ve Kaynağı	110
24. Yaşlıların Teknoloji Kullanımı	114
25. Evlilik Kararı	115
26. Yaşlılık İle İlgili Yaşam Tercihi	116

ADRESE DAYALI NÜFUS KAYIT SİSTEMİ SONUÇLARI

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nden elde edilen bilgilere göre Türkiye nüfusu 31 Aralık 2019 tarihi itibarıyla 83 milyon 154 bin 997'dir. Erkek nüfus 41 milyon 721 bin 136 iken, kadın nüfus 41 milyon 433 bin 861'dir. Buna göre toplam nüfusun %50,2'sini erkekler, %49,8'ini ise kadınlar oluşturmaktadır. Türkiye'nin yıllık nüfus artış hızı 2018 yılında binde 14,7 iken, 2019 yılında binde 13,9 olmuştur. Ülkemizde 2018 yılında 32 olan ortalama yaş, 2019 yılında önceki yıla göre artış göstererek 32,4 olmuştur. Ortalama yaş erkeklerde 31,7 iken, kadınlarda 33,1 olarak gerçekleşmiştir. Ortalama yaşın en yüksek olduğu iller sırasıyla; 40,8 ile Sinop, 40,2 ile Balıkesir ve 39,9 ile Giresun iken, ortalama yaşın en düşük olduğu iller ise sırasıyla; 20,1 ile Şanlıurfa, 20,9 ile Şırnak ve 21,8 ile Ağrı'dır.

Şekil 1.1. Nüfus piramidi, 2019

2019 yılında çalışma çağı olarak adlandırılan 15-64 yaş grubunda bulunan nüfusun oranı %67,8; çocuk yaş grubu olarak tanımlanan 0-14 yaş grubundaki nüfusun oranı %23,1; 65 ve daha yukarı yaştaki nüfusun oranı ise %9,1 olarak gerçekleşmiştir.

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33705>

ENGELLİ NÜFUS

1. Nüfus ve Konut Araştırmasında Engelli Nüfus

Birleşmiş Milletler, nüfus konusunda ülkelerarası karşılaştırılabilir istatistikler elde edilmesi amacıyla sonu 0 ile biten yıllara yakın yıllarda ülkelerin “nüfus ve konut sayımı” yapmalarını önermektedir. Bu kapsamda Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, Avrupa Birliği üye ülkeleri ile eş zamanlı olarak idari kayıtlara dayalı geniş kapsamlı bir örneklem araştırması şeklinde planlanan Nüfus ve Konut Araştırması 2011 yılında gerçekleştirilmiştir.

Türkiye genelinde engelli bireylerin il bazında dağılımını tahmin eden son araştırma "2011 Nüfus ve Konut Araştırması" dır. Araştırma; Adrese Dayalı Nüfus Kayıt sistemi (ADNKS)'den elde edilemeyen verileri il düzeyinde sağlamak amacıyla 3 Ekim-31 Aralık 2011 tarihleri arasında, örnekleme yöntemiyle seçilmiş sayım bölgelerindeki yaklaşık 2,2 milyon haneyle ve tam sayım yöntemiyle kurumsal yerlerde bulunan tüm kişilerle yapılmıştır. 2011 yılında TÜİK tarafından gerçekleştirilen Nüfus ve Konut Araştırmasıyla Türkiye genelinde hanehalklarının yaklaşık %13'ünden bilgi derlenmiştir. **Yaklaşık 9 milyon birey ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırma 2013 yılı Temmuz ayında yayımlanmıştır.**

Dünyada değişen engellilik tanımı ve sınıflandırma sistemlerine bağlı olarak Türkiye'de de engellilerin profiline ilişkin veri toplama kriterleri dönüşüm göstermektedir. Engelliliğe ilişkin sorular, bu alanla ilgili Birleşmiş Milletler bünyesinde çalışan ve sayımlar ile araştırmalar için engellilik soru seti geliştiren “Washington Grup” önerileri temel alınarak Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Söz konusu soru seti aynı zamanda Dünya Sağlık Örgütü tarafından geliştirilen İşlevsellik, Engellilik ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırılması (ICF) ile de uyumlu bir şekilde geliştirilmiştir.

Engellilik tanımı ve sınıflandırmasındaki yeni yaklaşımla beraber Nüfus ve Konut Araştırmasında engellilik; tıbbi yaklaşımdan (organ kaybı, işlev bozuklukları) ziyade fonksiyonlardaki sınırlılıklara odaklanmaktadır. Araştırmada engellilik; görme, duyma, konuşma, yaşlarına göre öğrenme/basit dört işlem yapma, hatırlama/dikkatini toplama alanlarıyla hareket güçlüğü (yürüme, taşıma, tutma ve merdiven inip çıkma) alanlarında

tanımlanmıştır. Araştırma kapsamında bu alanlardan en az birinde çok zorlandığını veya hiç yapmadığını belirten kişiler en az bir engeli olan nüfus kapsamına alınmıştır.

Nüfus ve Konut Araştırmasında bireylere 6 farklı engellilik durumuna ilişkin aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

1. *Görmede zorluk çekiyor musunuz? (Gözlük veya lens kullanıyor olsanız dahi)*
2. *Duymada zorluk çekiyor musunuz? (İşitme cihazı/implant kullanıyor olsanız dahi)*
3. *Konuşmada (konuşma bozukluğu, tutukluk, kekemelik gibi nedenlerden dolayı) zorluk çekiyor musunuz?*
4. *Yürümede, merdiven çıkmada veya inmede zorluk çekiyor musunuz?*
5. *Birşeyler taşımada veya tutmada zorluk çekiyor musunuz?*
6. *Yaşıtlarınıza göre öğrenmede, basit dört işlem yapmada, hatırlama veya dikkatinizi toplamada zorluk çekiyor musunuz?*

Araştırma sonuçlarına göre engelli bireylerin yaş ve cinsiyete göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.1. Genel nüfus içinde yaş grubu ve cinsiyete göre en az bir engeli olan nüfus⁽¹⁾, 2011

Engelli Birey	Nüfus Oranı (%)	Erkek (%)	Kadın (%)
<i>Tüm yaş grupları</i>	6,9	5,9	7,9
3-9	2,3	2,5	2,1
10-14	2,1	2,4	1,8
15-19	2,3	2,6	2,0
20-24	2,7	3,4	2,0
25-29	2,6	3,0	2,3
30-34	3,2	3,4	3,0
35-39	4,0	4,0	4,1
40-44	5,1	4,7	5,6
45-49	6,9	5,9	7,8
50-54	8,8	7,1	10,7
55-59	12,1	9,2	15,0

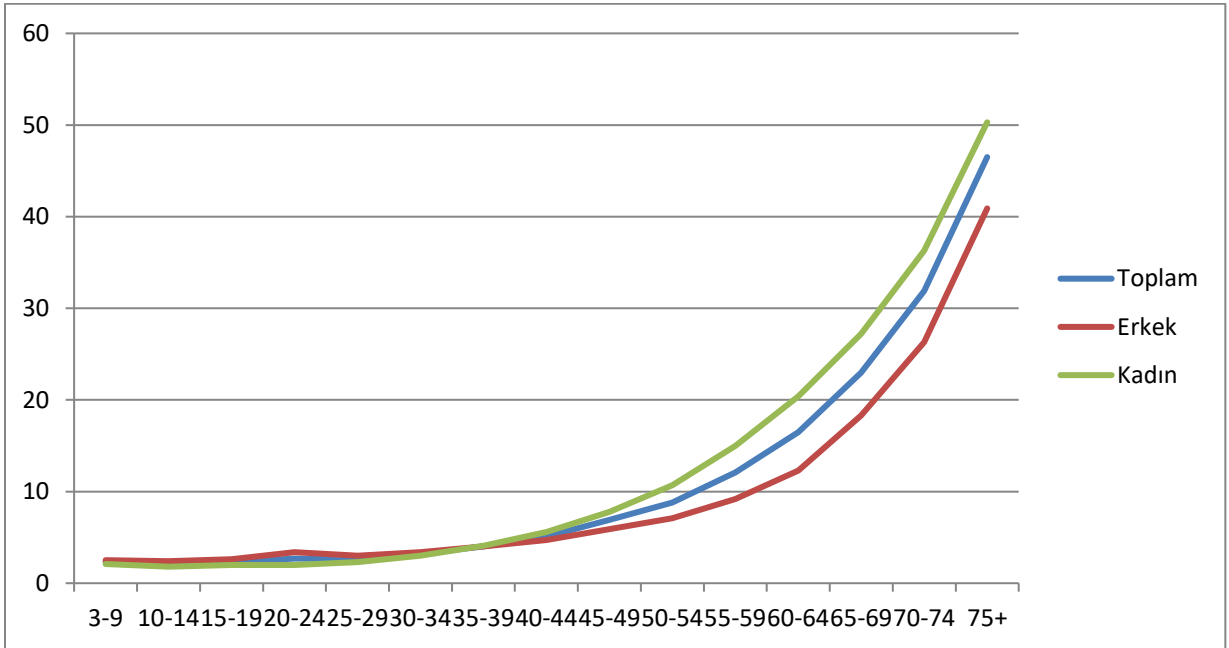

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

60-64	16,5	12,3	20,4
65-69	23,0	18,3	27,2
70-74	31,9	26,3	36,3
75+	46,5	40,9	50,3

(1) “En az bir engeli olan nüfus” engellilikle ilgili en az bir işlevi (fonksiyonu) yerine getirmede çok zorlandığını veya hiç yapmadığını belirten 3 ve daha yukarı yaştaki nüfustur.

Nüfus ve Konut Araştırması sonuçlarına göre, en az bir engeli olan (3 ve daha yukarı yaş) nüfusun oranı %6,9 (4.876.000 kişi)’dur. Erkeklerde %5,9 olan bu oran kadınlarda %7,9’dur. Yaş grubu arttıkça en az bir engeli olan nüfus oranının artma eğiliminde olduğu görülmektedir. 35-39 yaş grubundan itibaren en az bir engeli olan kadınların oranı erkeklerden yüksektir.

Şekil 2.1. Yaş grubu ve cinsiyete göre en az bir engeli olan nüfus oranı

Tablo 2.2. Genel nüfus içinde engel grubuna göre engelli nüfus⁽¹⁾, 2011

Engel Grubu	Toplam Nüfus Oranı (%)	Erkek (%)	Kadın (%)	Toplam (Kişi sayısı)	Erkek (Kişi sayısı)	Kadın (Kişi sayısı)
Görmede zorluk yaşayanlar ⁽²⁾	1,4	1,3	1,5	1.039.000	478.000	561.000
İşitmede zorluk yaşayanlar ⁽³⁾	1,1	1,1	1,2	836.000	406.000	429.000
Konuşmada zorluk	0,7	0,8	0,6	507.000	278.000	229.000
Yürümede, merdiven çıkma / inmede zorluk	3,3	2,4	4,1	2.313.000	861.000	1.452.000
Bir şeyler taşımada / tutmada zorluk yaşayanlar ⁽⁴⁾	4,1	3,2	5,1	2.923.000	1.136.000	1.787.000
Yaşlılarına göre öğrenmede / basit dört işlem yapmada / hatırlamada dikkatini toplama zorluk	2,0	1,6	2,4	1.412.000	565.000	847.000

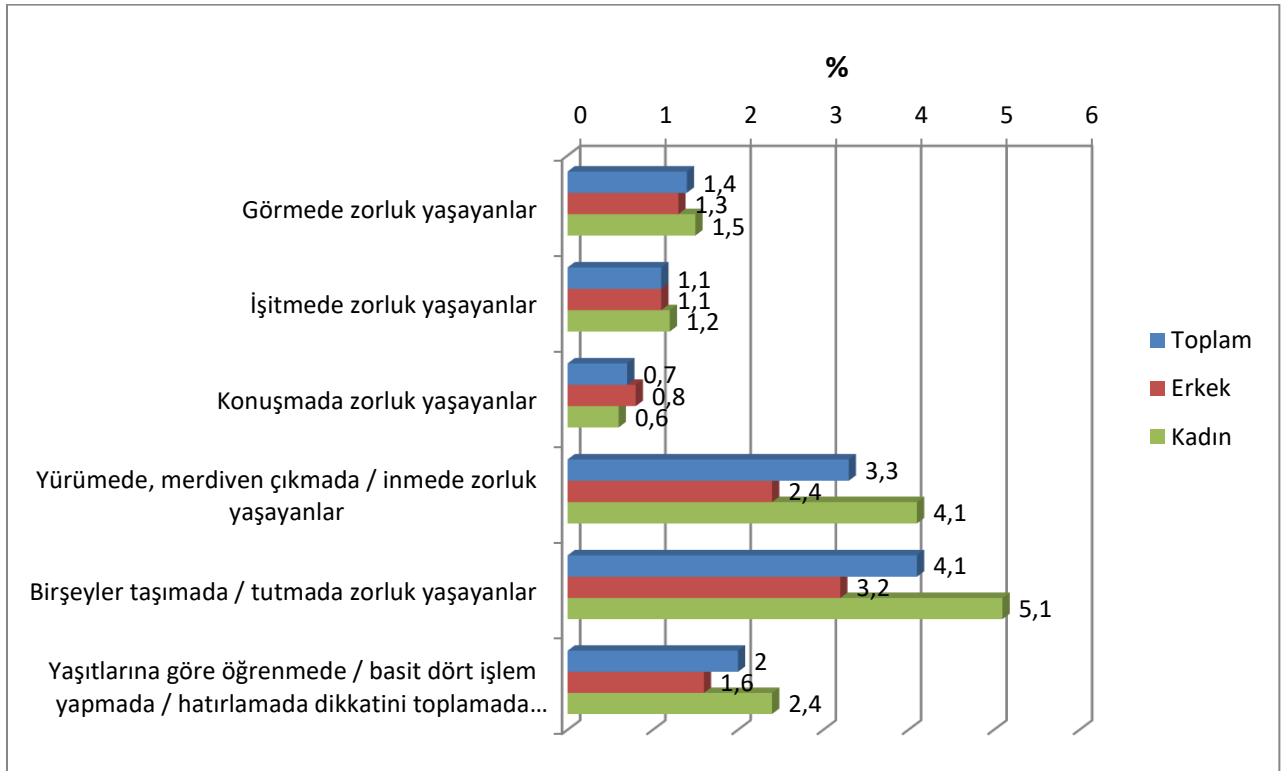
(1) Engelli nüfus oranı hesaplanırken; ilgili faaliyeti yaparken çok zorlandığını veya bu faaliyeti hiç yapamadığını beyan edenlerin toplam nüfus içindeki payı esas alınmıştır.

(2) Görmeye yardımcı araç kullananlardan bu araçları kullanmalarına rağmen görmede çok zorlandığını belirtilenler ile hiç görmediğini belirtenler dahildir.

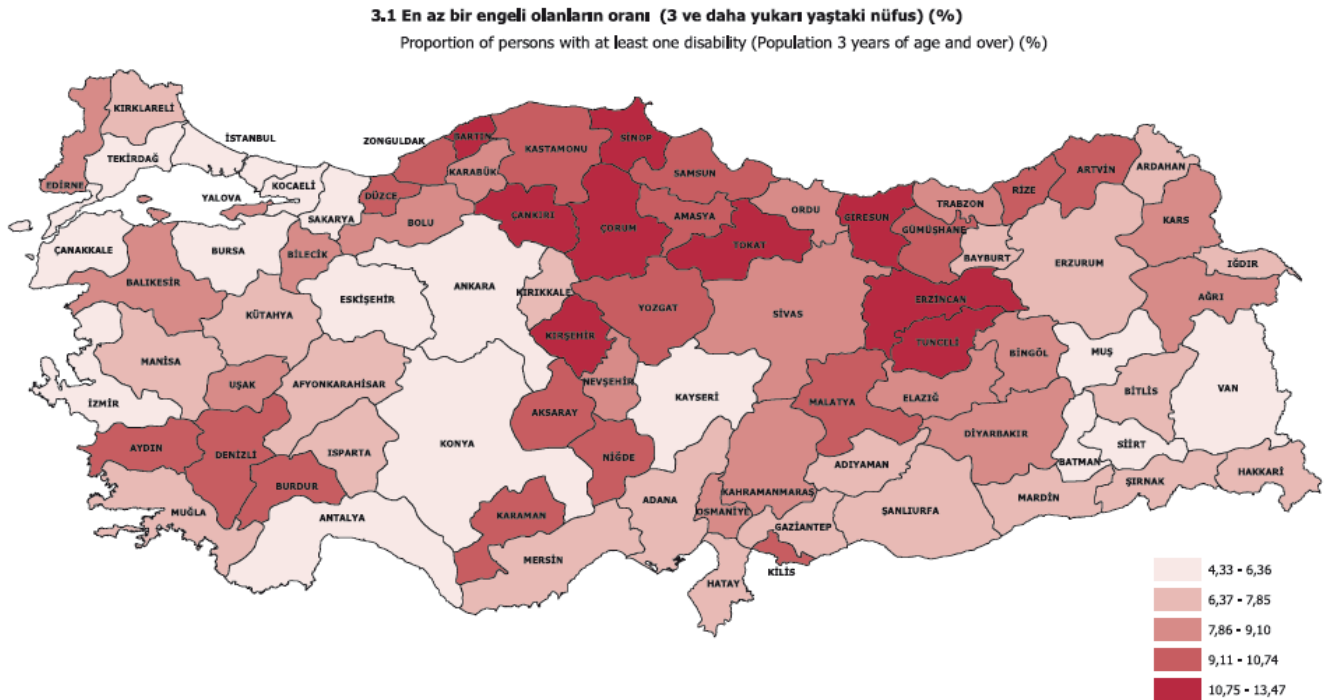
(3) İşitmeye yardımcı araç kullanmalarına rağmen işitmede çok zorlandığını belirtenler ile hiç duymadığını belirtenler dahildir.

(4) 3 ve daha yukarı yaştaki nüfusu kapsamaktadır.

Engel gruplarına göre engelli nüfus oranları incelendiğinde bir şeyler taşımada /tutmada zorluk yaşayanlar ile yürümede, merdiven çıkma / inmede zorluk yaşayanların oranları diğer gruplara göre daha yüksektir.

Şekil 2.2. Engel grubu ve cinsiyete göre engelli nüfus oranı

Şekil 2.3. En az bir engeli olan nüfusun oranı (3 ve daha yukarı yaş) (%)

2. Türkiye Sağlık Araştırması

Ülkemizde engellilikle ilgili göstergelerin elde edildiği bir diğer araştırma da Türkiye Sağlık Araştırması'dır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2008 yılından itibaren iki yılda bir düzenli olarak bireylerin genel sağlık durumunun ortaya çıkarılması ve kalkınma göstergeleri içerisinde önemli bir paya sahip olan sağlık göstergesine yönelik bilgilerin elde edilmesi amacıyla Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) metodolojisiyle uyumlu olarak Sağlık Araştırması gerçekleştirilmektedir. Bu araştırma ile **15 ve daha yukarı yaştaki bireylerin** genel sağlık durumu, kronik hastalıkları, günlük aktivitelerini yürütmedeki fonksiyonel yeterlilikleri, kişisel bakım, sağlık hizmetleri kullanımı, ilaç kullanımı, yapılan aşılar ve ölçümler ile boy ve kilo değerleri, sigara ve alkol kullanımı ile yine bu alandaki pek çok değişken elde edilebilmektedir. Araştırmadan görme/işitme sorunu olanlar, yürüyemeyenler/merdiven inip çıkamayanlar, öğrenmede/hatırlamada zorluk çekenler, giyinme, tuvalet kullanımı, banyo yapma gibi kişisel bakım faaliyetlerini gerçekleştirirken zorluk çekenler gibi engellilik ve yaşlılıkla ilgili göstergeler elde edilmektedir.

Tablo 2.3. Engellilik ve yaşlılıkla ilgili göstergeler

[15+ yaş] (%)											
	2012				2014				2016		
Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın		Toplam	Erkek	Kadın		Toplam	Erkek	Kadın
Görme sorunu olan bireylerin cinsiyet ve yaş grubuna göre dağılımı											
Toplam	5,5	4,0	6,9		6,9	5,1	8,6		6,9	5,3	8,6
15-44	1,7	1,3	2,1		2,3	1,6	3,0		2,1	1,7	2,5
45-54	6,9	5,0	8,8		10,3	7,7	13,0		9,4	7,8	11,1
55-64	9,5	6,8	12,0		13,2	10,6	15,6		13,3	9,4	17,0
65-74	18,3	13,8	22,0		17,6	15,1	19,8		18,5	16,4	20,2
75+	33,1	28,3	36,3		28,8	23,1	32,5		31,9	23,8	37,2
İşitme sorunu olan bireylerin cinsiyet ve yaş grubuna göre dağılımı											
Toplam	2,2	1,9	2,5		5,3	4,8	5,8		4,5	3,9	5,0
15-44	0,6	0,7	0,5		1,8	1,8	1,9		1,1	1,1	1,1

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

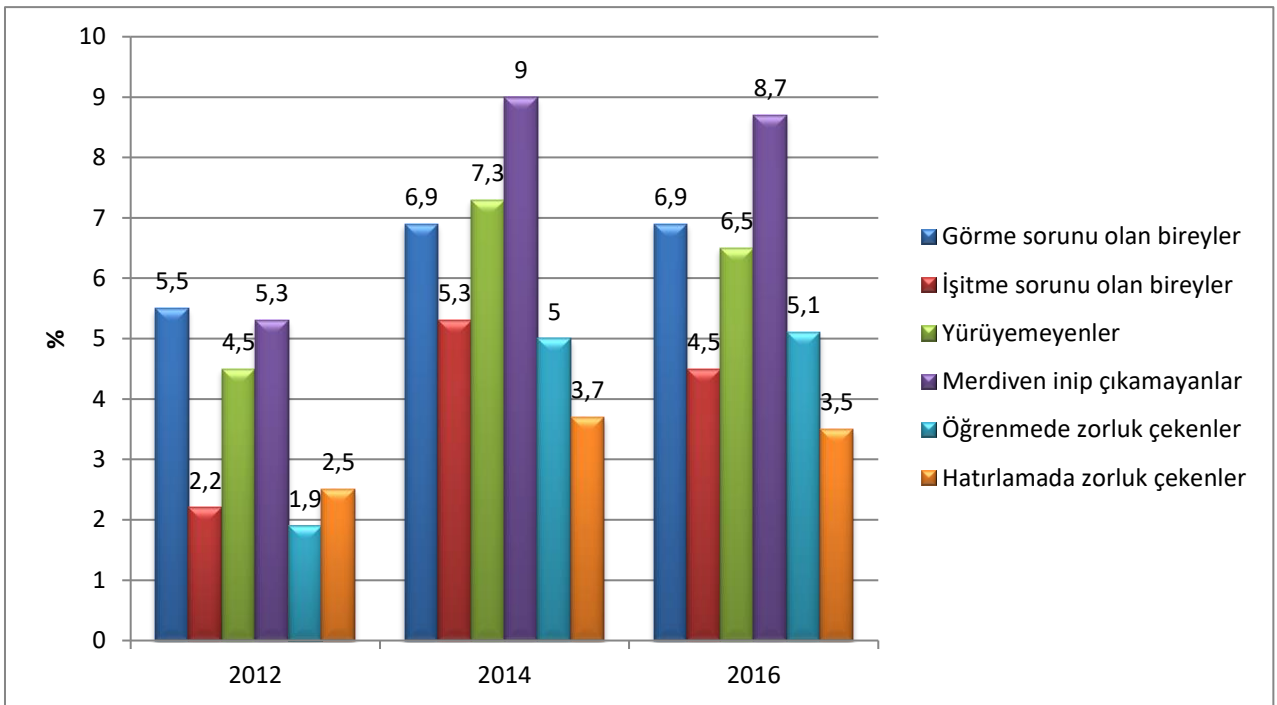
45-54	1,4	1,2	1,6		5,4	4,4	6,4		4,1	3,4	4,9
55-64	2,9	1,8	4,0		7,7	7,0	8,3		5,4	4,6	6,2
65-74	7,8	7,4	8,1		14,7	15,4	14,1		15,0	15,5	14,5
75+	22,0	22,4	21,7		35,8	37,7	34,6		34,7	33,0	35,8
Herhangi bir yardım almadan ya da yardımcı bir araç kullanmadan yürüyemeyenler ve merdiven inip çıkamayanların cinsiyet ve yaş grubuna göre dağılımı											
Yürüyemeyenler	4,5	2,7	6,3		7,3	4,1	10,4		6,5	4,0	8,9
15-44	2,3	2,0	2,5		1,7	1,3	2,1		1,3	1,4	1,1
45-54	3,2	2,2	4,3		6,8	3,4	10,4		5,1	2,7	7,6
55-64	8,1	3,9	12,1		12,9	5,2	20,5		10,8	4,3	17,1
65-74	20,3	11,7	27,5		24,3	15,3	31,9		23,4	15,4	30,2
75+	39,9	29,9	46,8		51,2	38,3	59,7		48,0	36,0	55,8
Merdiven inip çıkamayanlar	5,3	3,1	7,4		9,0	5,1	12,8		8,7	5,0	12,4
15-44	2,8	2,2	3,5		2,4	1,7	3,2		1,9	1,7	2,2
45-54	3,5	2,1	4,9		9,0	3,9	14,2		8,8	4,2	13,4
55-64	10,8	5,2	16,1		16,3	7,1	25,2		15,4	6,5	24,1
65-74	22,8	13,2	30,6		30,7	19,6	40,1		29,3	18,6	38,5
75+	44,5	34,7	51,2		53,6	42,1	61,3		55,4	39,8	65,7
Yaşıtlarına göre öğrenmekte ve hatırlamakta zorluk çeken bireylerin cinsiyet ve yaş grubuna göre dağılımı											
Öğrenmede zorluk çekenler	1,9	1,1	2,7		5,0	2,5	7,5		5,1	2,4	7,8
15-44	0,9	0,8	1,0		1,4	0,8	2,0		1,8	1,0	2,6
45-54	1,5	0,8	2,2		5,2	2,6	7,8		4,6	1,7	7,5
55-64	2,6	0,8	4,2		8,0	3,0	12,8		7,2	1,9	12,3
65-74	6,1	3,2	8,5		16,1	8,5	22,5		15,1	8,9	20,4
75+	12,2	6,6	16,1		34,2	22,0	42,2		33,1	20,2	41,5

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Hatırlamada zorluk çekenler	2,5	1,7	3,2		3,7	2,3	5,1		3,5	2,2	4,8
15-44	1,1	0,9	1,4		1,6	1,2	1,9		1,5	1,2	1,9
45-54	2,4	1,5	3,3		4,1	2,1	6,2		3,1	1,5	4,7
55-64	3,8	1,8	5,7		5,0	2,9	7,0		4,1	2,2	5,9
65-74	7,2	5,5	8,7		9,4	6,3	12,0		9,5	5,7	12,7
75+	14,3	11,3	16,4		22,6	15,6	27,3		22,5	17,8	25,6

Kaynak: Türkiye Sağlık Araştırması

Şekil 2.4. Temel faaliyetleri yerine getirmede zorluk yaşayan 15 ve üzeri yaştaki bireylerin yıllara göre dağılımı

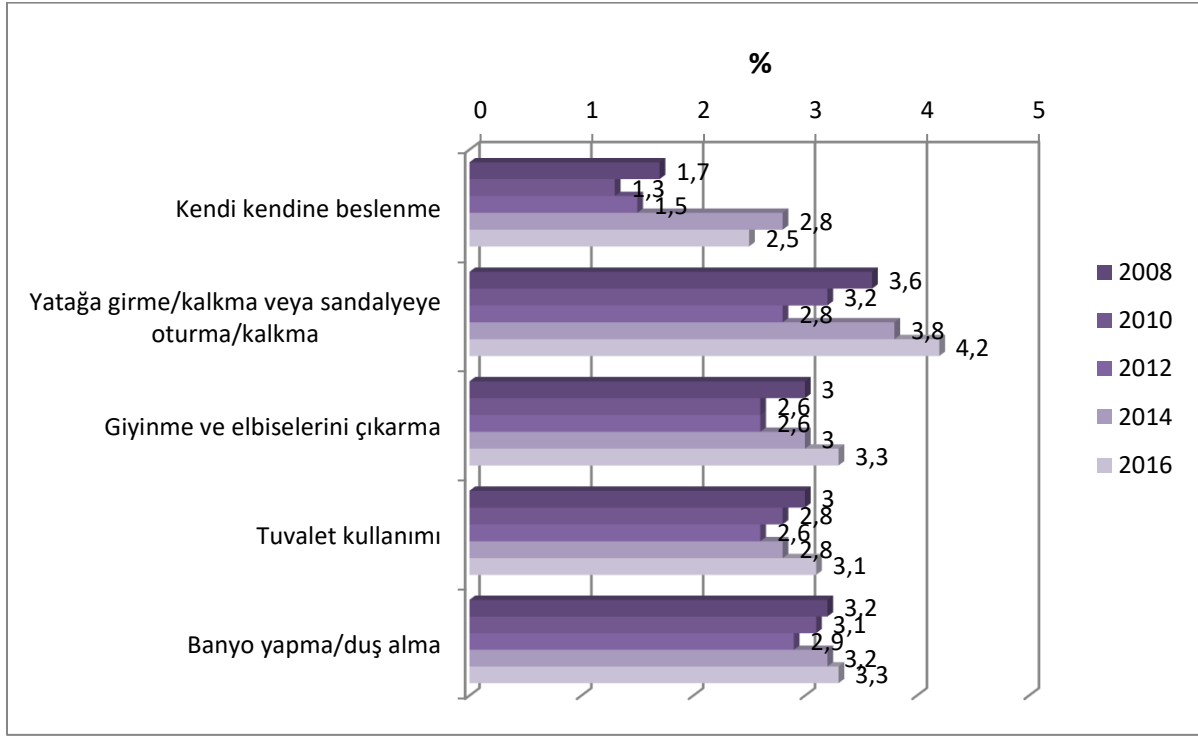

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Tablo 2.4. Kişisel bakım faaliyetlerini gerçekleştirirken zorluk çeken bireylerin cinsiyete göre dağılımı

[15+ yaş]		(%)				
Kişisel bakım faaliyetleri		Kendi kendine beslenme	Yatağa girme/kalkma veya sandalyeye	Giyinme ve elbiselerini çıkarma	Tuvalet kullanımı	Banyo yapma/duş alma
2008	Toplam	1,7	3,6	3,0	3,0	3,2
	Erkek	1,5	2,5	2,3	2,2	2,4
	Kadın	1,9	4,6	3,6	3,7	4,0
2010	Toplam	1,3	3,2	2,6	2,8	3,1
	Erkek	1,1	2,3	2,0	2,1	2,2
	Kadın	1,6	4,1	3,2	3,5	3,9
2012	Toplam	1,5	2,8	2,6	2,6	2,9
	Erkek	1,3	1,9	2,0	1,8	2,1
	Kadın	1,7	3,7	3,2	3,4	3,8
2014	Toplam	2,8	3,8	3,0	2,8	3,2
	Erkek	1,8	2,4	2,2	1,8	2,1
	Kadın	3,7	5,2	3,8	3,8	4,3
2016	Toplam	2,5	4,2	3,3	3,1	3,3
	Erkek	2,0	2,9	2,8	2,5	2,6
	Kadın	3,0	5,4	3,9	3,7	3,9

Kaynak: Türkiye Sağlık Araştırması

Şekil 2.5. Kişisel bakım faaliyetlerini gerçekleştirirken zorluk çeken 15 ve üzeri yaştaki bireylerin yıllara göre dağılımı

3. Türkiye Sağlık Araştırması

Avrupa Birliği İşgücü Araştırması 2011 yılında engellilerin istihdamı konusunda özel bir modül içermiş olup, bu modülden elde edilen sonuçlar tablo 2.5'te yer almaktadır. Modülde; sağlık sorunları ve temel aktivitelerdeki zorluklar, sağlık sorunları/temel aktivitelerdeki zorluklardan kaynaklanan işteki kısıtlılıklar, sağlık sorunları/temel aktivitelerde zorlukları olan insanlar tarafından ihtiyaç duyulan veya kullanılan özel yardımlar/destekler, diğer nedenlerden dolayı işteki kısıtlılıklar ile ilgili değişkenler yer almaktadır. Sonuçlar, 15-64 yaş arasındaki kişileri kapsamaktadır.

Sonuçların değerlendirilmesinde engellilik için iki temel tanım dikkate alınmıştır:

- Temel bir aktivite zorluğu yaşayanlar (görme, işitme, yürüme, iletişim kurma gibi),
- Uzun süredir devam eden sağlık durumundan ve/veya temel aktivite zorluğundan kaynaklanan iş kısıtlılığı olan kişiler.

Uzun süreli sağlık sorunu ve temel aktivitelerdeki zorluk için en az 6 aydır süren ya da sürmesi muhtemel olan durumlar kapsamaktadır.

Tablo 2.5. Uzun süredir devam eden bir sağlık problemi veya temel bir aktivite zorluğu yaşadıklarını beyan eden kişiler, 2011 (%)

Ülkeler	Sadece uzun süredir devam eden bir sağlık durumu olanlar	Sadece temel bir aktivite zorluğu yaşayanlar	Uzun süredir devam eden sağlık durumu ile temel aktivite zorluğunun her ikisini de yaşayanlar	Uzun süredir devam eden sağlık durumu ya da temel aktivite zorluğu olmayanlar	Cevap vermeyenler	Toplam
Belçika	10,9	1,2	12,6	75,2	:	100,0
Bulgaristan	9,1	0,8	9,4	80,7	:	100,0
Çekya	10,8	0,9	7,5	80,7	0,1	100,0

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Danimarka	9,5	2,2	12,9	75,0	0,3	100,0
Almanya	9,5	4,7	10,2	72,6	3,1	100,0
Estonya	25,1	1,7	16,8	56,2	:	100,0
İrlanda	8,9	1,4	3,8	85,6	0,3	100,0
Yunanistan	7,0	1,4	5,7	86,0	:	100,0
İspanya	19,3	1,2	6,9	72,7	:	100,0
Fransa	31,1	1,6	19,5	47,8	:	100,0
Hırvatistan	10,1	1,0	14,3	74,6	:	100,0
İtalya	9,2	1,0	7,6	81,0	1,2	100,0
Kıbrıs	15,0	0,6	8,9	75,6	:	100,0
Letonya	19,5	1,3	16,6	62,5	:	100,0
Litvanya	12,1	1,8	11,3	74,8	:	100,0
Lüksemburg	19,9	4,0	17,1	58,6	0,3	100,0
Macaristan	8,4	0,6	12,6	78,0	0,4	100,0
Malta	16,5	2,0	5,2	76,3	:	100,0
Hollanda	4,0	1,4	12,3	82,2	0,2	100,0
Avusturya	23,4	5,2	18,3	53,1	:	100,0
Polonya	7,4	0,3	13,9	78,4	:	100,0
Portekiz	24,8	1,6	15,6	57,9	:	100,0
Romanya	7,6	1,3	9,7	81,5	:	100,0
Slovenya	13,4	3,8	14,8	67,9	:	100,0
Slovakya	8,1	0,8	9,5	81,4	0,2	100,0
Finlandiya	33,7	1,6	20,7	44,0	:	100,0
İsveç	26,4	1,5	14,6	57,2	0,2	100,0
Birleşik Krallık	15,4	3,2	13,5	67,7	0,1	100,0
İzlanda	29,3	2,5	16,7	50,0	1,5	100,0
İsviçre	23,9	2,6	14,8	58,2	0,5	100,0
Türkiye	15,6	1,4	16,2	66,8	:	100,0

: Mevcut değil

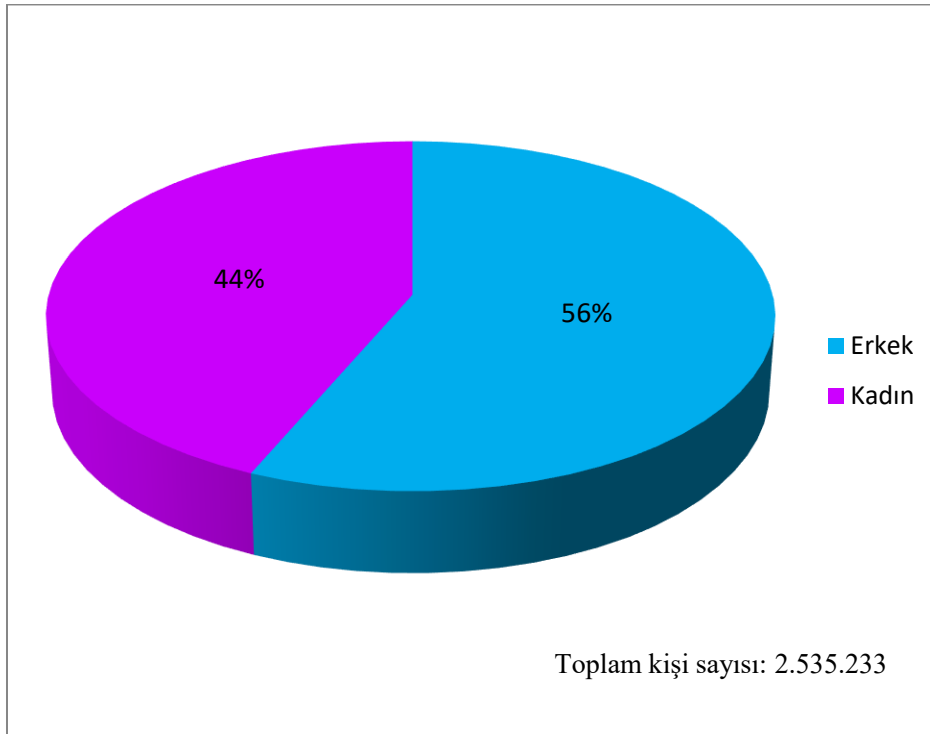
Kaynak: Eurostat, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=hlth_dp010&lang=en

4. Ulusal Engelli Veri Sistemi

İdari kayıtlar birtakım hizmetlerin veya programların normal işleyişinin bir parçası olarak toplanan verilerden oluşmaktadır. Bunun bir örneği hizmetlere ilişkin başvuru formlarında bulunan bilgilerdir. Bu kayıtlar sağlanan hizmetlerin detaylarıyla birlikte engellilik hizmetlerine erişim sağlayan bireylerin özellikleri hakkında da bilgi sağlamaktadır.

Engelli bireylerin sayısının idari kayıtlar üzerinden tespiti ülkemiz ve özellikle engellilere yönelik politika geliştiren kurumlar açısından büyük önem arz etmektedir. Engelli nüfusa ilişkin veri ihtiyacını gidermek için Bakanlığımız bünyesinde kamu kurum ve kuruluşlarındaki Engelli Sağlık Kurulu Raporlarını esas alan "Ulusal Engelli Veri Sistemi" oluşturulmuştur. Ulusal Engelli Veri Sisteminde kayıtlı ve hayatta olan engelli sayısı; 1.425.667'si erkek, 1.109.566'sı kadın olmak üzere 2.535.233*'dür. Ağır engeli olan kişi sayısı 764.271'dir.

**Engelli Sağlık Kurulu Raporu almak için yetkili hastanelere başvurmamış ve hizmet almak için devletle temasa geçmemiş bireyleri kapsamamaktadır.*

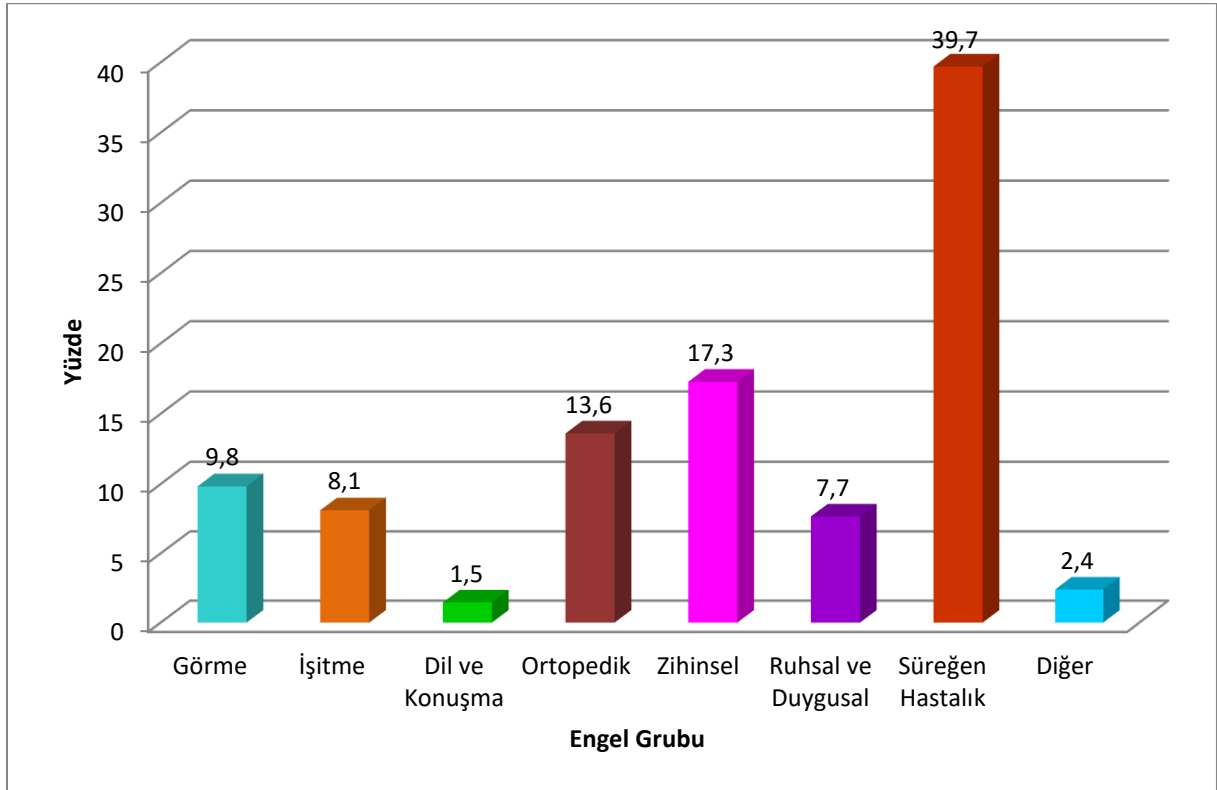
Şekil 2.6. Veri sisteminde kayıtlı ve hayatta olan engellilerin cinsiyete göre dağılımı

Tablo 2.6. Veri sisteminde kayıtlı ve hayatta olan engellilerin engel gruplarına göre dağılımları

Engel Grubu	Kişi Sayısı	Oran (%)
Görme	277.001	9,83
İşitme	228.589	8,11
Dil ve Konuşma	40.981	1,45
Ortopedik	383.134	13,59
Zihinsel	486.676	17,27
Ruhsal ve Duygusal	215.915	7,66
Süreğen Hastalık	1.119.007	39,70
Diğer	67.324	2,39

Not: Engelli Sağlık Kurulu Raporu almak için yetkili hastanelere başvurmamış ve hizmet almak için devletle temasa geçmemiş bireyleri kapsamamaktadır.

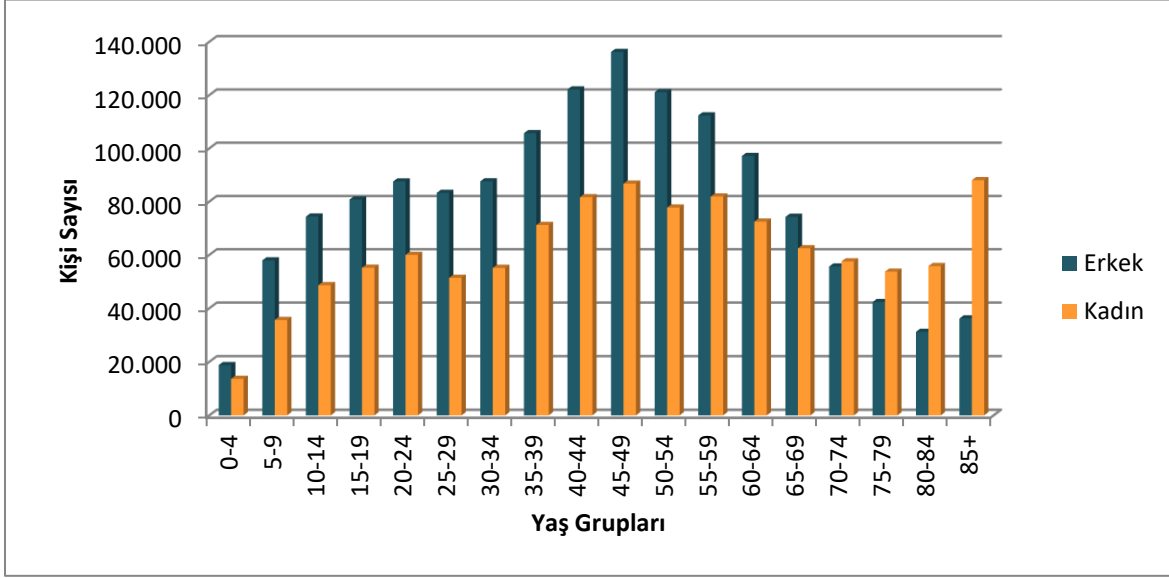
Şekil 2.7. Veri sisteminde kayıtlı ve hayatta olan engellilerin engel gruplarına göre dağılımları

Tablo 2.7. Veri tabanında kayıtlı ve hayatta olan engellilerin yaş grubu ve cinsiyete göre dağılımları

Yaş Grupları	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	18.756	13.627	32.383
5-9	57.936	35.624	93.560
10-14	74.365	48.649	123.014
15-19	80.793	55.156	135.949
20-24	87.566	59.992	147.558
25-29	83.275	51.379	134.654
30-34	87.585	55.124	142.709
35-39	105.680	71.220	176.900
40-44	122.085	81.654	203.739
45-49	136.164	86.730	222.894
50-54	121.058	77.741	198.799
55-59	112.329	81.894	194.223
60-64	97.095	72.473	169.568
65-69	74.274	62.465	136.739
70-74	55.636	57.551	113.187
75-79	42.313	53.704	96.017
80-84	31.182	55.786	86.968
85+	36.166	88.034	124.200

Not: Engelli Sağlık Kurulu Raporu almak için yetkili hastanelere başvurmamış ve hizmet almak için devletle temasa geçmemiş bireyleri kapsamamaktadır.

Şekil 2.8. Veri tabanında kayıtlı ve hayatta olan engellilerin yaş grubu ve cinsiyete göre dağılımları

5. İstihdam

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'ne göre; engelli bireyler herkesle aynı hak ve özgürlüklere sahiptir. Bu hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanılması için alınması gereken tüm önlemler devletlerin insan hakları yükümlülüklerindendir. Sözleşmenin 27. maddesi engelli bireylerin çalışma hakkına ilişkin yaşadıkları sorunların tümünü gözeterek, ayrıntılı bir düzenleme öngörmüştür. Taraf Devletler engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında çalışma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Bu hak, engellilerin, açık, bütünleştirici ve erişilebilir bir iş piyasası ve çalışma ortamında serbestçe seçtikleri bir işle hayatlarını kazanmaları fırsatını da içerir.

5.1. İşgücüne Katılım Oranı

İşgücüne katılma oranı, aktif nüfusun kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfusa oranı olarak tanımlanmaktadır. Bu oranın yüksek olması, çalışma yaşında olan kadın ve erkeklerin çalışma hayatına dâhil olma noktasında istekli olduklarını gösterir. Bir ülkede işgücüne katılma oranının

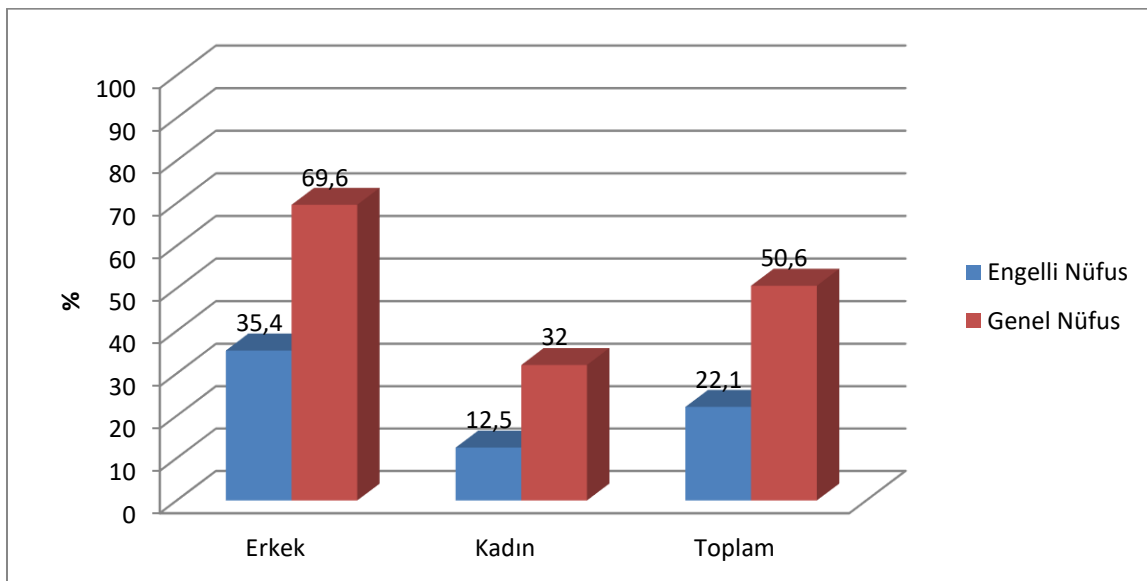
yüksek olması, aynı zamanda o ülkede insan kaynağının etkin kullanılıp kullanılmadığının da bir göstergesidir.

Gerek gelişmiş gerekse de gelişmekte olan ülkelerde karşılaşılan genel görünüm, kadın işgücüne katılma oranının erkeklerin işgücüne katılma oranından düşük olmasıdır.

Türkiye İstatistik Kurumu’nun Ağustos 2020 verilerine göre ülkemizde işgücüne katılma oranı erkeklerde **%69,6**, kadınlarda **%32**, toplamda ise **%50,6**’dır. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından Avrupa Birliği üye ülkeleri ile eş zamanlı olarak idari kayıtlara dayalı geniş kapsamlı bir örneklem araştırması şeklinde 2011 yılında gerçekleştirilen Nüfus ve Konut Araştırması’na göre en az bir engeli olan nüfusun işgücüne katılma oranı erkeklerde **%35,4**, kadınlarda **%12,5**, toplamda ise **%22,1**’dir.

Tablo 2.8. Engelli ve genel nüfusun işgücüne katılım oranı

İşgücüne Katılım Oranı	Erkek	Kadın	Toplam
Engelli Nüfus	35,4	12,5	22,1
Genel Nüfus	69,6	32	50,6

Şekil 2.9. Engelli ve genel nüfusun cinsiyete göre işgücüne katılım oranları

5.2. İşçi Kadrosunda İstihdam

*4857 sayılı İş Kanununun 30 uncu Maddesi kapsamında; "İşverenler, elli veya daha fazla işçi çalıştırdıkları özel sektör işyerlerinde **yüzde üç** engelli; kamu işyerlerinde ise **yüzde dört** engelli bireyi meslek, beden ve ruhi durumlarına uygun işlerde çalıştırmakla yükümlüdürler."*

Türkiye İş Kurumu verilerine göre engelli çalıştırmakla yükümlü 50+ işyeri sayısı ile kamu kurumlarında ve özel sektörde engelli kotasında işçi olarak istihdam edilen bireylerin yıllara göre dağılımları aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 2.9. Engelli çalıştırmakla yükümlü 50+ işyeri sayısı

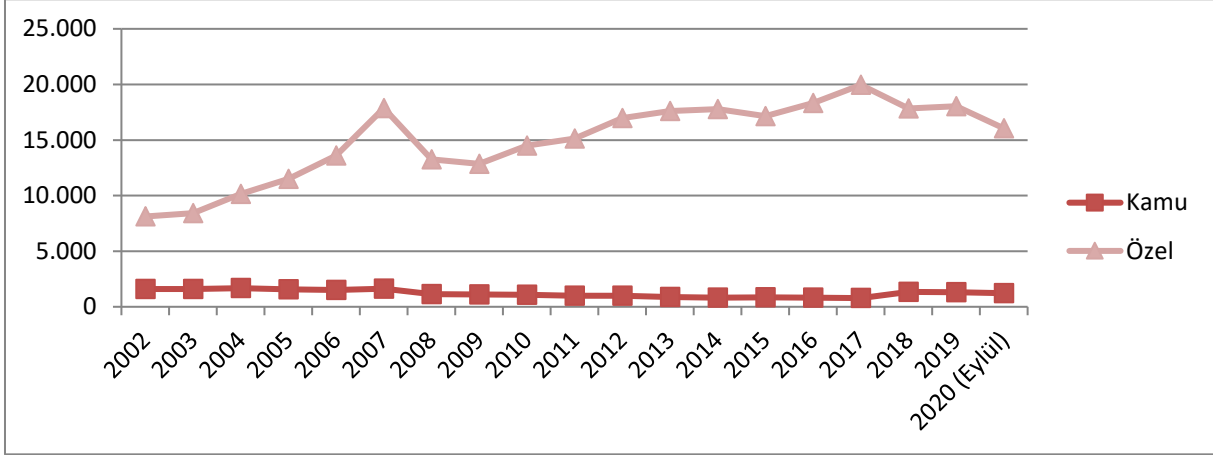
Yıllar	Kamu	Özel
2020 (Eylül)	1.221	16.062
2019	1.320	18.029
2018	1.352	17.826
2017	782	19.957
2016	806	18.332
2015	844	17.144
2014	809	17.773
2013	890	17.596
2012	979	16.980
2011	1.004	15.118
2010	1.084	14.511
2009	1.096	12.847
2008	1.126	13.268
2007	1.613	17.864
2006	1.507	13.593
2005	1.567	11.517
2004	1.674	10.145
2003	1.593	8.427
2002	1.609	8.121

Kaynak: <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal/istatistikler/>

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Engelli bireyleri çalıştırmakla yükümlü işyeri sayısı 2002 yılı itibariyle kamuda 1.609, özel sektörde 8.121 iken 2020 yılı Eylül sonu itibariyle bu sayı kamuda 1.221, özel sektörde ise 16.062'dir.

Şekil 2.10. Engelli bireyleri çalıştırmakla yükümlü işyeri sayılarının yıllara göre dağılımı

Tablo 2.10. Engelli çalıştırmakla yükümlü işyerlerinde işçi olarak çalışan engelli birey sayısının yıllara göre dağılımı

Yıllar	Çalıştırmakla Yükümlü Olunan Engelli Birey Sayısı		Çalışan Engelli Birey Sayısı			
	Kamu	Özel	Kamu		Özel	
2020 (Eylül)	16.616	101.339	50+ işyerin de çalışan: 15.536	50- işyerin de çalışan: 937	50+ işyerinde çalışan: 90.362	50- işyerinde çalışan: 6.229
2019	16.664	126.238	50+ işyerin de çalışan: 15.928	50- işyerin de çalışan: 1.037	50+ işyerinde çalışan: 101.377	50- işyerinde çalışan: 8.328
2018	16.157	107.373	50+ işyerin de çalışan: 14.453	50- işyerin de çalışan: 1.033	50+ işyerinde çalışan: 97.893	50- işyerinde çalışan: 8.916
2017	7.801	117.687	10.323		102.751	
2016	8.206	104.966	10.822		92.413	
2015	8.432	99.262	10.696		84.370	
2014	8.417	101.823	10.422		84.706	
2013	9.514	97.689	11.804		80.434	
2012	10.246	97.322	12.358		77.547	
2011	10.496	86.607	12.347		71.088	
2010	-	-	12.603		66.359	
2009	-	-	12.653		58.876	
2008	-	-	11.286		55.077	
2007	-	-	12.924		49.784	
2006	-	-	15.342		53.832	
2005	-	-	15.243		47.850	
2004	-	-	15.193		39.022	
2003	-	-	14.685		31.829	
2002	-	-	16.668		28.953	

Kaynak: <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal/istatistikler/>

Engelli çalıştırmakla yükümlü olan işyerlerinde çalıştırılması gereken engelli birey sayısı 2011 yılı itibariyle kamuda 10.496, özel sektörde 86.607 iken 2020 yılı Eylül sonu itibariyle bu sayı kamuda 16.616'ya, özel sektörde ise 101.339'a yükselmiştir. Bu işyerlerinde çalışan engelli sayısı 2002 yılı itibariyle kamuda 16.668, özel sektörde 28.953 iken 2020 yılı Eylül sonu itibariyle bu sayı kamuda 16.473*'e, özel sektörde ise 96.591*'e yükselmiştir.

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

*50 kişiden fazla ve az çalışanı olan işyerlerinde çalışan engelli sayısı toplamı.

Tablo 2.11. Engelli birey çalıştırmakla yükümlü işyerlerinde kota açığı/ fazlası

Yıllar	Engelli Birey Çalıştırmakla Yükümlü Olan Kurumlarda Kota Açığı		Engelli Kotasının Üzerinde Çalışan Engelli Birey Sayısı	
	Kamu	Özel	Kamu	Özel
2020 (Eylül)	3.809*	17.910	2.729	6.933
2019	3.958*	33.082	3.222	8.221
2018	4.775*	17.871	3.071	8.391
2017	466	23.232	2.988	8.296
2016	387	20.336	3.003	7.783
2015	472	22.037	2.736	7.145
2014	712	23.637	2.717	6.520
2013	700	23.075	2.990	5.820
2012	931	25.250	3.043	5.475
2011	1.164	20.789	3.015	5.270
2010	1.863	18.299	2.748	4.715
2009	1.981	16.367	2.548	4.693
2008	2.380	20.117	2.073	4.868
2007	3.417	22.175	2.208	4.032
2006	2.331	19.427	1.442	3.276
2005	2.990	21.824	1.211	1.680
2004	-	-	1.104	1.164
2003	-	-	2.033	990
2002	-	-	2.351	964

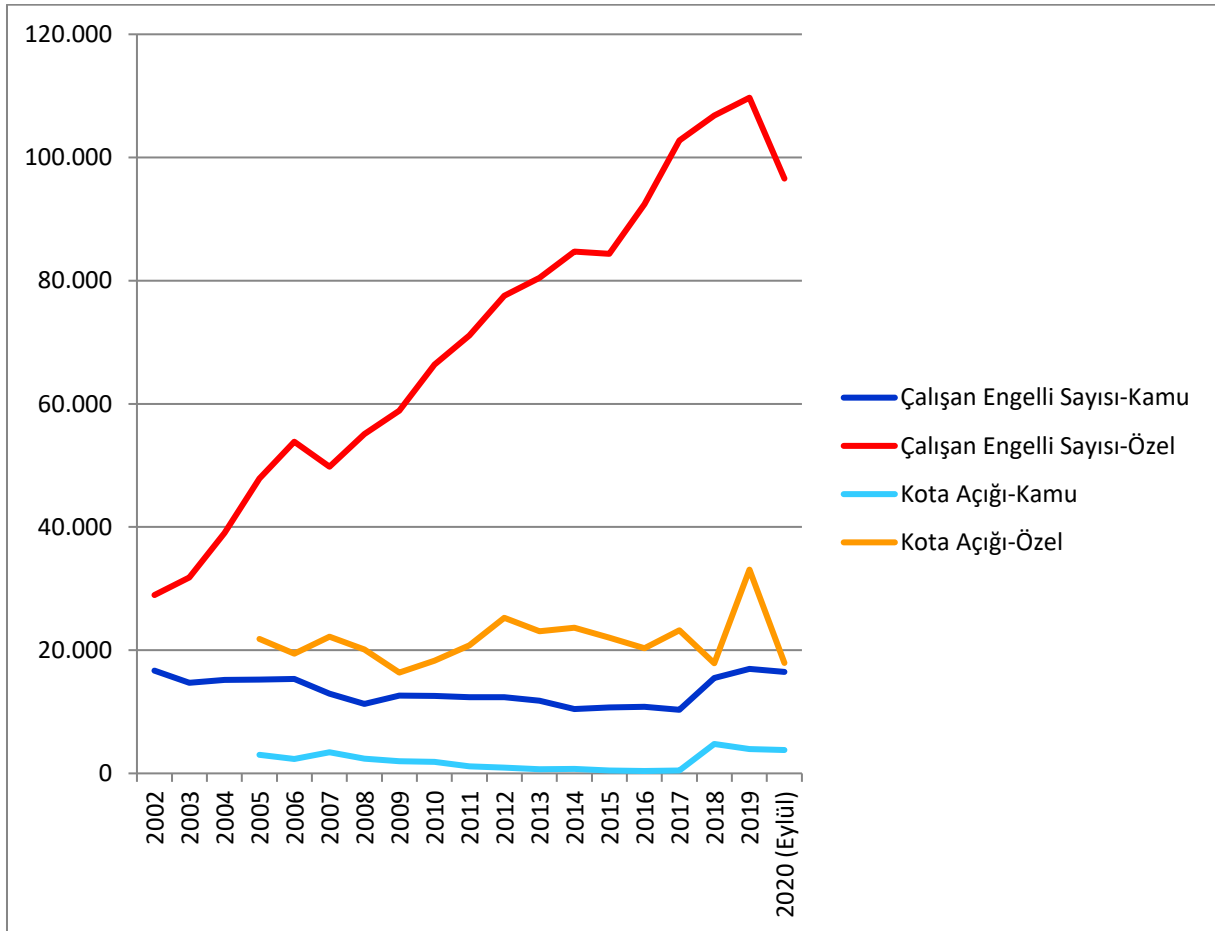
*Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmet Alımı Sözleşmeleri Kapsamında Çalıştırılmakta Olan İşçilerin Sürekli İşçi Kadrolarına veya Mahalli İdare Şirketlerinde İşçi Statüsüne Geçirilmesine İlişkin 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Geçici 23 ve Geçici 24 üncü Maddelerinin Uygulanması ile kamu kurum ve kuruluşlarında sürekli işçi pozisyonunda çalışan kamu işçisi sayısı artması nedeniyle kamu kurumlarının istihdam etmekle yükümlü olduğu engelli işçi sayısında artış olmuş ve kota açığı da artmıştır.

Kaynak: <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal/istatistikler/>

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Engelli çalıştırmakla yükümlü olan işyerlerinde kota açığı 2005 yılı itibariyle kamuda 2.990, özel sektörde ise 21.784 iken 2020 yılı Eylül sonu itibariyle kota açığı kamuda 3.809, özel sektörde ise 17.910'dur. Çalıştırmakla yükümlü olduğu kotanın üzerinde engelli işçi çalıştıran işyerlerinde çalışan engelli sayısı 2002 yılı itibariyle kamuda 2.351, özel sektörde ise 964 iken 2020 yılı Eylül sonu itibariyle kamuda 2.729, özel sektörde ise 6.933'dür.

Şekil 2.11. Kamuda ve özel sektörde çalışan engelli sayısı ve kota açığının yıllara göre dağılımı

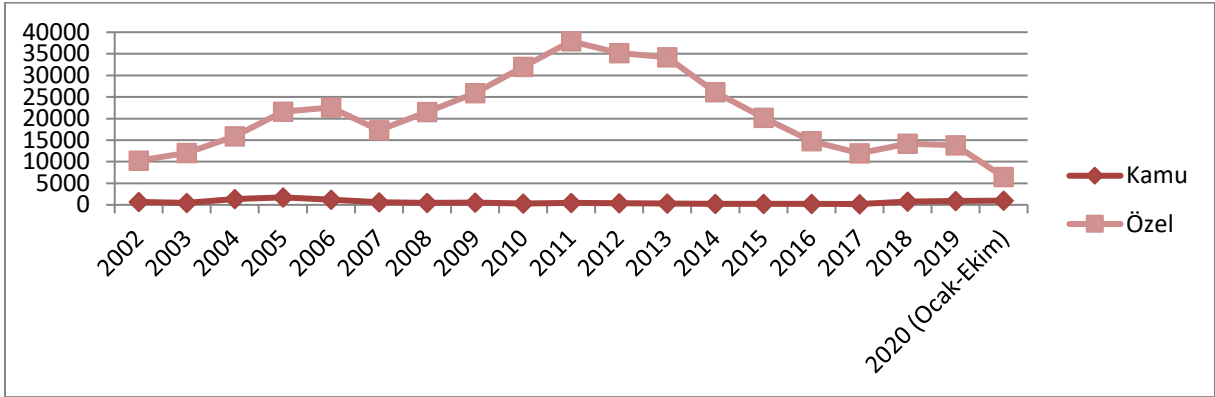

Tablo 2.12. Kamu kurumlarında ve özel sektörde engelli kotasından işe yerleştirilen işçilerin yıllara göre dağılımı

Yıllar	İşe Yerleştirme		
	Kamu	Özel	Toplam
2020 (Ocak-Ekim)	982	6.478	7.460
2019	917	13.798	14.715
2018	722	14.208	14.930
2017	192	11.959	12.151
2016	236	14.795	15.031
2015	258	20.197	20.455
2014	232	26.118	26.350
2013	287	34.189	34.476
2012	398	35.133	35.531
2011	455	37.894	38.349
2010	295	31.962	32.257
2009	545	25.860	26.405
2008	427	21.540	21.967
2007	573	17.291	17.864
2006	1.202	22.579	23.781
2005	1.728	21.589	23.317
2004	1.320	15.855	17.175
2003	464	12.017	12.481
2002	657	10.226	10.883

Kaynak: <http://www.iskur.gov.tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx>

Kamu kurumlarında ve özel sektörde engelli kotasından işe yerleştirilen işçilerin dağılımı tablo 2.12’de görülmektedir. 2020 yılı Ocak-Ekim döneminde kamuda 982, özel sektörde ise 6.478 olmak üzere toplam 7.460 engelli birey işe yerleştirilmiştir.

Şekil 2.12. Kamu kurumlarında ve özel sektörde engelli kotasından işe yerleştirilen işçilerin yıllara göre dağılımı

5.3. Memur Kadrosunda İstihdam

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 53 üncü maddesine göre; "Kurum ve kuruluşlar bu Kanuna göre çalıştırdıkları personele ait kadrolarda % 3 oranında engelli çalıştırmak zorundadır."

2002 yılından itibaren kamu kurumlarında engelli kotasında memur olarak istihdam edilen engelli bireylerin yıllara göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.13. Kamu kurumlarında engelli kotasında istihdam edilen memurların yıllara göre dağılımı

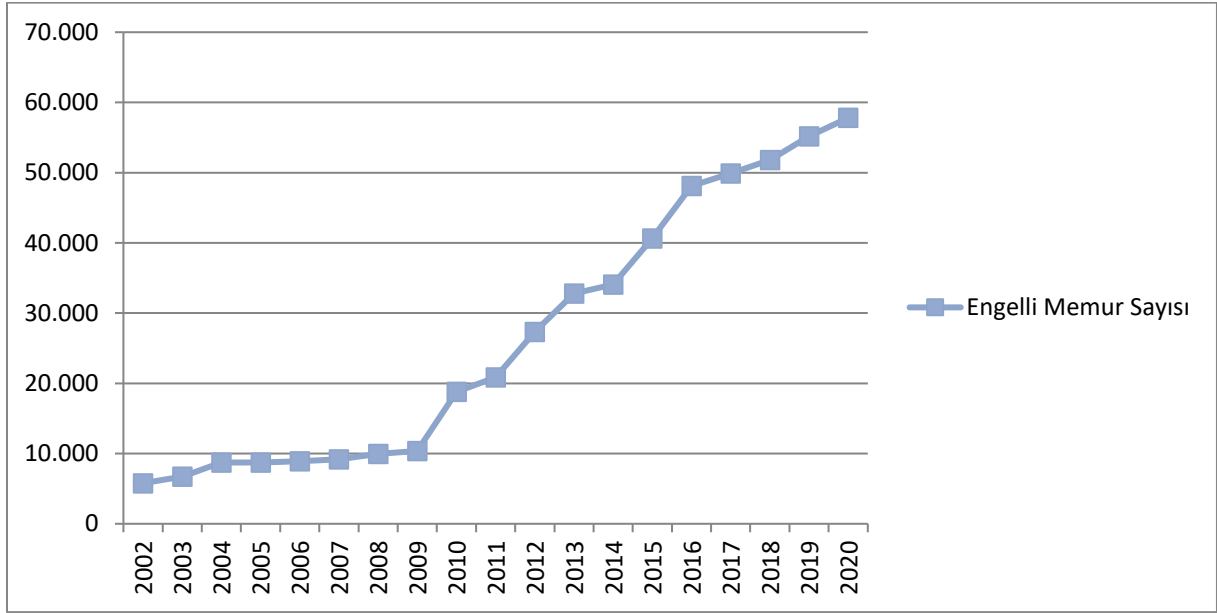
Yıllar	Engelli Memur Sayısı
2020 (Ekim)	57.809
2019	55.196
2018	51.814
2017	49.873
2016	48.134
2015	40.655
2014	34.078
2013	32.787
2012	27.314
2011	20.829
2010	18.787
2009	10.357
2008	9.966
2007	9.193
2006	8.915
2005	8.717
2004	8.717
2003	6.727
2002	5.777

Kaynak: Çalışma Genel Müdürlüğü

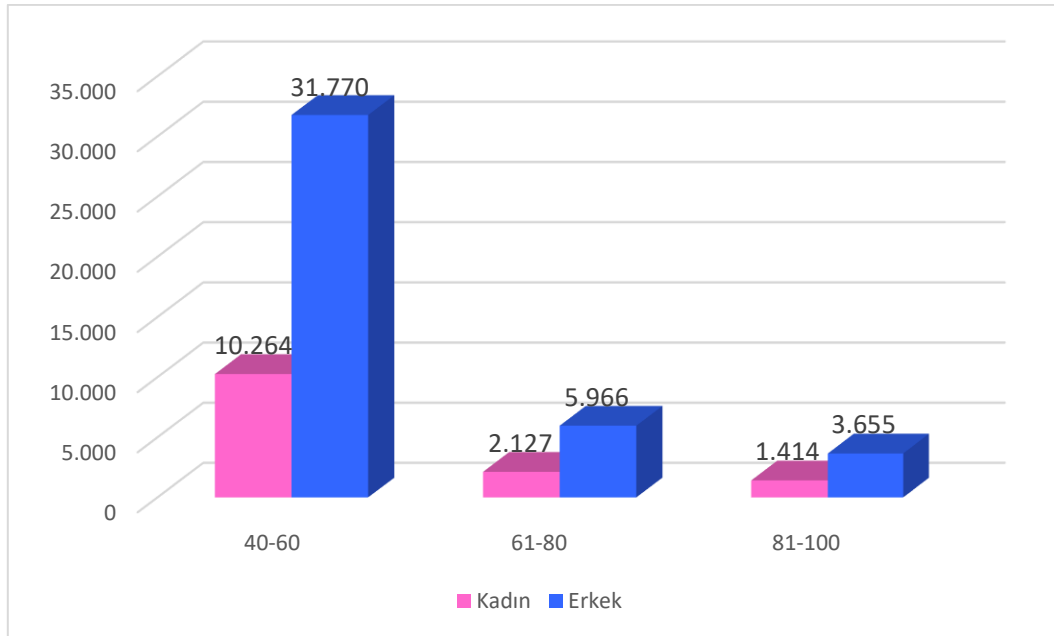
2002 yıl sonu itibariyle 5.777 memur olarak istihdam edilen engelli birey sayısı 2020 yılı Ekim ayı itibariyle 57.809'a ulaşmıştır. Engelli memur sayısı 2002 yılına göre yaklaşık 10 kat artmıştır.

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

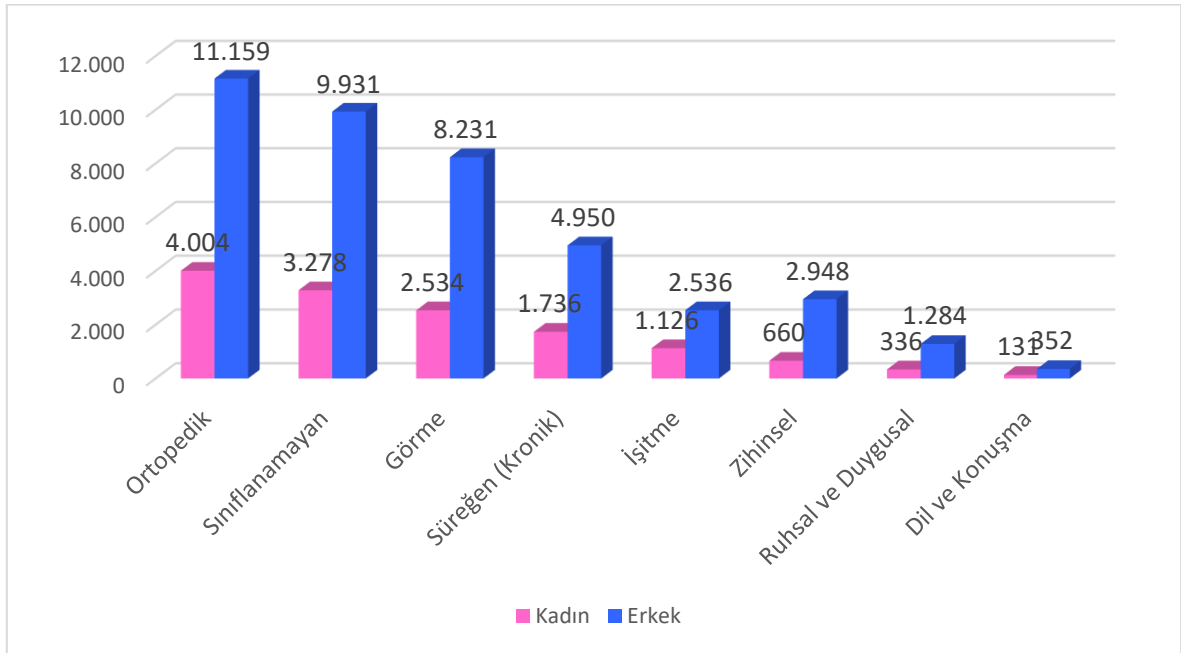
Şekil 2.13. Engelli memur sayısının yıllara göre dağılımı

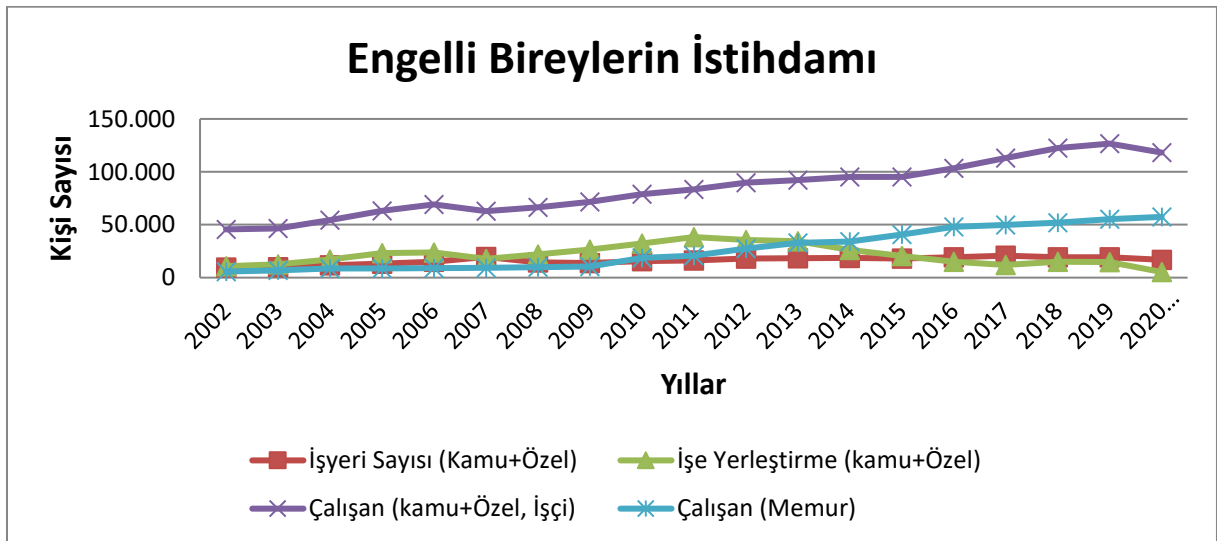
Şekil 2.14. Engelli memurların engel oranları ve cinsiyete göre dağılımı, Kasım 2019

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 2.15. Engelli memurların engel grupları ve cinsiyete göre dağılımı, Kasım 2019

Şekil 2.16. Engelli bireylerin istihdamına ilişkin genel görünüm

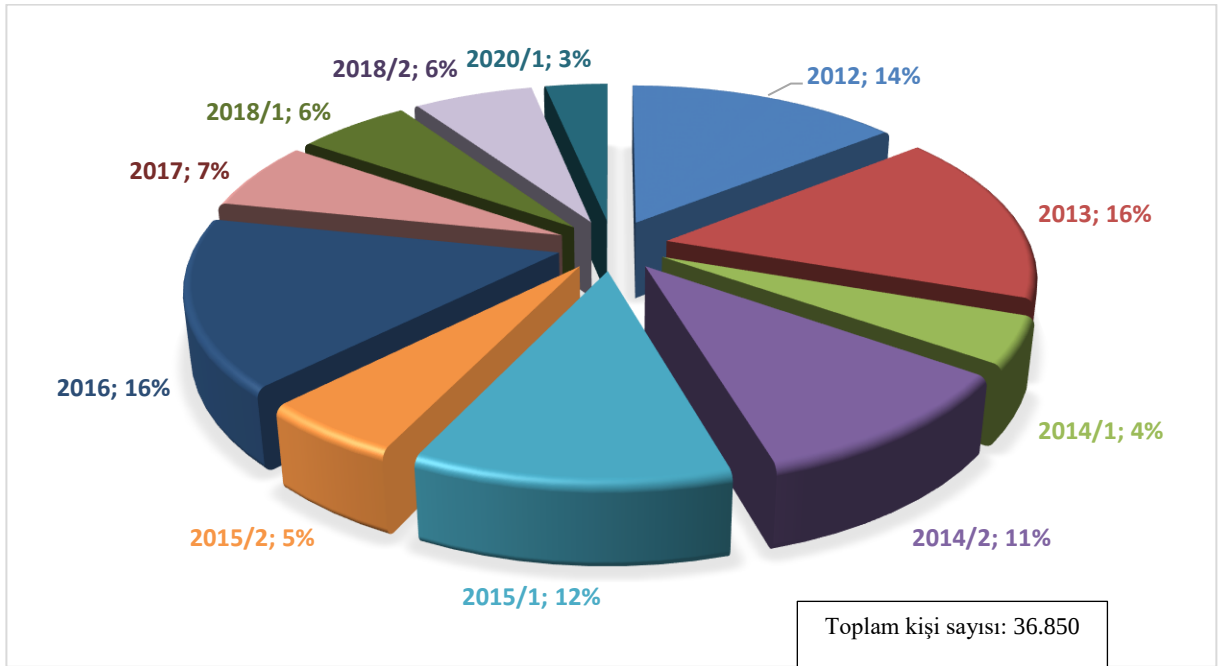

Tablo 2.14. Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı (EKPSS) ile kamu kurumlarına yerleşen aday memurların öğrenim düzeylerine göre dağılımı

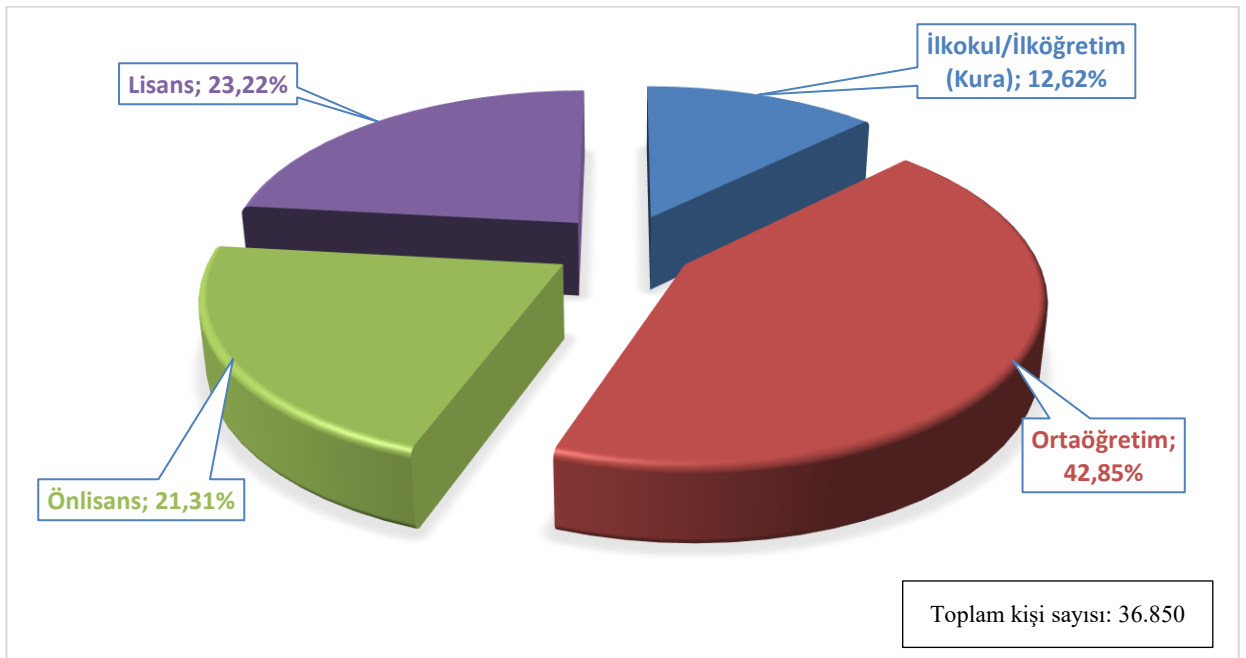
Dönem	Öğrenim Düzeyi				
	İlkokul/İlköğretim (Kura)	Ortaöğretim	Önlisans	Lisans	Toplam
2012	988	2.174	1.093	999	5.254
2013	591	3.378	1.343	614	5.926
2014/1	0	426	384	806	1.616
2014/2	234	1.383	990	1.344	3.951
2015/1	470	2.595	609	647	4.321
2015/2	210	1.549	126	65	1.950
2016	1.220	2.466	1.233	893	5.812
2017	246	386	458	1.273	2.363
2018/1	329	502	465	854	2.150
2018/2	198	534	723	846	2.301
2020/1	165	396	428	217	1.206
Toplam	4.651 (%12,62)	15.789 (%42,85)	7.852 (%21,31)	8.558 (%23,22)	36.850 (%100)

Kaynak: <http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/istatistikler>

EKPSS ile 2012 yılından beri kamu kurumlarına yerleşen tüm aday memurlar öğrenim düzeylerine göre incelendiğinde; %42,85 oranı ile en fazla işe yerleştirilenlerin ortaöğretim mezunu olanlar olduğu görülmektedir.

Şekil 2.17. Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı ile yerleşen engelli bireylerin yerleştikleri döneme göre dağılımı

Şekil 2.18. Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı ile yerleşen engelli bireylerin öğrenim durumuna göre dağılımı

Tablo 2.15. Engelli Memur İstihdamının Kurumsal Bazda Dağılımı, Kasım 2019

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kurumlar	Mevcut Memur Sayısı	Engelli Memur Kontenjanı (%3)	Toplam Çalışan Engelli Memur Sayısı	Kontenjan Fazlası Çalışan Engelli Memur Sayısı	Kontenjan Açığı
Abdullah Gül Üniversitesi	144	4	4	-	-
Adalet Bakanlığı	95.437	2.863	3.293	430	-
Adana Alparslan Türkeş Bilim Ve Teknoloji Üniversitesi	192	6	7	1	-
Adıyaman Üniversitesi	557	17	17	-	-
Adli Tıp Kurumu Başkanlığı	1.701	51	51	-	-
Afet Ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	5.003	150	97	-	53
Afyon Kocatepe Üniversitesi	493	15	10	-	5
Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi	361	11	6	-	5
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	191	6	5	-	1
Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	17.311	519	536	17	-
Akdeniz Üniversitesi	1.753	53	53	-	-
Aksaray Üniversitesi	323	10	11	1	-
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	117	4	4	-	-
Amasya Üniversitesi	298	9	9	-	-
Anadolu Üniversitesi	1.480	44	46	2	-
Anayasa Mahkemesi Başkanlığı	145	4	4	-	-

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	227	7	3	-	4
Ankara Müzik Ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	12	0	0	-	-
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	126	4	4	-	-
Ankara Üniversitesi	4.471	134	192	58	-
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	325	10	9	-	1
Ardahan Üniversitesi	144	4	5	1	-
Artvin Çoruh Üniversitesi	199	6	7	1	-
Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı	52	2	2	-	-
Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı	49	1	1	-	-
Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu	84	3	3	-	-
Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü	63	2	2	-	-
Atatürk Üniversitesi	9	0	42	42	-
Avrupa Birliği Başkanlığı	307	9	5	-	4
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	1.129	34	30	-	4
Balıkesir Üniversitesi	618	19	20	1	-
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi	125	4	13	9	-
Bankacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu	461	14	10	-	4
Bartın Üniversitesi	251	8	6	-	2
Batman Üniversitesi	251	8	9	1	-
Bayburt Üniversitesi	220	7	14	7	-
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	259	8	8	-	-

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Bilgi Teknolojileri Ve İletişim Kurumu Başkanlığı	550	17	15	-	2
Bingöl Üniversitesi	318	10	13	3	-
Bitlis Eren Üniversitesi	258	8	7	-	1
Boğaziçi Üniversitesi	801	24	26	2	-
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	763	23	24	1	-
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	338	10	13	3	-
Bursa Teknik Üniversitesi	151	5	8	3	-
Bursa Uludağ Üniversitesi	2.029	61	64	3	-
Ceza Ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü	0	0	0	-	-
Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Eğitim Ve Araştırma	74	2	1	-	1
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	750	23	29	6	-
Çankırı Karatekin Üniversitesi	291	9	12	3	-
Çevre Ve Şehircilik Bakanlığı	14.198	426	394	-	32
Çukurova Üniversitesi	2.211	66	73	7	-
Danıştay Başkanlığı	586	18	17	-	1
Darphane Ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü	117	4	2	-	2
Darülaceze Başkanlığı	231	7	8	1	-
Deniz Kuvvetleri Komutanlığı	2.418	73	88	15	-

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Devlet Arşivleri Başkanlığı	508	15	15	-	-
Devlet Demiryolları Taşımacılık A.Ş Genel	193	6	0	-	6
Devlet Opera Ve Balesi Genel Müdürlüğü	304	9	7	-	2
Devlet Personel Başkanlığı	250	8	8	-	-
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	9.172	275	269	-	6
Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü	523	16	15	-	1
Dışişleri Bakanlığı	3.378	101	28	-	73
Dicle Üniversitesi	1.534	46	51	5	-
Diyanet İşleri Başkanlığı	100.486	3.015	1.667	-	1.348
Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi	37	1	1		-
Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi	29	1	1	-	-
Dokuz Eylül Üniversitesi	2.832	85	94	9	-
Düzce Üniversitesi	734	22	22	-	-
Ege Üniversitesi	3.278	98	101	3	-
Emniyet Genel Müdürlüğü (*)	8.363	418	299	-	119
Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Başkanlığı	494	15	3	-	12
Enerji Ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	949	28	27	-	1
Erciyes Üniversitesi	2.417	73	71	-	2
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	347	10	10	-	-

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Erzurum Teknik Üniversitesi	103	3	4	1	-
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	1.548	46	59	13	-
Eskişehir Teknik Üniversitesi	113	3	3	-	-
Fırat Üniversitesi	1.351	41	43	2	-
Galatasaray Üniversitesi	237	7	8	1	-
Gap Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı	43	1	0	-	1
Gazi Üniversitesi	2.460	74	51	-	23
Gaziantep İslam Bilim Ve Teknoloji Üniversitesi	20	1	0	-	1
Gaziantep Üniversitesi	1.182	35	30	-	5
Gebze Teknik Üniversitesi	302	9	9	-	-
Gelir İdaresi Başkanlığı	37.824	1.135	1.189	54	-
Gençlik Ve Spor Bakanlığı	15.014	450	451	1	-
Genelkurmay Başkanlığı	349	10	13	3	-
Giresun Üniversitesi	366	11	13	2	-
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü	1.655	50	24	-	26
Gümüşhane Üniversitesi	259	8	24	16	-
Hacettepe Üniversitesi	5.005	150	147	-	3
Hakimler Ve Savcılar Kurulu	277	8	11	3	-
Hakkari Üniversitesi	177	5	4	-	1
Harran Üniversitesi	763	23	24	1	-
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	778	23	22	-	1
Hava Kuvvetleri Komutanlığı	2.186	66	83	17	-

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Hazine Ve Maliye Bakanlığı	22.733	682	883	201	-
Helal Akreditasyon Kurumu	10	0	0	-	-
Hitit Üniversitesi	382	11	11	-	-
Iğdır Üniversitesi	192	6	6	-	-
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	277	8	9	1	-
İçişleri Bakanlığı	21.809	654	779	125	-
İletişim Başkanlığı	4	0	14	14	-
İnönü Üniversitesi			53	53	-
İskenderun Teknik Üniversitesi	190	6	5	-	1
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	158	5	7	2	-
İstanbul Teknik Üniversitesi	1.157	35	37	2	-
İstanbul Üniversitesi	1.522	46	128	82	-
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	939	28	80	52	-
İzmir Bakırçay Üniversitesi	49	1	0	-	1
İzmir Demokrasi Üniversitesi	53	2	6	4	-
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	334	10	16	6	-
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	378	11	10	-	1
Jandarma Genel Komutanlığı	2.691	81	84	3	-
Kafkas Üniversitesi	376	11	11	-	-
Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi	36	1	0	-	1

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	774	23	23	-	-
Kamu Denetçiliği Kurumu	121	4	4	-	-
Kamu Gözetimi, Muhasebe Ve Denetim Standartları	114	3	3	-	-
Kamu İhale Kurumu Başkanlığı	313	9	2	-	7
Kara Kuvvetleri Komutanlığı	4.260	128	111	-	17
Karabük Üniversitesi	466	14	14	-	-
Karadeniz Teknik Üniversitesi	1.425	43	53	10	-
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	234	7	8	1	-
Karayolları Genel Müdürlüğü	6.192	186	179	-	7
Kastamonu Üniversitesi	380	11	11	-	-
Kayseri Üniversitesi	63	2	6	4	-
Kırıkkale Üniversitesi	832	25	25	-	-
Kırklareli Üniversitesi	241	7	14		-
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	377	11	11	-	-
Kilis 7 Aralık Üniversitesi	220	7	6	-	1
Kişisel Verileri Koruma Kurumu	99	3	0	-	3
Kocaeli Üniversitesi	1.589	48	54	6	-
Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi	40	1	1	-	-
Konya Teknik Üniversitesi	86	3	3	-	-

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kültür Ve Turizm Bakanlığı	10.568	317	318	1	-
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	559	17	22	5	-
Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi	143	4	1	-	3
M.S.B Akaryakıt İkmal Ve Nato Pol Tesisleri İşletme	720	22	11	-	11
Maden Tetkik Ve Arama Genel Müdürlüğü	2.026	61	64	3	-
Maden Ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü	357	11	14	3	-
Malatya Turgut Özal Üniversitesi	95	3	1	-	2
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	1.115	33	34	1	-
Mardin Artuklu Üniversitesi	279	8	11	3	-
Marmara Üniversitesi	1.192	36	39	3	-
Mersin Üniversitesi	1.492	45	75	30	-
Meteoroloji Genel Müdürlüğü	2.589	78	92	14	-
Milli Eğitim Bakanlığı	930.201	27.906	22.820	-	5.086
Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği	231	7	3	-	4
Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü	433	13	16	3	-
Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı	32	1	0	-	1
Milli Savunma Bakanlığı	7.782	233	281	48	-
Milli Savunma Üniversitesi			37	37	-

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	378	11	12	1	-
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	821	25	25	-	-
Munzur Üniversitesi	232	7	13	6	-
Muş Alparslan Üniversitesi	252	8	7	-	1
Nadir Toprak Elementleri Araştırma Enstitüsü	3	0	0	-	-
Necmettin Erbakan Üniversitesi	1.136	34	34	-	-
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	271	8	7	-	1
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	508	15	14	-	1
Nükleer Düzenleme Kurumu	4	0	0	-	-
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1.609	48	41	-	7
Ordu Üniversitesi	335	10	7	-	3
Orman Genel Müdürlüğü	14.928	448	1.181	733	-
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	1.222	37	46	9	-
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	340	10	13	3	-
Ölçme, Seçme Ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı	192	6	1	-	5
Özelleştirme İdaresi Başkanlığı	214	6	8	2	-
Pamukkale Üniversitesi	1.417	43	46	3	-
Radio Ve Televizyon Üst Kurulu Başkanlığı	517	16	12	-	4

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	396	12	11	-	1
Rekabet Kurumu Başkanlığı	373	11	5	-	6
Sağlık Bakanlığı	412.176	12.365	12.451	86	-
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	351	11	14	3	-
Sahil Güvenlik Komutanlığı	688	21	21	-	-
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	154	5	5	-	-
Sakarya Üniversitesi	578	17	18	1	-
Samsun Üniversitesi	4	0	1	1	-
Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı	2.623	79	112	33	-
Savunma Sanayii Başkanlığı	392	12	6	-	6
Sayıştay Başkanlığı	543	16	4	-	12
Selçuk Üniversitesi	1.191	36	34	-	2
Sermaye Piyasası Kurulu Başkanlığı	499	15	3	-	12
Siirt Üniversitesi	298	9	7	-	2
Sinop Üniversitesi	158	5	13	8	-
Sivas Bilim Ve Teknoloji Üniversitesi				-	-
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	1.398	42	38		4
Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü	141	4	5	1	-
Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı	25.725	772	756	-	16
Strateji Ve Bütçe Başkanlığı	613	18	18	-	-

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Süleyman Demirel Üniversitesi	1.090	33	35	2	-
Şirnak Üniversitesi	218	7	7	-	-
Tapu Ve Kadastro Genel Müdürlüğü	14.891	447	517	70	-
Tarım Ve Orman Bakanlığı	46.060	1.382	1.384	2	-
Tarsus Üniversitesi	69	2	8	6	-
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	509	15	29	14	-
Ticaret Bakanlığı	17.895	537	490	-	47
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	954	29	36	7	-
Toplu Konut İdaresi Başkanlığı	599	18	5	-	13
Trabzon Üniversitesi	8	0	0	-	-
Trakya Üniversitesi	1.381	41	37	-	4
Türk Dil Kurumu Başkanlığı	61	2	2	-	-
Türk İşbirliği Ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı	283	8	6	-	2
Türk Patent Ve Marka Kurumu	463	14	14	-	-
Türk Tarih Kurumu Başkanlığı	64	2	2	-	-
Türk-Alman Üniversitesi	89	3	1	-	2
Türkiye Adalet Akademisi Başkanlığı			1	1	-
Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanlığı	630	19	16	-	3

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Türkiye Hudut Ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü	674	20	17	-	3
Türkiye İlaç Ve Tıbbi Cihaz Kurumu	103	3	18	15	-
Türkiye İnsan Hakları Ve Eşitlik Kurumu	49	1	4	3	-
Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı	1.637	49	52	3	-
Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü	7.202	216	238	22	-
Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü	6.870	206	170	-	36
Türkiye Uluslararası İslam, Bilim Ve Teknoloji				-	-
Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı	164	5	0	-	5
Ulaştırma Ve Altyapı Bakanlığı	2.888	87	87	-	-
Uşak Üniversitesi	332	10	11	1	-
Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı	30	1	1	-	-
Vakıflar Genel Müdürlüğü	1.571	47	57	10	-
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1.165	35	33	-	2
Yalova Üniversitesi	191	6	6	-	-
Yargıtay Başkanlığı	1.429	43	41	-	2
Yıldız Teknik Üniversitesi	718	22	21	-	1
Yozgat Bozok Üniversitesi	402	12	12	-	-

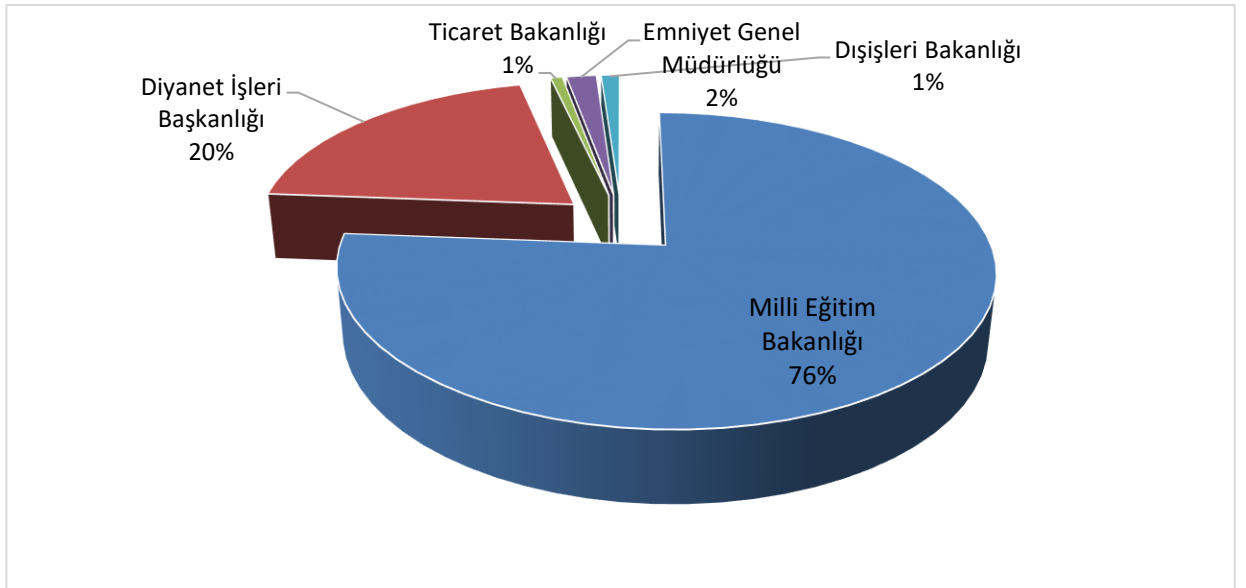
**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Yurtdışı Türkler Ve Akraba Topluluklar Başkanlığı	145	4	2	-	2
Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı	2.406	72	57	-	15
Yükseköğretim Kalite Kurulu	2	0	0	-	-
Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı	411	12	16	4	-
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	1.101	33	35	2	-
Toplam	1.987.176	59.790	55.196	2.525	7.119

(*) Emniyet Genel Müdürlüğünde Engelli Kontenjan Oranı Emniyet Hizmetleri Sınıfındaki Kadrolar Hariç Tutulmak Üzere %5 Olarak Uygulanmaktadır.

Kaynak: <http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/istatistikler>

2019 yılı Kasım ayı itibariyle toplam engelli kontenjan açığı 7.119 olmakla birlikte, bu sayının 6.673'nün (yaklaşık %94'ü) şekil 2.19'da yer alan kamu kurumlarına ait olduğu görülmektedir.

Şekil 2.19. En fazla engelli kontenjan açığı bulunan beş kamu kurumundaki kota açığının yüzdesel dağılımı

5.4. Ağır Engelli Çocuğu Bulunan Kadın Sigortalılar

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun yaşlılık sigortasından sağlanan haklar ve yararlanma şartları başlıklı 28. Maddesi sekizinci fıkrasında, "Emeklilik veya yaşlılık aylığı bağlanması talebinde bulunan kadın sigortalılardan başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede ağır engelli çocuğu bulunanların, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra geçen prim ödeme gün sayılarının dörtte biri, prim ödeme gün sayıları toplamına eklenir ve eklenen bu süreler emeklilik yaş hadlerinden de indirilir." hükmü bulunmaktadır.

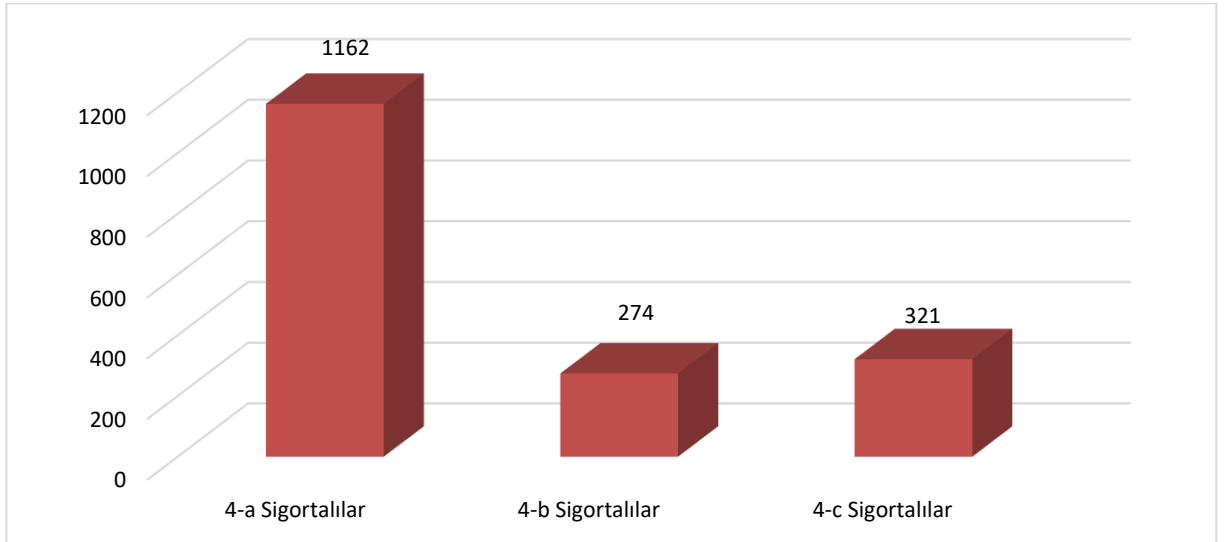
Söz konusu yasal düzenlemeden faydalanan kadın sigortalıların sigorta türüne göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.16. Yıllar itibariyle 5510 Sayılı Kanun Md:28/8'den faydalanan kadın sigortalıların sigorta türüne göre dağılımı

Yıllar	Sigorta Türü		
	4-a Sigortalılar	4-b Sigortalılar	4-c Sigortalılar
2009	7	-	-
2010	9	1	13
2011	28	8	14
2012	48	14	10
2013	59	13	17
2014	65	18	15
2015	103	29	21
2016	148	32	41
2017	179	41	58
2018	209	43	45
2019	242	61	77
2020 (Ocak- Mart)	65	14	10
TOPLAM	1.162	274	321

Kaynak: SGK, İdari Kayıtlar.

Şekil 2.20. Erken emeklilik hakkından faydalanan kadın sigortalıların sigortalılık türüne göre dağılımı

6. Eğitim

6.1. Örgün Eğitim

Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre; özel eğitim okullarında, özel eğitim sınıflarında ve kaynaştırma sınıflarında öğrenim gören öğrenci sayılarının yıllara göre dağılımları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.17. Özel eğitim kurumlarında örgün eğitim alan öğrencilerin yıllara göre dağılımı

Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı			
			Özel Eğitim Okullarında	Özel Eğitim Sınıflarında	Kaynaştırma Eğitiminde	Toplam
2019-2020	1.417	15.321	55.588	51.886	318.300	425.774
2018-2019	1.489	14.043	53.814	49.304	295.697	398.815
2017-2018	1.395	12.846	50.025	45.815	257.770	353.610
2016-2017	1.362	12.009	48.212	42.900	242.486	333.598
2015-2016	1.268	11.595	49.206	36.742	202.541	288.489
2014-2015	1.254	10.596	43.796	32.265	183.221	259.282
2013-2014	1.248	9.733	40.505	29.094	173.117	242.716
2012-2013	1.261	10.344	33.877	25.477	161.295	220.649
2011-2012	814	7.607	42.896	20.968	148.753	212.617
2010-2011	753	6.843	40.189	18.576	93.000	151.765
2009-2010	700	6.005	36.599	15.712	76.204	128.515
2008-2009	670	5.695	30.671	13.015	70.685	114.371
2007-2008	561	4.758	28.252	9.252	58.504	96.008
2006-2007	537	4.979	27.439	9.643	55.096	92.178
2005-2006	495	4.680	25.238	8.921	45.532	79.691
2004-2005	480	4.524	22.082	8.130	42.225	72.437
2003-2004	441	3.441	19.895	7.405	35.625	62.925
2002-2003	490	3.385	17.988	6.912	31.708	56.608
2001-2002	342	2.834	17.320	6.912	29.074	53.306

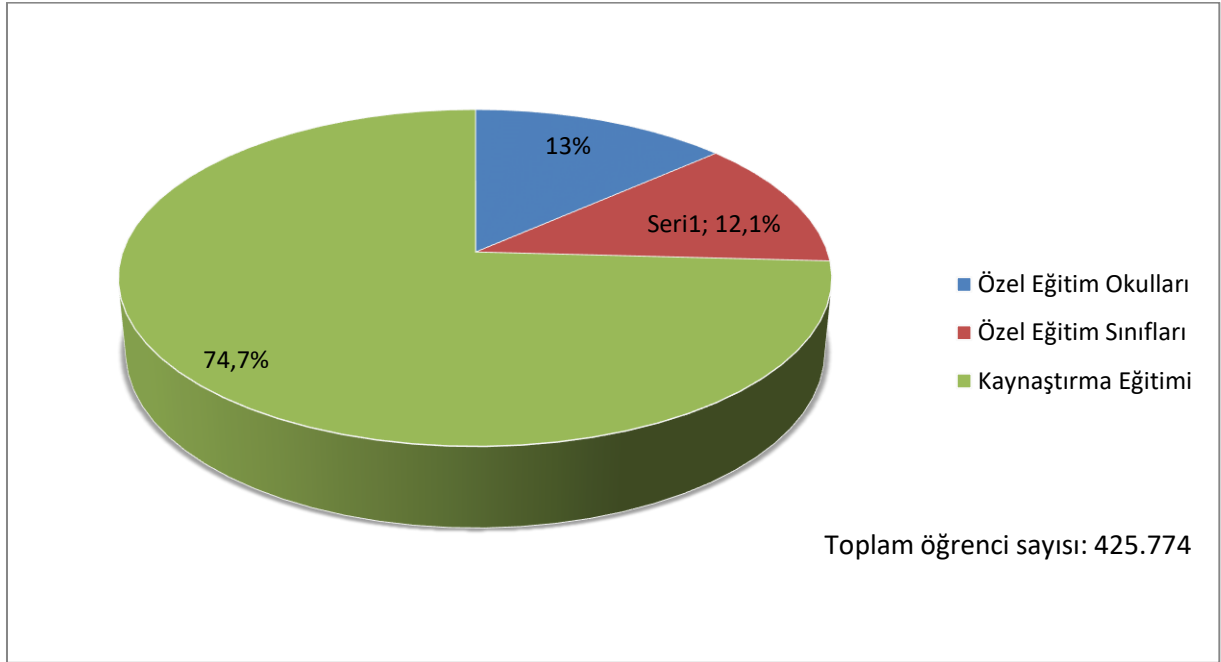
Kaynak: <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>

2001-2002 öğretim yılından 2019-2020 öğretim yılına kadar özel eğitim kurumlarında örgün eğitim alan engelli öğrencilerin, öğretmenlerin ve okulların sayıları tablo 2.17’de verilmiş olup, öğretim yılı ilerledikçe öğrenim gören öğrenci sayılarında, okul sayılarında ve öğrenim veren öğretmen sayılarında belirli bir artış olduğu gözlenmektedir. 2001-2002 yılında öğrenim gören öğrenci sayısı 53.306 iken 2019-2020 öğretim yılında bu sayı yaklaşık 8 kat artarak 425.774 rakamına ulaşmıştır. 2001-2002 öğretim yılında öğrenim veren öğretmen sayısı 2.834 iken bu sayı yaklaşık 5 kat artarak 2019-2020 öğretim yılında 15.321’dir. Okul sayısına bakıldığında ise 2001-2002 yılında 342 olan okul sayısı yaklaşık 4 kat artarak 2019-2020 öğretim yılında 1.417 olmuştur.

Her bir öğretim yılı bir önceki yıla göre değerlendirildiğinde öğrenim gören öğrenci sayılarının en çok artış gösterdiği yıl 2011-2012 yılı olup bu artış yaklaşık % 40,1’dir. En az artış gösteren öğretim yılı ise en çok artış gösteren öğretim yılını izleyen 2012-2013 yılı olup artış yaklaşık % 3,8’dir.

Özel eğitim kurumlarında örgün eğitim alan öğrenciler içerisinde özel eğitim okullarında, özel eğitim sınıflarında ve kaynaştırma eğitiminde olanlar karşılaştırıldıklarında toplamda öğrenim gören öğrencilerin büyük bir çoğunluğu kaynaştırma eğitiminde öğrenim görmektedirler. 2019-2020 öğretim yılı dikkate alındığında toplam öğrenim gören öğrencilerin % 74,7’i kaynaştırma eğitiminde, %12,1’i özel eğitim sınıflarında ve %13’ü ise özel eğitim okullarında bulunmaktadır.

Şekil 2.21. 2019-2020 öğretim yılında özel eğitim kurumlarında örgün eğitim alan öğrencilerin dağılımı

6.2. Taşınalı Eğitim

Bu program ile özel eğitime gereksinim duyan engelli öğrencilerimizin okullarına ücretsiz olarak ulaşımları sağlanmaktadır. Bu yardım programı; engelli öğrencilerin okullarına daha kolay erişimlerinin sağlanmasını, okula gitme oranlarının artırılmasını, eğitim ve öğretimin teşvik edilmesini, engelli öğrencilerimizde okul sevgisinin oluşmasını, öğrencilerin ulaşımında yaşadıkları sorunların giderilmesini, sonuç itibarıyla engelli bireylerin eğitilerek sosyal hayatın her safhasında kendilerine yer bulabilmelerini hedeflemektedir.

Taşınalı eğitim projesi; Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM), Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü (EYHGM) ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) işbirliği ile yürütülmektedir. Proje kapsamında okullara taşınan öğrencilerin sayısı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.18. Öğrenci Taşıma Uygulamasından Yararlanan Engelli Öğrenci/Kursiyerlerin ve Aktarılan Kaynak Miktarının Yıllara Göre Dağılımı

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Yıllar	Öğrenci Sayısı	Gerçekleşen Ödenek (Milyon TL)
2017-2018*	95.886	408,9
2016-2017	86.836	306,7
2015-2016	81.121	240,6
2014-2015	69.954	179,6
2013-2014	60.901	135,2
2012-2013	47.737	96,1
2011-2012	41.088	70,0
2010-2011	36.245	56,3
2009-2010	31.982	43,6
2008-2009	27.145	34,8
2007-2008	24.314	27,4
2006-2007	21.813	18,9
2005-2006	16.171	9,7
2004-2005	6.901	1,9

* 2017 Eylül- 2018 Ağustos arası gönderilen ödenektir.

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı

Taşımalı Eğitim projesinin hayata geçtiği 2004-2005 öğretim yılından 2017-2018 öğretim yılına kadar “Öğrenci Taşıma Uygulaması”ndan yararlanan öğrenci sayıları ve gerçekleşen ödenekler tablo 2.18’de yer almakta olup, tablo incelendiğinde projenin başladığı öğretim yılından günümüze kadar öğrenci taşıma uygulamasından yararlanan öğrenci sayılarında belirli bir artış olduğu gözlenmektedir. Projenin hayata geçtiği ilköğretim yılında taşıma uygulamasından yararlanan öğrenci sayısı 6.901 iken bu sayı yaklaşık 15,4 kat artarak 2018-2019 öğretim yılında 106.379 olmuştur.

Her bir öğretim yılı bir önceki yıla göre değerlendirildiğinde öğrenci taşıma uygulamasından yararlanan öğrenci sayılarının en çok artış gösterdiği yıl projenin hayata geçirildiği öğretim yılından bir sonraki yıl olan 2005-2006 yılı olup bu artış yaklaşık % 134,3’tür. En az artış gösteren öğretim yılı ise 2016-2017 yılı olup artış yaklaşık % 7’dir.

6.3. Yaygın Eğitim

652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 43 üncü maddesine göre; “Engelliler için sağlık kurulu raporu düzenlemeye yetkili sağlık kurum veya kuruluşlarınca verilen sağlık kurulu raporuyla asgarî % 20 oranında engelli olduğu tespit edilen ve özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından da eğitsel değerlendirme ve tanılamaları yapılarak 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında açılan özel eğitim okulları ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde verilen destek eğitimini almaları uygun görülen görme, işitme, dil-konuşma, spastik, zihinsel, ortopedik veya ruhsal engelli bireylerin eğitim giderlerinin her yıl Maliye Bakanlığınca belirlenen tutarı, Bakanlık bütçesine bu amaçla konulan ödenekten karşılanır. Bu engelli bireylerin engel grupları ve dereceleri ile engelinin niteliğine göre eğitim programlarının kapsamı ve eğitim süreleri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının (Mülga) görüşü alınmak suretiyle yönetmelikle belirlenir.”

Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde öğrenim gören öğrenci sayıları ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki öğretmen sayılarının yıllara göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.19. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde öğrenim gören öğrenci sayıları ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki öğretmen sayılarının yıllara göre dağılımı

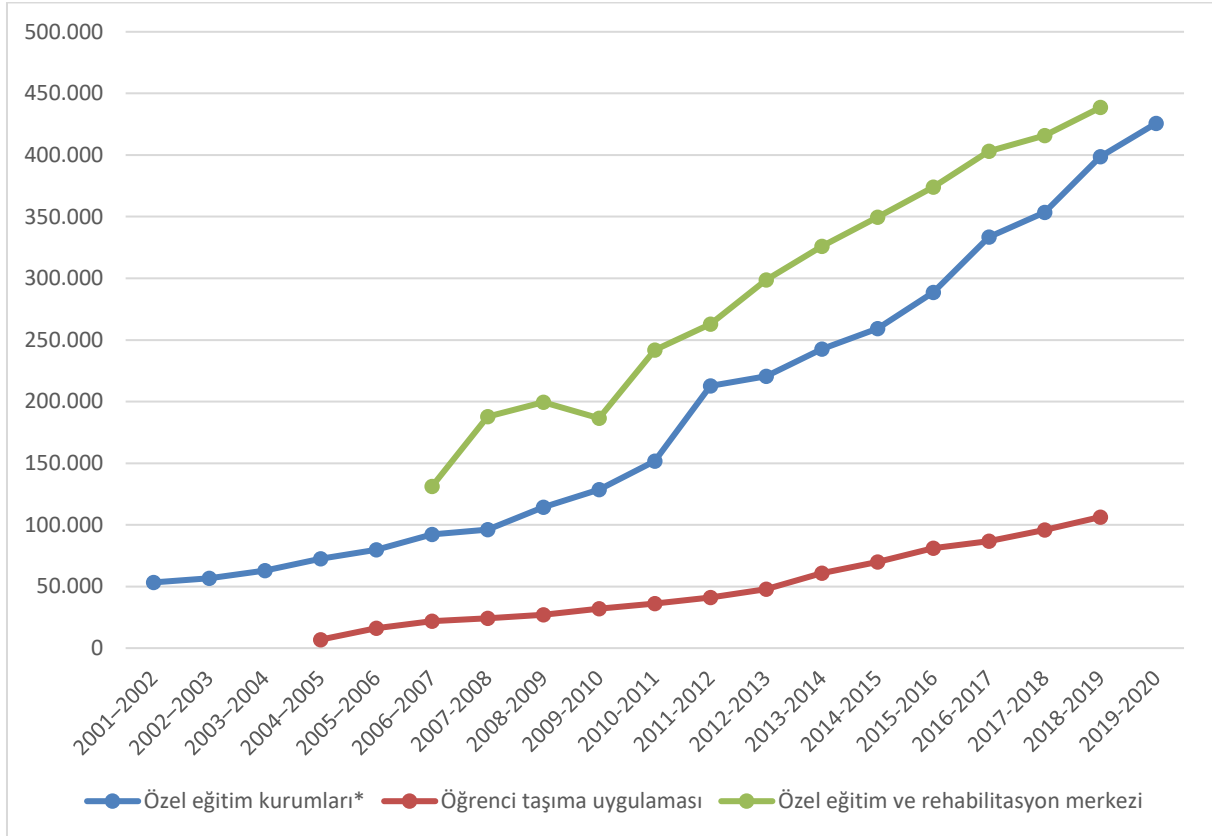
Yıllar	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (Yaygın Eğitim)
2018-2019	438.570	26.608	2.666
2017-2018	415.785	25.915	2.505
2016-2017	403.104	24.396	2.437
2015-2016	373.942	22.264	2.074
2014-2015	349.681	20.872	1.950
2013-2014	326.081	18.847	1.902
2012-2013	298.794	17.791	1.795
2011-2012	262.818	15.076	1.692
2010-2011	241.746	13.448	1.605
2009-2010	186.634	11.930	1.591
2008-2009	199.594	9.770	1.656
2007-2008	187.726	10.799	1.708
2006-2007	131.206	8.587	1.318

Kaynak: <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>

2006-2007 öğretim yılından başlayarak 2018-2019 öğretim yılına kadar özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi, bu merkezlerdeki öğretmen ve öğrenci sayıları tablo 2.19’da yer almakta olup, 2006-2007 öğretim yılı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi sayısı 1.318 iken bu sayı yaklaşık 1,9 kat artarak 2.505 olmuştur. Öğretmen sayıları ise 2006-2007 öğretim yılında 8.587 iken 3 kat artış göstererek 2018-2019 öğretim yılında 26.608, öğrenci sayıları ise 2006-2007 öğretim yılında 131.206 iken yaklaşık 3,3 kat artarak 438.570 sayısına ulaşmıştır. Merkez, öğretmen ve öğrenci sayılarındaki artış birbirleriyle karşılaştırıldıklarında en çok artış gösteren öğrenci sayısı olmuştur.

Her bir öğretim yılı bir önceki yıla göre değerlendirildiğinde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri sayılarının en çok artış gösterdiği yıl 2016-2017 yılı olup bu artış yaklaşık %

17,5'dir. Öğretmen sayılarının en çok artış gösterdiği yıl 2012-2013 yılı olup bu artış yaklaşık % 18'dir. Öğrenci sayılarının en çok artış gösterdiği öğretim yılı ise 2010-2011 yılı olup bu artış yaklaşık % 29,5'dur.

* Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullar.

Şekil 2.22. Özel eğitim kurumlarında örgün eğitim alan, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde öğrenim gören ve öğrenci taşıma uygulamasından yararlanan öğrenci sayıları

7. Sosyal Yardımlar

7.1. 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Maaş Alan Engelli Bireyler

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nden alınan verilere göre 2022 sayılı Kanun kapsamında maaş alan engelli birey sayılarının yıllara göre dağılımı tablo 2.20'de yer almaktadır.

65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları İle Engelli ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmeliğin Kapsam başlıklı 2 inci maddesine göre Yönetmelik; 65 yaşını doldurmamış olmasının yanı sıra ilgili mevzuatı çerçevesinde yetkili hastanelerden alınacak sağlık kurulu raporu ile toplam olarak

- en az % 70 oranında engelli olduğu belirlenmek suretiyle başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek şekilde engelli olduklarını kanıtlamış ve 18 yaşını doldurmuş Türk vatandaşlarından;*
- % 40 ila % 69 arası engelli olduklarını kanıtlamış, 18 yaşını doldurmuş ve talebine rağmen Türkiye İş Kurumu tarafından işe yerleştirilememiş olan Türk vatandaşlarından;*
- en az % 40 oranında engelli oldukları kanıtlanmış durumdaki 18 yaşını tamamlamamış Türk vatandaşı engellinin bakımını fiilen yürüten Türk vatandaşı yakınından,*

18 yaşını dolduranlar için kendisi, 18 yaşını doldurmamış olanlar için kendisine bakmakla yükümlü olanlar; sosyal güvenlik kuruluşlarının herhangi birisinden her ne nam altında olursa olsun bir gelir veya aylık haktan yararlanarak ile uzun vadeli sigorta kolları açısından zorunlu olarak sigortalı olunması gereken bir işte çalışanlar veya nafaka bağlanmış ya da nafaka bağlanması mümkün olanlar hariç olmak üzere hanenin Sosyal Yardımlaşma ve Davanışma Vakıfları tarafından muhtacıdır karar

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Tablo 2.20. Engelli maaşı alan engelli bireylerin ve ayrılan kaynak miktarının yıllara göre dağılımı

Yıllar	Bakıma Muhtaç Engelli (%70 ve Üzeri)		Engelli (%40-%69)		Engelli Yakını Aylığı (18 Yaş Altı)		Silikozis	
	Kişi Sayısı	Tutar (Milyon TL)	Kişi Sayısı	Tutar (Milyon TL)	Kişi Sayısı	Tutar (Milyon TL)	Kişi Sayısı	Tutar (Bin TL)
2019	287.820	2.287	352.125	1.855	96.210	471	164	2.474
2018	287.726	1.681	341.825	1.341	93.003	345	168	1.771
2017	284.625	1.748	335.769	1.399	94.268	366	177	1.849
2016	284.951	1.577	338.814	1.278	91.478	327	189	1.731
2015	280.288	1.383	338.588	1.142	89.631	281	195	1.617
2014	268.038	1.259	332.432	1.069	87.084	262	201	1.155
2013	225.457	1.089	300.242	984	64.445	241	197	1.477
2012	201.670	847	298.617	848	59.517	167	200	1.251
2011	187.711	689	293.141	753	59.558	145	153	305
2010	168.559	616	290.558	728	55.727	151		
2009	142.288	565	275.028	632	44.541	141		
2008	114.518	396	255.990	581	28.631	91		
2007	92.904	299	239.110	516	8.877	26		
2006	82.891	159	233.910	377				
2005	84.072	88	243.519	251				
2004	79.811	53	220.600	149				
2003	72.805	48	204.332	136				
2002	68.598	19	193.780	56				

Kaynak: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

%70 ve üzeri engel oranı olup engelli maaşı alan kişi sayısı 2002 yılında 68.598 iken bu sayı 2019 yılı sonunda yaklaşık 4,2 kat artarak 287.820'ye ulaşmıştır. % 40-% 69 arasında engel oranı olup engelli maaşı alan kişi sayısı 2002 yılında 193.780 iken bu sayı 2019 yılı sonunda yaklaşık 1,8 kat artarak 352.125 olmuştur. Engelli yakını aylığı alan kişi sayısı 2007 yılında

8.877 iken bu sayı 2019 yılı sonunda yaklaşık 10,8 kat artarak 96.210 olmuştur. En yüksek artışın engelli yakını aylığı alan kişi sayısında olduğu görülmektedir.

7.2. Evde Bakım Yardımı

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun Ek 7 nci maddesinde 'Bakıma ihtiyacı olan engellinin evde bakımına destek için ise (10.000) gösterge rakamı ile memur aylık katsayısının çarpımı sonucu bulunacak tutar kadar aylık sosyal yardım yapılır.' hükmü yer almaktadır.

Evde bakım yardımından yararlanan kişilerin yıllara göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

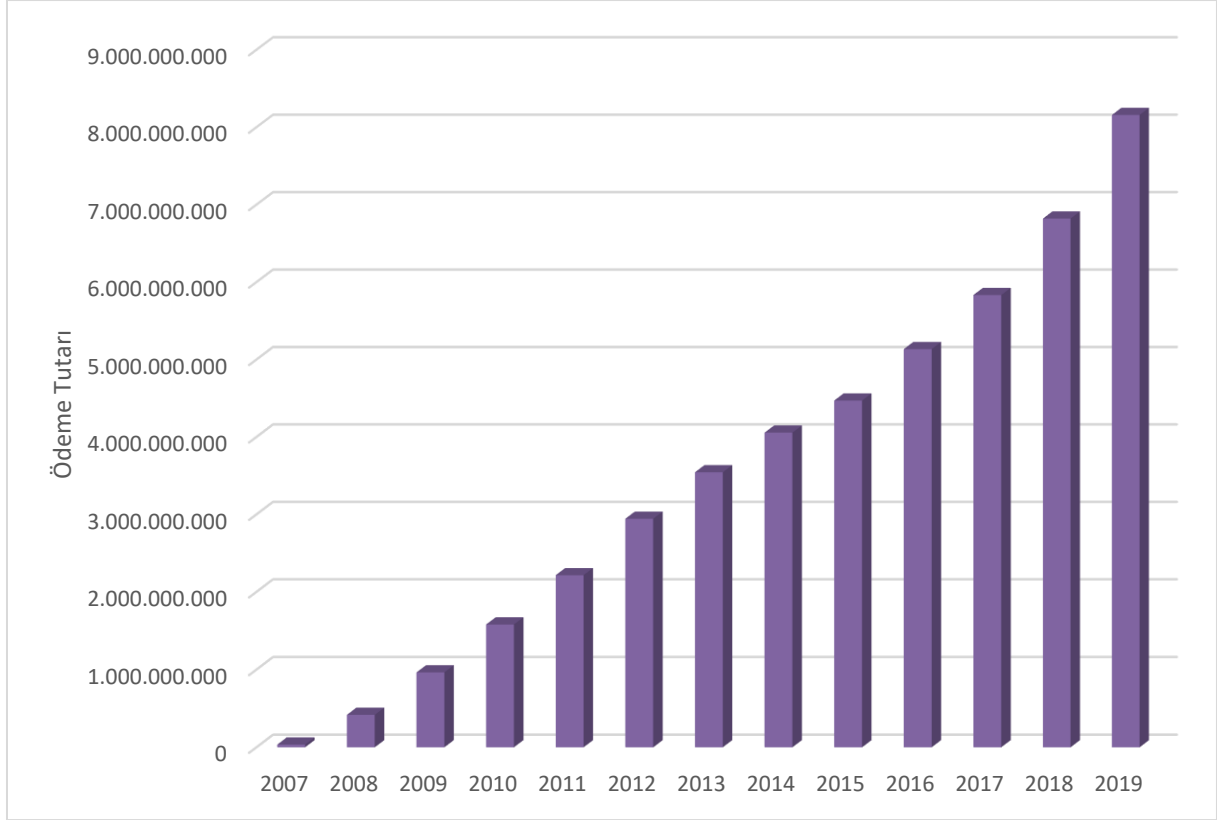
Tablo 2.21. Evde bakım yardımından yararlanan engelli sayısı ve ödeme miktarının yıllara göre dağılımı

Yıllar	Engelli Sayısı	Ödeme Tutarı (Milyon TL)
2020 (Ekim)	535.805	-
2019	514.158	8.158,7
2018	506.725	6.820,3
2017	499.130	5.832,7
2016	478.711	5.135,4
2015	464.741	4.470,8
2014	450.036	4.056,3
2013	425.928	3.544
2012	398.335	2.944,1
2011	347.756	2.214,8
2010	279.580	1.580,8
2009	204.652	964,4
2008	113.000	417,6
2007	28.583	35,4

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

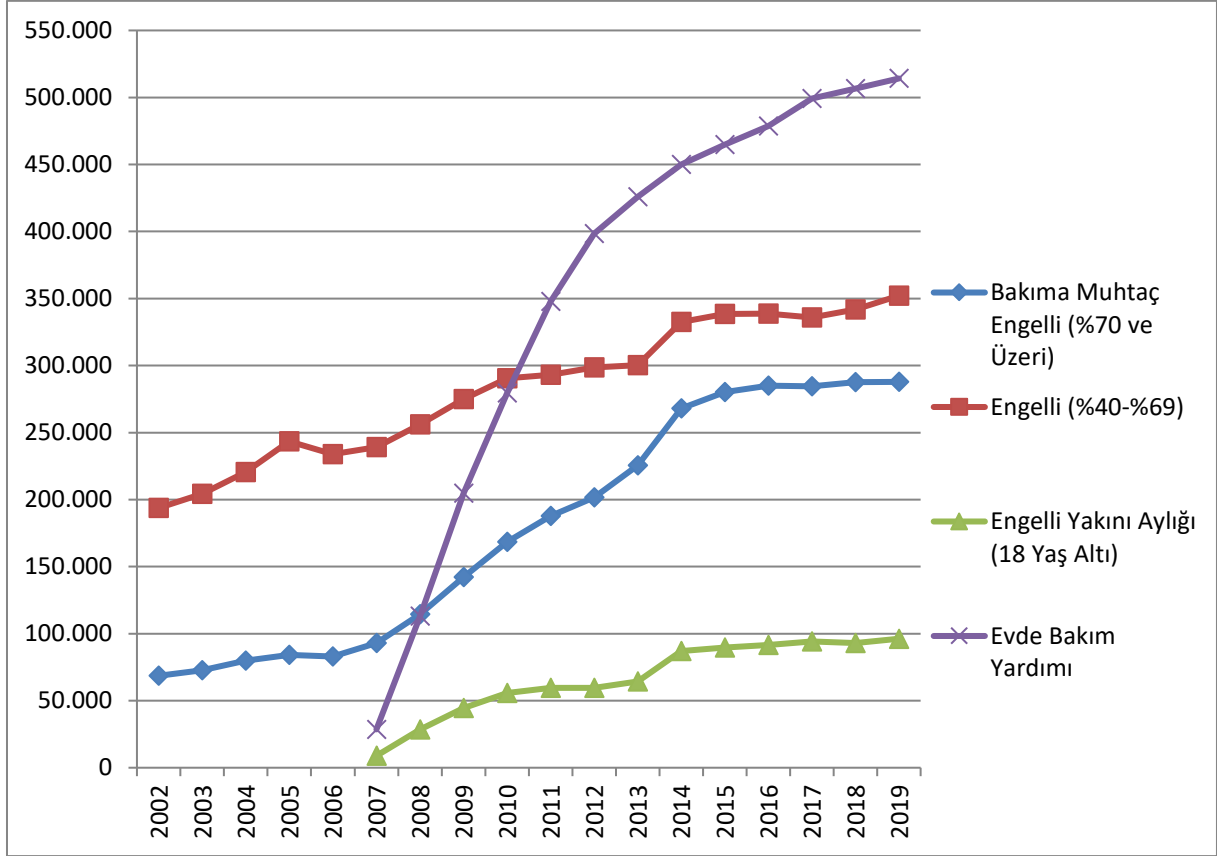
Evde bakım yardımından yararlanan kişi sayısı 2007 yılında 28.583 iken bu sayı yaklaşık 18 kat artarak 2020 yılı Ekim ayında 535.805'e ulaşmıştır.

Şekil 2.23. Evde bakım yardımı kapsamında yapılan ödeme miktarının yıllara göre dağılımı

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 2.24. 2022 sayılı Kanun kapsamında maaş alan ve evde bakım yardımından yararlanan engelli sayıları

8. Bakım Hizmeti

8.1. Kuruluşlarda Bakım Hizmeti

Bakıma Muhtaç Engellilerin Bakımı, Rehabilitasyonu ve Aile Danışmanlığı Hizmetlerine Dair Yönetmelik hükümlerine göre; Bakıma muhtaç engellinin veya yasal temsilcisinin talep etmesi ve kuruluşların kapasitesinin uygun olması halinde, bakım hizmetleri Genel Müdürlüğe bağlı resmi bakım ve rehabilitasyon merkezlerinden alınabilir.

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre; resmi bakım ve rehabilitasyon merkezlerine ve bu merkezlerde bakılan engelli kişilere ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.22. Yatılı ve Gündüzlü Resmi Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinin yıllara göre dağılımı

Yıllar	Yatılı		Gündüz Merkez ve Gündüz Hizmetin de Verildiği Yatılı Kuruluş Sayısı	Toplam
	Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi	Umut Evi*		
2020 (Ekim)	104	152	124	276
2019	104	151	72	277
2018	97	146	7	250
2017	97	138	6	241
2016	93	128	6	227
2015	87	111	5	203
2014	85	84	5	174
2013	81	48	6	135

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2012	80	17	7	104
2011	77	7	7	91
2010	69	3	7	79
2009	61	1	10	72
2008	56	1	15	72
2007	47	-	17	64
2006	41	-	25	66
2005	35	-	33	68
2004	32	-	29	61
2003	22	-	26	48
2002	21	-	26	47

**Resmi Kuruluşlara bağlı olarak hizmet vermektedir.*

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Engelli bireylere hizmet vermekte olan resmi yatılı bakım ve rehabilitasyon merkezi sayısı 2002 yılında 21 iken bu sayı 2020 yılı Ekim ayı itibarıyla 104'e ulaşmıştır. Kurum bakımından toplum temelli bakım hizmet modeline dönüşümde algı değişikliğini sağlayan ev tipi sosyal hizmet birimi olan Umut Evleri ile engelli bireylerin toplum yaşamına aktif katılımlarının sağlanarak bakımlarının gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. İlk Umut Evi 2008 yılında İzmir ilinde hizmete açılmış olup, bu sayı 2020 yılı Ekim ayı itibarıyla 152'ye ulaşmıştır.

Tablo 2.23. Resmi bakım ve rehabilitasyon merkezlerinin kapasiteleri ve bakım hizmetinden yararlanan engelli sayısının yıllara göre dağılımı

Yıllar	Yatılı*	Gündüz	Toplam	Yatılı Kapasite
2020	7.317	768	8.085	8.272
2019	7.383	735	8.118	8.289
2018	7.305	440	7.745	7.869
2017	7.240	459	7.699	7.925
2016	7.096	411	7.507	7.458
2015	6.494	432	6.926	6.992
2014	5.827	457	6.284	6.682
2013	5.451	441	5.892	6.293
2012	5.112	460	5.586	6.055
2011	4.708	454	5.162	5.833
2010	4.490	415	4.905	5.468
2009	4.190	379	4.569	4.758
2008	3.802	470	4.272	4.098
2007	3.458	634	4.092	3.434
2006	3.070	1.584	4.654	3.027
2005	2.658	2.287	4.945	2.755
2004	2.441	1.978	4.419	2.415
2003	2.162	2.768	4.930	2.086
2002	1.843	2.065	3.908	1.943

*Geçici misafir hizmetinden yararlananlar da dahildir.

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Resmi bakım ve rehabilitasyon merkezlerinden hizmet alan engelli birey sayısı 2002 yılında 1.843 iken bu sayı 2020 yılı itibarıyla 8.085'e ulaşmıştır. Gündüz hizmetten 2002 yılında 2.065 engelli birey yararlanmakta iken bu sayı 2020 yılı itibarıyla 768 kişidir. 2005 yılında yürürlüğe giren 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ile yapılan düzenlemede destek ve bakım hizmetlerinin standardizasyonu, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli olan çalışmaların Bakanlığımızca yürütülmesi, engelli bireylerin özel eğitim hizmetlerinin ise Milli

Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmesi hükme bağlanmıştır. Bu nedenle özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti vermekte olan ve protokollerle işletilen gündüzlü merkezler kapanmış, hizmete devam edenlerin çalışma usul ve esasları, ağırlıklı olarak grup çalışması yapılması ve yarım veya tam gün bakım hizmeti sunulması şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre; resmi bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde kurum bakımı için sıra bekleyen engelli birey sayısı ve ayrılan ödenek miktarları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.24. Resmi bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde bakım hizmeti için sıra bekleyen engelli birey sayısı ve ayrılan kaynak miktarının yıllara göre dağılımı

Yıllar	Kurum Bakımı İçin Kayıtlarımızda Bekleyen Engelli Sayısı	Yıl Sonu İtibariyle Harcanan Ödenek Miktarı (Milyon TL) (Evde Bakım + Özel Bakım Hariç)
2020 (Ekim)	0	-
2019	0	790
2018	0	703
2017	0	551
2016	0	491
2015	0	353
2014	0	292
2013	0	247
2012	0	218
2011	0	201
2010	0	168
2009	1.723	150
2008	2.131	123
2007	3.478	96
2006	3.729	65
2005	3.658	44
2004	3.391	34
2003	3.097	25
2002	2.647	13

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

2002 yılında 2.647 engelli birey yatılı bakım kuruluşlarından hizmet almak üzere sırada beklemekteyken, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nda yapılan evde bakım ücreti, özel bakım merkezleri açılmasına yönelik düzenlemeler ve Bakanlığımızın resmi yatılı bakım merkezi sayısının artmasıyla birlikte bekleme listeleri sonlanmıştır.

8.2. Özel Bakım Merkezleri

Bakıma Muhtaç Engellilerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmeliğin “Bakım türleri ve ücret ödeme şekilleri”ni düzenleyen 12 nci maddesine göre; Bakım hizmetlerinin Genel Müdürlüğün izni ile açılmış olan özel bakım merkezlerinde verilmesi: Bakıma muhtaç engellinin veya yasal temsilcisinin talep etmesi ve özel bakım merkezinin kabul etmesi hâlinde, bakım hizmeti Genel Müdürlüğün izni ile açılmış olan özel bakım merkezlerinden alınabilir. Bu durumda bakıma muhtaç engellilere sunulan bakım hizmeti karşılığında, bakım ücreti merkeze il müdürlüğü tarafından aylık olarak ödenir.

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre; özel bakım merkezlerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.25. Özel bakım merkezlerinde bakım hizmeti alan engellilerin ve ayrılan kaynak miktarının yıllara göre dağılımı

Yıllar	Merkez Sayısı	Kapasite	Bakılan Engelli Sayısı	Kurumda Bakım Ödeme Miktarı (Milyon TL)
2020 (Ekim)	282	27.283	21.455	-
2019	257	24.796	19.658	770
2018	231	21.200	17.264	544
2017	196	17.690	14.080	400
2016	161	14.236	11.923	256
2015	156	13.656	10.823	222
2014	149	13.443	10.319	202

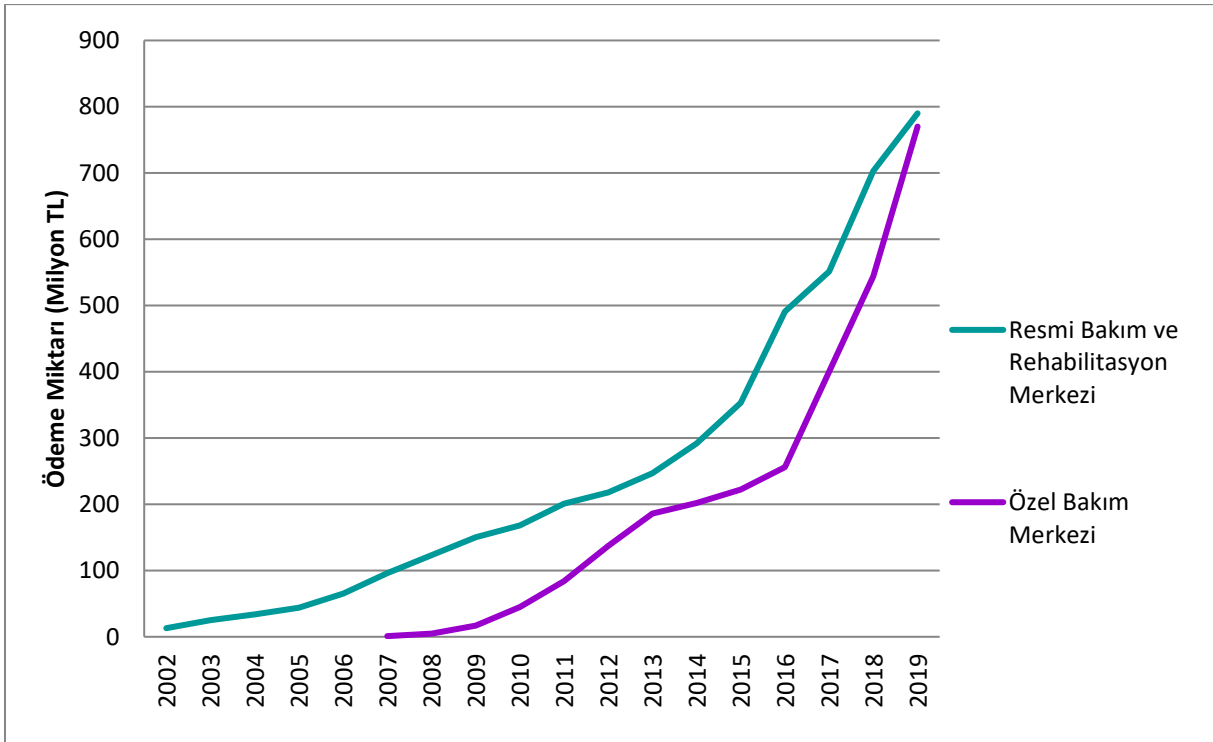

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2013	147	13.325	10.173	186
2012	148	12.869	9.328	137
2011	100	8651	6.707	84
2010	77	7065	4.331	45
2009	44	3744	2.144	17
2008	20	2003	768	5
2007	10	915	351	1

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

2005 yılında 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nda yapılan düzenlemeyle bakıma muhtaç engelli bireyler özel ve tüzel kişiler tarafından açılan ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri tarafından denetlenen özel bakım merkezlerinde yatılı veya gündüzlü bakım hizmeti alabilmektedirler. 2007 yılında 10 özel bakım merkezinde 351 engelli birey bakım hizmeti almış ve yaklaşık 1 milyon TL ücret ödenmiştir. 2020 yılı Ekim ayı itibariyle 282 özel bakım merkezinde 21.455 engelli yatılı bakım hizmetinden faydalanmaktadır.

Şekil 2.25. Resmi bakım ve rehabilitasyon merkezleri ile özel bakım merkezlerinde bakım hizmeti alan engelli bireyler için yapılan harcama miktarlarının yıllara göre dağılımı

9. Ücretsiz Seyahat Kapsamında Yapılan Gelir Desteği Ödemeleri

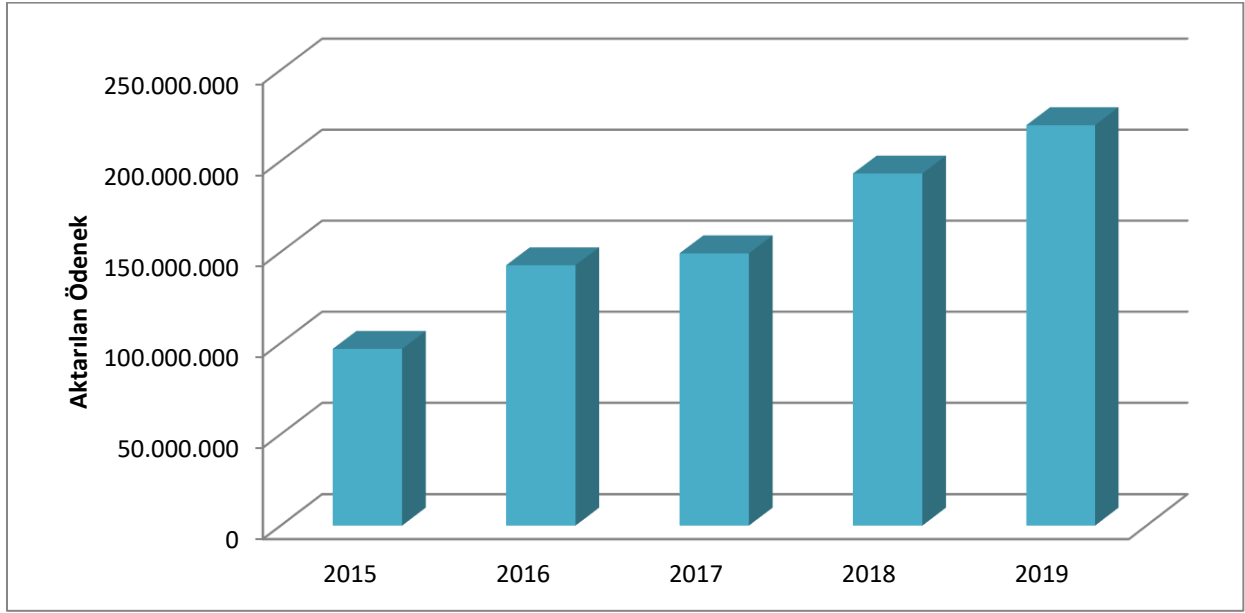
4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun birinci maddesine 27/3/2015 tarihli ve 6637 sayılı Kanunla eklenen dokuzuncu fıkrasında; ücretsiz seyahat yükümlülüğü bulunan ve belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs ya da şirketlere ait şehiriçi toplu taşıma hizmeti veren her bir ulaşım aracı ile özel deniz ulaşımı aracı için bunların işletmecilerine, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bütçesine bu amaçla konulan ödenekten ilgili belediyeler aracılığıyla her ay gelir desteği ödemesi yapılacağı belirtilmiştir.

Bu çerçevede, söz konusu gelir desteğinin ödenmesine ilişkin usul ve esasları düzenleyen Ücretsiz Seyahat Kapsamında Yapılacak Gelir Desteği Ödemesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 6/1/2016 tarihli ve 29585 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Tablo 2.26. Yıllara Göre Ücretsiz Seyahat Kapsamında Yapılan Gelir Desteği Ödemeleri

Yıl	Aktarılan Ödenek (TL)
2015	96.772.000
2016	142.737.204
2017	149.278.550
2018	193.123.460
2019	219.677.610
2020 (Ocak- Ekim)	182.086.240
Toplam	983.675.064

2020 yılı Ekim ayı itibariyle ücretsiz seyahat kapsamında Bakanlığımızca toplam yaklaşık olarak 984 Milyon TL ödenek aktarılmıştır.

Şekil 2.26. Ücretsiz Seyahat Kapsamında Yapılan Gelir Desteği Ödemelerinin Yıllara Göre Dağılımı

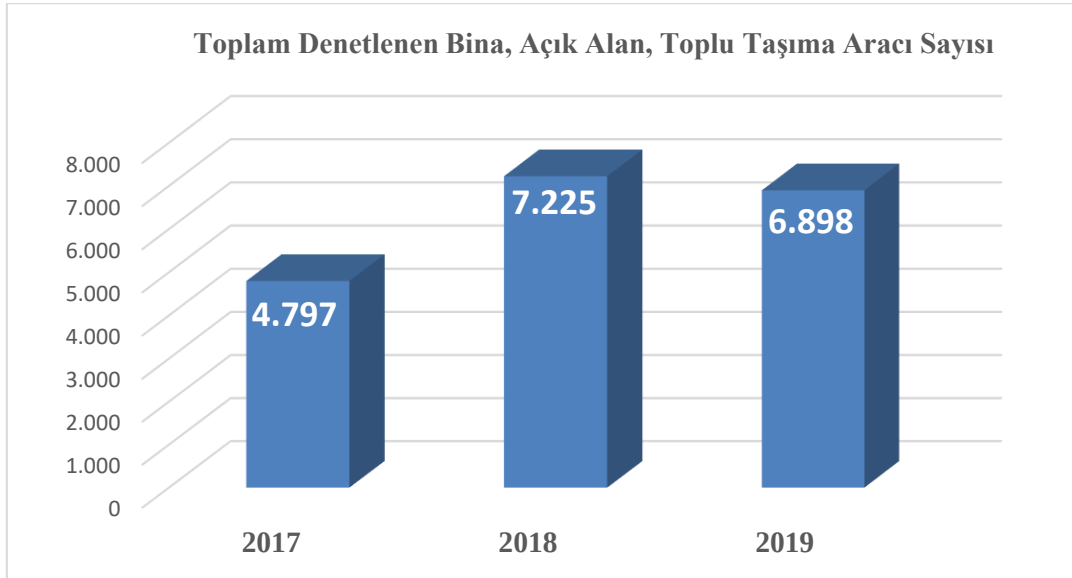
10. Erişilebilirlik

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunun 7 nci, geçici 2 nci ve geçici 3 üncü maddelerinde kamu kullanımına açık binalar, açık alanlar ve toplu taşıma araçlarında ve hizmetlerinde erişilebilirliğin sağlanmasına ve geçici 3 üncü maddede ayrıca erişilebilirliğin izlenmesi ve denetlenmesine yönelik amir hükümler yer almaktadır.

20/07/2013 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren ve 2016 yılında revize edilen Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği gereği illerde valilikler bünyesinde Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme komisyonları, umuma açık hizmet veren her türlü yapılar ve açık alanlar ile toplu taşıma araçlarında erişilebilirliğin izleme ve denetimini yapmak üzere kurulmuştur.

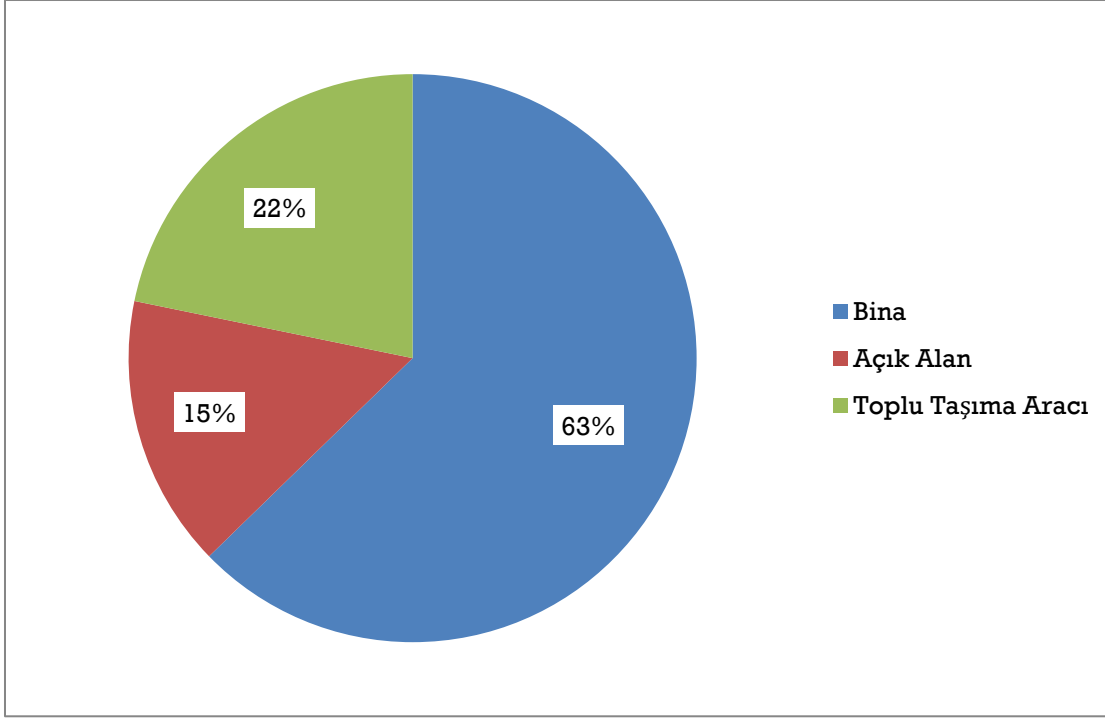
10.1. Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonları Tarafından Yapılan Denetim Faaliyetlerine İlişkin Bilgiler

Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonlarınca 2017 yılı içerisinde toplam 4.797 bina, açık alan ve toplu taşıma aracı denetlenmiştir. 2018 yılında toplam 7.225 denetim, 2019 yılında ise 6.898 denetim gerçekleştirilmiştir.

Şekil 2.27. Denetim dönemine göre Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonlarınca gerçekleştirilen denetim sayısı

Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonlarınca 2019 yılı Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Planı kapsamında 6.898 bina, açık alan ve toplu taşıma aracı denetlenmiştir.

Şekil 2.28. Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonlarınca 2019 yılında gerçekleştirilen denetimlerin, denetim yapılan yerin türüne göre dağılımı

Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonları tarafından 2019 yılı içerisinde gerçekleştirilen denetimlerin %63'ü binalar, %22'si toplu taşıma araçları ve %15'i açık alanlar için gerçekleştirilmiştir.

10.2.Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonları Denetimi Sonucu Valiliklerce Verilen Erişilebilirlik Belgesi Bilgileri

*Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliğinin 15 inci maddesine göre;
Yerinde incelemeler sonucu uygunluğu belirlenen umuma açık hizmet veren her türlü yapı, açık alan ve toplu taşıma araçları için erişilebilirlik kararı verilir ve komisyonca uygunluğu belirlenenlere valilik tarafından erişilebilirlik belgesi verilir.*

Tablo 2.27. Yıllara göre Erişilebilirlik Belgesi verilen yerin türüne göre dağılımı

Yıl	Bina	Açık Alan	Toplu Taşıma Aracı	Toplam
2014	6	1	2	9
2015	33	1	1	35
2016	21	5	0	26
2017	77	0	205	282
2018	102	2	198	302
2019	143	0	98	241
Toplam	382	9	504	895

2014-2019 yılları arasında 382’i bina, 9’u açık alan ve 504’ü toplu taşıma aracına olmak üzere toplam **895** “Erişilebilirlik Belgesi” düzenlenmiştir. Sadece 2019 yılı içerisinde verilen belge sayısı 241’dir.

11. Gelir Vergisi İndirimi

Gelir İdaresi Başkanlığı verilerine göre gelir vergisi indiriminden yararlanmaya başlayan engelli bireylerin yıllara göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 31 inci maddesine göre; Çalışma gücünün asgarî % 80'ini kaybetmiş bulunan hizmet erbabı birinci derece engelli, asgarî % 60'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ikinci derece engelli, asgarî % 40'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ise üçüncü derece engelli sayılır ve aşağıda engelli dereceleri itibariyle belirlenen aylık tutarlar, hizmet erbabının ücretinden indirilir.

Engellilik indirimi;

- Birinci derece engelliler için 1.000 TL,*
- İkinci derece engelliler için 530 TL,*
- Üçüncü derece engelliler için 240 TL’dir.*

Engellilik derecelerinin tespit şekli ile uygulamaya ilişkin esas ve usuller Maliye, Sağlık ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlıklarınca bu konuda müştereken hazırlanacak bir yönetmelik ile belirlenir.

Tablo 2.28. Gelir vergisi indiriminden faydalanan engelli bireylerin çalışma gücü kayıp oranlarına göre verilen rapor sayısı

Çalışma Gücü Kayıp Oranlarına Göre Verilen Rapor Sayısı				
Yıllar	%40–59	%60–79	%80–100	Toplam
2017 (Ocak-Aralık)	31.889	12.798	8.705	53.392
2016 (Ocak-Aralık)	27.515	11.344	7.884	46.743
2015 (Ocak-Aralık)	27.347	11.752	7.434	46.533
2014 (Ocak-Aralık)	25.148	10.666	6.376	42.190
2013 (Ocak-Aralık)	22.022	9.875	5.723	37.620
2012 (Ocak-Aralık)	15.026	7.134	4.358	26.518

Kaynak: http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/SIIVI.htm

Gelir vergisi indiriminden faydalanan engelli sayılarında 2012 yılından beri artış olduğu görülmekte olup, gelir vergisi indiriminden faydalanan engelli bireyler içerisinde çalışma gücü kayıp oranları % 40-59 arasında olanlar daha fazladır. 2017 yıl sonu verilerine göre gelir vergisi indiriminden faydalanan engellilerin yaklaşık % 60'ının çalışma gücü kayıp oranları %40-59 arasındadır.

YAŞLI NÜFUS

12. Seçilmiş Ülkelere Göre Yaşlı Nüfus

Tablo 3.1. Seçilmiş ülkelere göre yaşlı nüfus oranı, 2019

Ülke	Toplam nüfus	Yaşlı nüfus	Yaşlı nüfus oranı (%)
Dünya	7 604 656 633	703 711 487	9,3
ABD	330 268 840	54 225 485	16,4
Afganistan	35 780 458	944 669	2,6
Almanya	80 313 272	18 204 472	22,7
Andorra	85 684	14 361	16,8
Angola	31 427 266	725 263	2,3
Arjantin	45 089 492	5 392 312	12,0
Arnavutluk	3 066 126	386 770	12,6
Avustralya	25 113 443	3 932 387	15,7
Avusturya	8 828 456	1 733 500	19,6
Azerbaycan	10 128 025	709 855	7,0
Bahreyn	1 474 016	47 396	3,2
Bangladeş	161 062 905	10 660 720	6,6
Batı Şeria	2 849 242	101 591	3,6
Belarus	9 503 591	1 476 693	15,5
Belçika	11 647 253	2 211 211	19,0
Benin	12 435 073	295 552	2,4
Birleşik Arap Emirlikleri	9 843 829	163 906	1,7
Bolivya	11 473 676	639 211	5,6
Bosna-Hersek	3 843 037	598 590	15,6
Botsvana	2 283 255	124 281	5,4
Brezilya	210 301 591	18 726 584	8,9
Bulgaristan	7 012 640	1 388 289	19,8
Burkina Faso	20 288 052	640 675	3,2

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Burundi	11 532 165	343 295	3,0
Butan	774 410	50 266	6,5
Cezayir	42 325 923	2 534 016	6,0
Çad	16 349 891	393 984	2,4
Çekya	10 695 547	2 121 043	19,8
Çin	1 389 618 778	163 775 404	11,8
Danimarka	5 841 522	1 148 620	19,7
Doğu Timor	1 352 718	54 642	4,0
Dominik Cumhuriyeti	10 400 027	634 112	6,1
Ekvator	16 703 254	1 320 548	7,9
El Salvador	6 427 518	477 833	7,4
Endonezya	264 935 824	19 961 333	7,5
Eritre	6 024 854	239 460	4,0
Ermenistan	3 030 288	366 561	12,1
Estonya	1 236 641	254 411	20,6
Esvatini	1 095 970	41 644	3,8
Etiyopya	105 379 450	3 511 383	3,3
Fas	35 220 854	2 405 496	6,8
Filipinler	107 535 277	5 091 383	4,7
Finlandiya	5 555 154	1 216 161	21,9
Fransa	67 611 479	13 618 868	20,1
Gabon	2 175 885	85 619	3,9
Gambiya	2 133 640	77 214	3,6
Gana	28 715 894	1 255 151	4,4
Gazze Şeridi	1 877 756	49 373	2,6
Gine	12 186 420	472 630	3,9
Gine-Bissau	1 879 407	57 537	3,1
Guatemala	16 867 133	772 175	4,6
Güney Afrika Cumhuriyeti	55 918 443	3 324 557	5,9
Güney Kıbrıs Rum Yönetimi	1 252 147	158 674	12,7
Güney Kore	51 635 813	7 820 564	15,1
Güney Sudan	10 280 287	258 308	2,5

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Gürcistan	4 927 349	814 261	16,5
Haiti	10 928 926	466 406	4,3
Hırvatistan	4 248 989	869 329	20,5
Hindistan	1 311 559 204	85 881 835	6,5
Hollanda	17 216 476	3 350 462	19,5
Honduras	9 119 204	479 039	5,3
Hong Kong	7 232 810	1 286 268	17,8
Irak	38 040 428	1 220 322	3,2
İngiltere	65 436 510	11 998 565	18,3
İran	83 993 282	4 757 400	5,7
İrlanda	5 123 219	695 144	13,6
İspanya	49 683 254	9 097 329	18,3
İsrail	8 550 149	1 005 801	11,8
İsveç	10 121 794	2 072 218	20,5
İsviçre	8 348 737	1 546 903	18,5
İtalya	62 334 799	13 633 754	21,9
İzlanda	347 183	52 491	15,1
Jamaika	2 810 520	250 786	8,9
Japonya	125 853 035	36 240 891	28,8
Kamboçya	16 690 861	747 314	4,5
Kamerun	26 984 226	833 869	3,1
Kanada	37 390 640	6 916 877	18,5
Karadağ	612 107	95 191	15,6
Katar	2 406 676	27 097	1,1
Kazakistan	18 923 073	1 540 185	8,1
Kenya	52 362 765	1 573 924	3,0
Kırgızistan	5 907 966	330 861	5,6
Kolombiya	48 631 464	3 913 190	8,0
Kongo	5 174 669	162 902	3,1
Kongo Demokratik Cumhuriyeti	98 590 078	2 428 751	2,5
Kosova	1 920 079	145 654	7,6
Kosta Rika	5 043 084	425 056	8,4

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kotdivuar	26 867 857	755 992	2,8
Kuveyt	2 955 897	82 254	2,8
Kuzey Kore	25 513 061	2 430 248	9,5
Kuzey Makedonya	2 122 693	292 230	13,8
Küba	11 086 996	1 719 237	15,5
Laos	7 341 182	295 355	4,0
Lesotho	1 966 253	109 342	5,6
Letonya	1 902 424	382 827	20,1
Liberya	4 937 804	140 158	2,8
Libya	6 757 876	269 396	4,0
Lihtenştayn	38 844	7 147	18,4
Litvanya	2 762 485	556 508	20,1
Lübnan	5 847 294	433 633	7,4
Lüksemburg	617 185	94 028	15,2
Macaristan	9 799 351	1 968 026	20,1
Madagaskar	26 317 853	896 589	3,4
Malavi	20 509 317	550 781	2,7
Malezya	32 233 022	2 132 366	6,6
Mali	18 985 881	572 954	3,0
Meksika	127 318 112	9 487 927	7,5
Mısır	101 776 661	4 429 468	4,4
Moğolistan	3 136 737	143 768	4,6
Moldova	3 401 197	460 722	13,5
Monako	30 825	10 517	34,1
Moritanya	3 922 758	151 691	3,9
Morityus	1 371 946	145 781	10,6
Mozambik	29 321 229	860 617	2,9
Myanmar	56 111 671	3 276 530	5,8
Namibya	2 581 689	100 910	3,9
Nepal	30 032 493	1 655 293	5,5
Nijer	21 953 171	591 710	2,7
Nijerya	208 679 114	6 843 244	3,3

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Nikaragua	6 144 442	346 231	5,6
Norveç	5 421 399	931 201	17,2
Orta Afrika Cumhuriyeti	5 867 019	197 335	3,4
Özbekistan	30 296 157	1 708 176	5,6
Pakistan	228 727 589	9 991 180	4,4
Panama	3 847 647	338 098	8,8
Papua Yeni Gine	7 143 996	322 734	4,5
Paraguay	7 108 524	540 452	7,6
Peru	31 624 207	2 475 772	7,8
Polonya	38 356 121	6 937 227	18,1
Portekiz	10 328 384	2 125 543	20,6
Porto Riko	3 240 261	679 931	21,0
Romanya	21 381 356	3 663 663	17,1
Ruanda	12 461 248	319 138	2,6
Rusya	141 944 641	21 353 477	15,0
Senegal	15 377 009	470 166	3,1
Sırbistan	7 045 162	1 372 219	19,5
Sierra Leone	6 466 064	241 625	3,7
Singapur	6 102 937	638 621	10,5
Slovakya	5 443 336	898 066	16,5
Slovenya	2 102 538	434 989	20,7
Somali	11 500 692	255 124	2,2
Sri Lanka	22 736 505	2 341 082	10,3
Sudan	44 350 744	1 329 510	3,0
Suriye	18 590 421	835 562	4,5
Suudi Arabistan	33 631 439	1 167 017	3,5
Şili	18 057 855	2 068 992	11,5
Tacikistan	8 740 073	307 040	3,5
Tanzanya	56 985 045	1 743 836	3,1
Tayland	68 804 427	7 835 636	11,4
Tayvan	23 577 456	3 542 456	15,0
Togo	8 390 953	295 073	3,5

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Trinidad ve Tobago	1 212 401	140 402	11,6
Tunus	11 622 134	991 120	8,5
Türkiye	83 154 997	7 550 727	9,1
Türkmenistan	5 470 233	281 001	5,1
Uganda	41 832 967	1 002 164	2,4
Ukrayna	43 964 969	7 374 192	16,8
Umman	3 564 276	128 832	3,6
Uruguay	3 378 471	491 031	14,5
Ürdün	10 669 786	381 718	3,6
Venezuela	28 696 583	2 254 576	7,9
Vietnam	97 894 734	6 440 397	6,6
Yemen	29 282 399	839 071	2,9
Yeni Zelanda	4 854 878	742 373	15,3
Yunanistan	10 639 551	2 357 251	22,2
Zambiya	16 929 953	387 047	2,3
Zimbabve	14 277 281	645 560	4,5
TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2019			
Kaynak: Amerika Birleşik Devletleri Nüfus Bürosu, Uluslararası Veri Tabanı			

Dünya nüfusunun 2019 yılında %9,3'ünü yaşlı nüfus oluşturmuştur. En yüksek yaşlı nüfus oranına sahip ilk üç ülke sırasıyla %34,1 ile Monako, %28,8 ile Japonya ve %22,7 ile Almanya'dır. Türkiye bu sıralamada 167 ülke arasında 66. sıradadır.

13. Türkiye’de Yaşlı Nüfus

Tablo 3.2. Cinsiyete göre yaşlı nüfus ve yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı, 1935-2080

Yıl	Yaşlı nüfus				Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı (%)		
	Toplam	Erkek	Kadın		Toplam	Erkek	Kadın
1935	628 041	278 846	349 195		3,9	3,5	4,2
1940	629 859	271 421	358 438		3,5	3,1	4,0
1945	626 543	256 683	369 860		3,3	2,7	4,0
1950	690 662	272 760	417 902		3,3	2,6	4,0
1955	822 408	320 704	501 704		3,4	2,6	4,2
1960	978 732	388 087	590 645		3,5	2,7	4,3
1965	1 242 525	530 004	712 521		4,0	3,3	4,6
1970	1 565 696	707 807	857 889		4,4	3,9	4,9
1975	1 853 251	850 652	1 002 599		4,6	4,1	5,1
1980	2 113 247	955 360	1 157 887		4,7	4,2	5,3
1985	2 125 908	955 042	1 170 866		4,2	3,7	4,7
1990	2 417 363	1 091 142	1 326 221		4,3	3,8	4,8
2000	4 350 190	1 887 904	2 462 286		6,7	5,8	7,6
2007	5 000 175	2 150 103	2 850 072		7,1	6,1	8,1
2008	4 893 423	2 139 481	2 753 942		6,8	6,0	7,7
2009	5 083 414	2 222 764	2 860 650		7,0	6,1	7,9
2010	5 327 736	2 331 029	2 996 707		7,2	6,3	8,2
2011	5 490 715	2 397 925	3 092 790		7,3	6,4	8,3
2012	5 682 003	2 473 913	3 208 090		7,5	6,5	8,5
2013	5 891 694	2 561 074	3 330 620		7,7	6,7	8,7
2014	6 192 962	2 699 423	3 493 539		8,0	6,9	9,0
2015	6 495 239	2 843 442	3 651 797		8,2	7,2	9,3
2016	6 651 503	2 919 392	3 732 111		8,3	7,3	9,4
2017	6 895 385	3 033 433	3 861 952		8,5	7,5	9,6
2018	7 186 204	3 170 132	4 016 072		8,8	7,7	9,8
2019	7 550 727	3 337 260	4 213 467		9,1	8,0	10,2

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2023(1)	8 867 951	3 964 105	4 903 845		10,2	9,1	11,3
2030(1)	12 066 092	5 459 819	6 606 272		12,9	11,7	14,2
2040(1)	16 373 971	7 451 781	8 922 190		16,3	14,9	17,7
2060(1)	24 242 787	11 024 497	13 218 290		22,6	20,7	24,5
2080(1)	27 413 359	12 556 365	14 856 994		25,6	23,6	27,5

TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2019

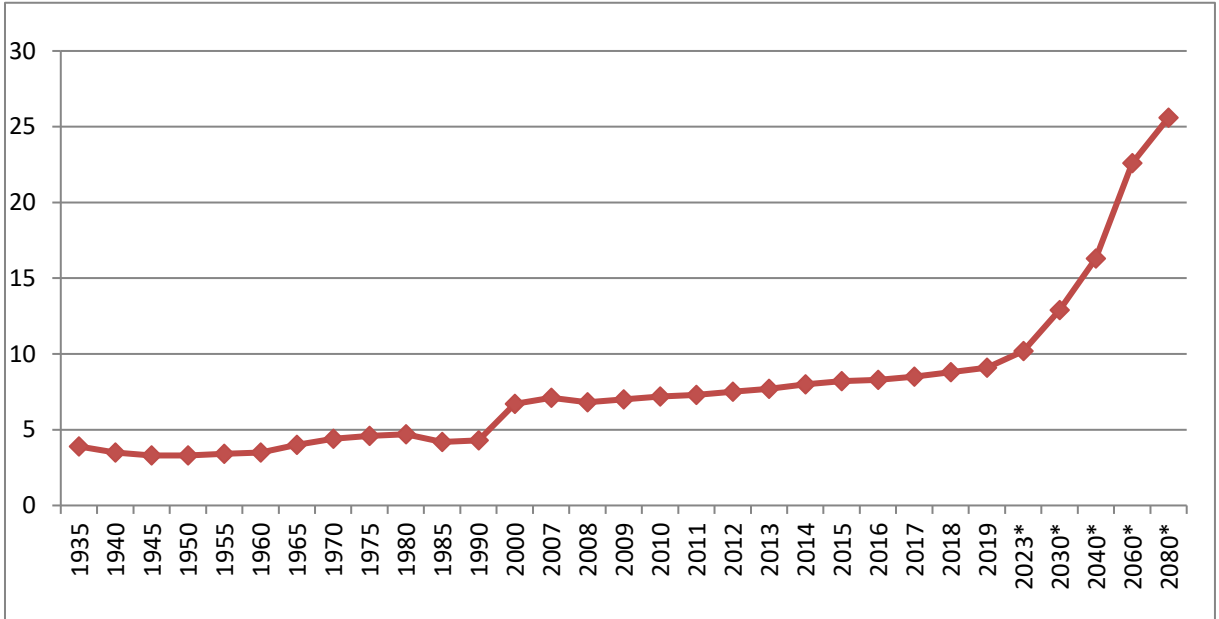
Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları, 1935-1990

TÜİK, Nüfus Tahminleri, 2000

TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2007-2019

TÜİK, Nüfus Projeksiyonları, 2023-2080

Tablo 3.2’de 1935 yılından 2019 yılına kadar yaşlı nüfus ve yaşlı nüfus oranları ile 2023, 2030, 2040, 2060 ve 2080 yıllarındaki tahmin edilen yaşlı nüfus ve yaşlı nüfus oranları yer almaktadır. Toplam nüfus içinde yaşlı nüfus oranı 1935’ten günümüze kadar yaklaşık 2,3 kat artmıştır.

Şekil 3.1. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranının yıllara göre dağılımı

Tablo 3.3. İl ve cinsiyete göre yaşlı nüfus ve yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı, 2019

İl	Yaşlı nüfus			Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı (%)		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam	7 550 727	3 337 260	4 213 467	9,1	8,0	10,2
Adana	186 098	82 508	103 590	8,3	7,4	9,2
Adıyaman	49 032	21 628	27 404	7,8	6,8	8,8
Afyonkarahisar	81 934	36 379	45 555	11,2	10,0	12,4
Ağrı	25 426	11 040	14 386	4,7	4,0	5,6
Amasya	49 268	21 943	27 325	14,6	12,9	16,3
Ankara	486 783	212 017	274 766	8,6	7,6	9,7
Antalya	212 988	98 911	114 077	8,5	7,8	9,2
Artvin	27 692	12 226	15 466	16,2	14,2	18,2
Aydın	146 271	65 657	80 614	13,2	11,9	14,4
Balıkesir	186 472	84 640	101 832	15,2	13,8	16,6
Bilecik	25 155	11 005	14 150	11,5	9,8	13,2
Bingöl	19 368	8 605	10 763	6,9	6,1	7,8
Bitlis	18 270	7 782	10 488	5,2	4,3	6,2
Bolu	42 438	18 928	23 510	13,4	12,1	14,8
Burdur	40 456	17 566	22 890	14,9	12,9	17,0
Bursa	282 861	125 335	157 526	9,3	8,2	10,3
Çanakkale	81 231	36 735	44 496	15,0	13,5	16,5
Çankırı	31 628	14 225	17 403	16,2	14,4	17,9
Çorum	79 839	35 605	44 234	15,0	13,5	16,5
Denizli	114 467	50 341	64 126	11,0	9,7	12,3
Diyarbakır	86 167	36 466	49 701	4,9	4,1	5,7
Edirne	59 906	26 971	32 935	14,5	12,8	16,2
Elazığ	57 919	25 650	32 269	9,8	8,7	10,8
Erzincan	28 727	12 772	15 955	12,2	10,7	13,9
Erzurum	66 164	29 387	36 777	8,7	7,7	9,6
Eskişehir	101 727	44 781	56 946	11,5	10,1	12,8

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Gaziantep	113 694	50 235	63 459		5,5	4,8	6,2
Giresun	72 298	31 169	41 129		16,1	14,0	18,3
Gümüşhane	19 256	8 363	10 893		11,7	10,1	13,4
Hakkari	9 684	4 031	5 653		3,4	2,7	4,4
Hatay	120 563	55 708	64 855		7,4	6,8	8,0
Isparta	56 438	25 113	31 325		12,7	11,3	14,0
Mersin	170 561	77 614	92 947		9,3	8,4	10,1
İstanbul	1 079 196	461 932	617 264		7,0	5,9	8,0
İzmir	493 673	217 464	276 209		11,3	10,0	12,6
Kars	23 062	10 505	12 557		8,1	7,2	9,1
Kastamonu	67 027	29 653	37 374		17,7	15,7	19,7
Kayseri	123 613	54 870	68 743		8,8	7,8	9,8
Kırklareli	50 066	22 439	27 627		13,8	12,1	15,6
Kırşehir	28 631	12 300	16 331		11,8	10,2	13,3
Kocaeli	142 644	64 726	77 918		7,3	6,6	8,1
Konya	211 374	92 801	118 573		9,5	8,4	10,6
Kütahya	75 626	33 843	41 783		13,1	11,9	14,2
Malatya	81 995	36 168	45 827		10,2	9,1	11,4
Manisa	163 384	72 327	91 057		11,3	10,0	12,7
Kahramanmaraş	93 591	43 781	49 810		8,1	7,5	8,8
Mardin	45 981	19 534	26 447		5,5	4,6	6,3
Muğla	121 950	56 916	65 034		12,4	11,4	13,5
Muş	20 616	8 781	11 835		5,0	4,2	5,9
Nevşehir	35 504	15 435	20 069		11,7	10,3	13,1
Niğde	36 171	15 724	20 447		10,0	8,6	11,3
Ordu	108 550	48 640	59 910		14,4	12,9	15,9
Rize	43 403	17 798	25 605		12,6	10,4	14,9
Sakarya	99 494	44 959	54 535		9,7	8,7	10,6
Samsun	157 015	69 740	87 275		11,6	10,4	12,8
Siirt	16 327	6 808	9 519		4,9	4,0	5,9
Sinop	41 074	18 837	22 237		18,8	17,3	20,3
Sivas	81 079	36 914	44 165		12,7	11,5	13,8

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Tekirdağ	91 370	41 376	49 994		8,7	7,6	9,7
Tokat	83 128	37 347	45 781		13,6	12,2	14,9
Trabzon	99 415	41 980	57 435		12,3	10,5	14,1
Tunceli	12 188	5 425	6 763		14,4	11,8	17,5
Şanlıurfa	81 430	34 674	46 756		3,9	3,3	4,5
Uşak	44 987	20 050	24 937		12,1	10,9	13,4
Van	45 430	19 820	25 610		4,0	3,4	4,6
Yozgat	56 107	24 821	31 286		13,3	11,8	14,8
Zonguldak	75 194	33 639	41 555		12,6	11,4	13,8
Aksaray	38 293	16 635	21 658		9,2	8,0	10,4
Bayburt	9 379	4 228	5 151		11,1	9,8	12,3
Karaman	27 585	12 514	15 071		10,9	9,9	11,9
Kırıkkale	34 143	15 130	19 013		12,1	10,7	13,5
Batman	27 545	11 199	16 346		4,5	3,7	5,4
Şırnak	17 530	7 152	10 378		3,3	2,6	4,1
Bartın	28 663	13 077	15 586		14,5	13,4	15,5
Ardahan	12 559	5 729	6 830		12,9	11,3	14,6
Iğdır	13 283	5 930	7 353		6,7	5,8	7,6
Yalova	32 096	14 851	17 245		11,8	10,9	12,8
Karabük	32 753	14 593	18 160		13,2	11,7	14,6
Kilis	11 549	5 045	6 504		8,1	7,0	9,3
Osmaniye	45 528	20 539	24 989		8,5	7,5	9,4
Düzce	38 745	17 275	21 470		9,9	8,8	11,0

TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2019

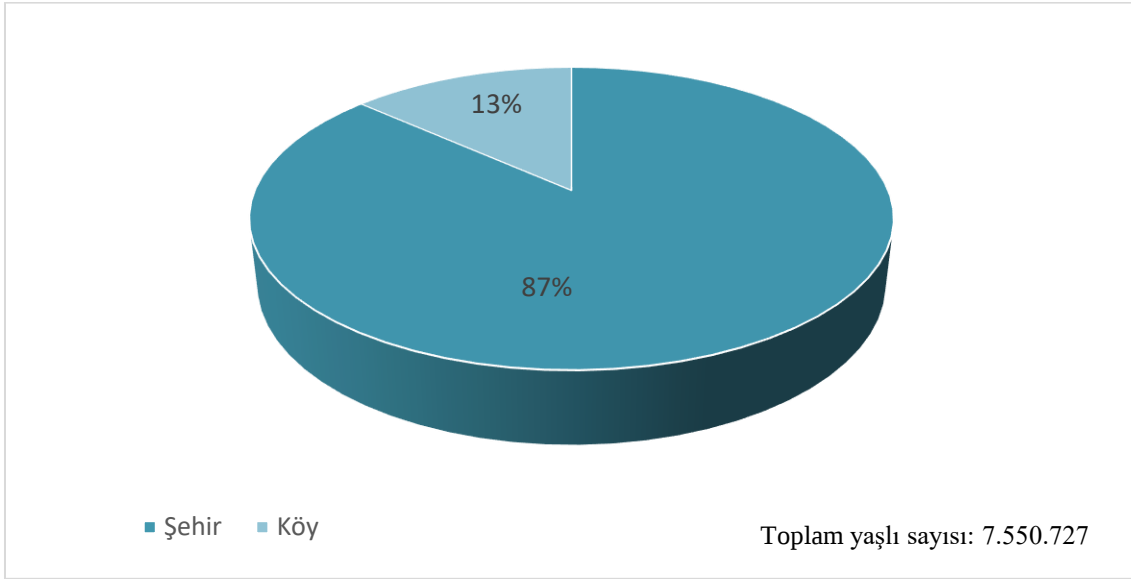
Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2019

Tablo 3.3 incelendiğinde yaşlı nüfus oranının en fazla olduğu ilin %18,8 ile Sinop, en az olduğu ilin ise %3,3 ile Şırnak olduğu görülmektedir.

Yaşlı nüfusun %86,6'sı (6.537.647 kişi) şehirde yaşamaktayken, %13,4'ü (1.013.080 kişi) köylerde yaşamaktadır.

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 3.2. Yaşlı nüfusun yaşadığı yerleşim yerine göre dağılımı

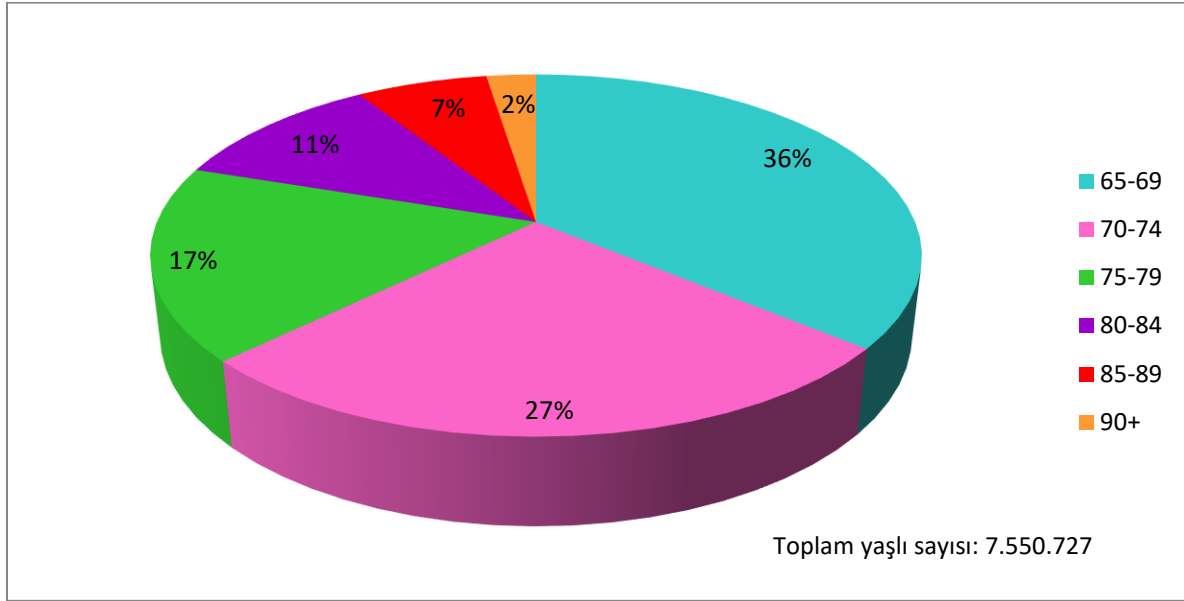
Tablo 3.4. Yaş grubu ve cinsiyete göre yaşlı nüfus, 2019

Yaş Grubu	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam Yaşlı Nüfus İçindeki Oranı
65-69	2 722 672	1.301.371	1.421.301	36,1
70-74	2 016 913	907.850	1.109.063	26,7
75-79	1 308 299	560.695	747.604	17,3
80-84	817 730	323.732	493.998	10,8
85-89	497 410	192.938	304.472	6,6
90+	187 703	50.674	137.029	2,5
Toplam	7 550 727	3 337 260	4 213 467	100

Kaynak: TÜİK

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

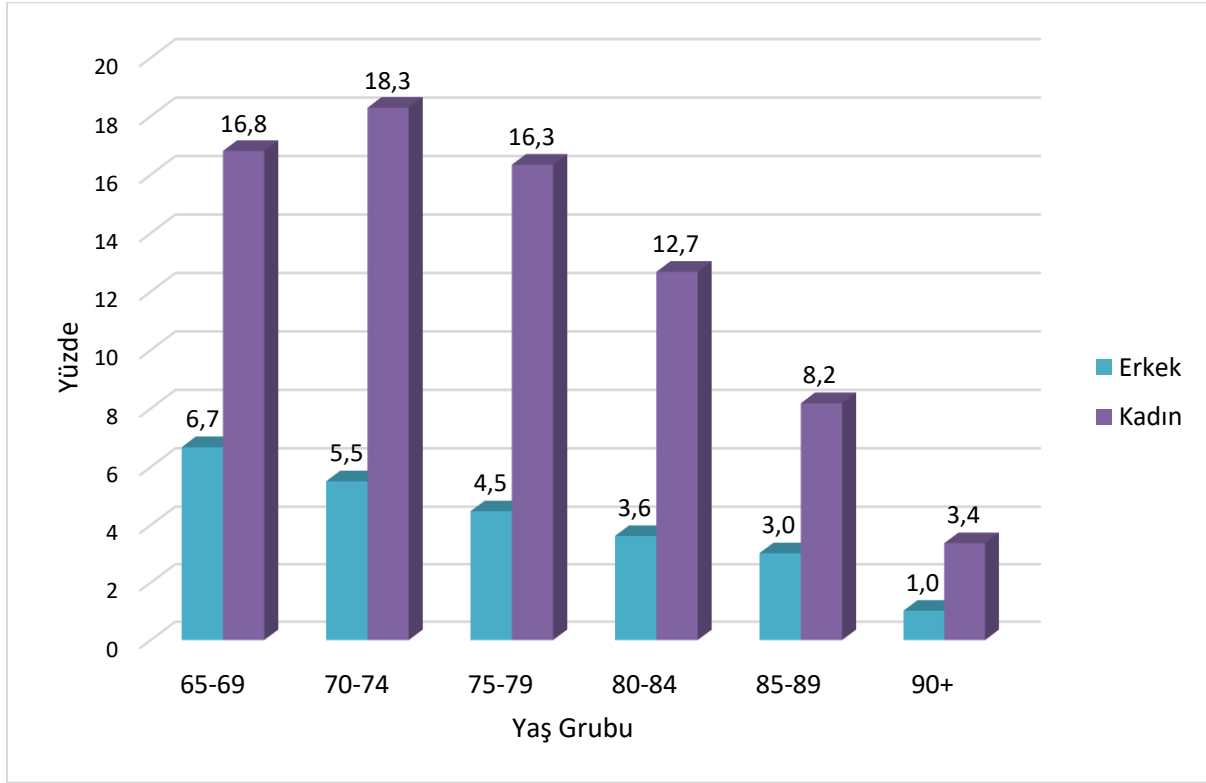
Şekil 3.3. Yaşlı nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı, 2019

Tablo 3.5. Yaş grubu ve cinsiyete göre yalnız yaşayan yaşlı (65+ yaş) nüfus, 2009-2019

Yıl	Toplam Yaşlı Nüfus			Yalnız Yaşayan Yaşlı Nüfus		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
2009	5.083.414	2.222.764	2.860.650	750.924	166.827	584.097
2010	5.327.736	2.331.029	2.996.707	816.055	183.626	632.429
2011	5.490.715	2.397.925	3.092.790	868.635	197.749	670.886
2012	5.682.003	2.473.913	3.208.090	935.332	211.572	723.760
2013	5.891.694	2.561.074	3.330.620	1.000.037	226.606	773.431
2014	6.192.962	2.699.423	3.493.539	1.073.367	245.148	828.219
2015	6.495.239	2.843.442	3.651.797	1.143.255	263.263	879.992
2016	6.651.503	2.919.392	3.732.111	1.192.610	278.212	914.398
2017	6.895.385	3.033.433	3.861.952	1.243.186	293.211	949.975
2018	7.186.204	3.170.132	4.016.072	1.292.370	309.518	982.852
2019	7.550.727	3.337.260	4.213.467	1.373.521	334.194	1.039.327

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)

Tek kişilik hane halklarında yaşayan yaşlı nüfusun her yıl artış gösterdiği görülmekte olup, 2019 yılında toplam yaşlı nüfus içerisinde tek başına yaşayan yaşlıların oranı %18,2'dir. Tek başına yaşayan 1.373.521 yaşlının %75,7'si kadın, %24,3'ü erkektir.

Şekil 3.4. Yalnız yaşayan yaşlı nüfusun cinsiyet ve yaş gruplarına göre dağılımı, 2019

14. Yaşlılıkla İlgili Göstergeler

Tablo 3.6. Cinsiyete göre ortalama yaş, 1935-2080

Yıl	Toplam	Erkek	Kadın
1935	21,2	19,1	23,4
1940	19,6	17,7	22,4
1945	20,0	18,8	21,7
1950	20,1	19,2	21,3
1955	20,4	19,6	21,3
1960	20,3	19,5	21,1
1965	19,3	18,7	20,0

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1970	19,0	18,6	19,4
1975	19,5	19,2	19,8
1980	19,9	19,5	20,3
1985	20,9	20,6	21,2
1990	22,2	21,9	22,6
2000	25,8	25,2	26,3
2007	28,3	27,7	28,8
2008	28,5	27,9	29,0
2009	28,8	28,2	29,3
2010	29,2	28,7	29,8
2011	29,7	29,1	30,3
2012	30,1	29,5	30,6
2013	30,4	29,8	31,0
2014	30,7	30,1	31,3
2015	31,0	30,4	31,6
2016	31,4	30,8	32,0
2017	31,7	31,1	32,4
2018	32,0	31,4	32,7
2019	32,4	31,7	33,1
2023	33,5	32,8	34,3
2030	35,6	34,8	36,4
2040	38,5	37,5	39,5
2060	42,3	41,1	43,5
2080	45,0	43,8	46,3

TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2019

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları, 1935-1990

TÜİK, Nüfus Tahminleri, 2000

TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2007-2019

TÜİK, Nüfus Projeksiyonları, 2023-2080

Nüfusun yaşlanmasının en önemli göstergelerinden biri olan ortalama yaş, 1935'ten günümüze kadar 11,2 yaş artmıştır. Nüfus projeksiyonuna göre ise ortalama yaşın artmaya devam edeceği görülmektedir.

Tablo 3.7. Avrupa ülkelerinde cinsiyete göre doğuşta beklenen yaşam süreleri, 2017

			(Yıl)
Ülkeler	Toplam	Erkek	Kadın
AB-28 ülke	80,9	78,3	83,5
Almanya	81,1	78,7	83,4
Avusturya	81,7	79,4	84,0
Belçika	81,6	79,2	83,9
Birleşik Krallık	81,3	79,5	83,1
Bulgaristan	74,8	71,4	78,4
Çekya	79,1	76,1	82,0
Danimarka	81,1	79,2	83,1
Estonya	78,4	73,8	82,6
Finlandiya	81,7	78,9	84,5
Fransa	82,7	79,6	85,6
Güney Kıbrıs R.Y.	82,2	80,2	84,2
Hırvatistan	78,0	74,9	81,0
Hollanda	81,8	80,2	83,4
İrlanda	82,2	80,4	84,0
İspanya	83,4	80,6	86,1
İsveç	82,5	80,8	84,1
İsviçre	83,7	81,6	85,6
İtalya	83,1	80,8	85,2
İzlanda	82,6	81,1	84,3
Karadağ	76,6	73,9	79,2
Letonya	74,9	69,8	79,7
Lihtenştayn	83,7	81,6	86,0
Litvanya	75,8	70,7	80,5
Kuzey Makedonya	76,0	74,1	77,9
Lüksemburg	82,1	79,9	84,4
Macaristan	76,0	72,5	79,3
Malta	82,4	80,2	84,6
Norveç	82,7	81,0	84,3

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Polonya	77,8	73,9	81,8
Portekiz	81,6	78,4	84,6
Romanya	75,3	71,7	79,1
Sırbistan	75,6	73,1	78,1
Slovakya	77,3	73,8	80,7
Slovenya	81,2	78,2	84,0
Türkiye ⁽¹⁾	78,3	75,6	81,0
Yunanistan	81,4	78,8	83,9
Kaynak: Avrupa Birliği İstatistik Ofisi, 2017, Türkiye İstatistik Kurumu, 2016-2018			
Tablo, Türkiye'nin yanı sıra, Avrupa Birliği, Avrupa Ekonomik Alanı (AEA) ve Avrupa Serbest Ticaret Birliği (ASTB) ülkelerini kapsamaktadır. Ayrıca, belirtilen kaynakta hakkında bilgi bulunan Sırbistan ve Karadağ da tabloya eklenmiştir.			
(1) Türkiye İstatistik Kurumu tarafından üretilen Hayat Tabloları, 2016-2018 çalışması sonuçlarından alınmıştır.			

Tablo 3.8. Temel doğurganlık göstergeleri, 2001-2018

[31/03/2019 tarihi itibarıyla]				
Yıl	Doğum sayısı	Kaba doğum hızı (‰)	Toplam doğurganlık hızı (Çocuk sayısı)	Annenin ortalama yaşı
2001	1 323 341	20,3	2,38	26,7
2002	1 229 555	18,6	2,17	26,8
2003	1 198 927	17,9	2,09	27,0
2004	1 222 484	18,1	2,11	27,0
2005	1 244 041	18,2	2,12	27,0
2006	1 255 432	18,1	2,12	27,1
2007	1 289 992	18,4	2,16	27,2
2008	1 295 511	18,2	2,15	27,3
2009	1 266 751	17,6	2,10	27,4
2010	1 261 169	17,2	2,08	27,7
2011	1 252 812	16,9	2,05	27,8
2012	1 294 605	17,2	2,11	28,0
2013 ^(r)	1 297 505	17,0	2,11	28,3

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2014 ^(r)	1 350 353	17,5	2,19	28,4
2015 ^(r)	1 335 564	17,1	2,15	28,5
2016 ^(r)	1 313 615	16,6	2,11	28,6
2017 ^(r)	1 295 784	16,1	2,07	28,7
2018	1 248 847	15,3	1,99	28,9

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü)

(r) Doğum verileri güncel idari kayıtlarla revize edilmiştir.

Kaba doğum hızı, bin nüfus başına düşen canlı doğum sayısını ifade etmektedir. Kaba doğum hızı, 2017 yılında binde 16,1 iken 2018 yılında binde 15,3'tür. Diğer bir ifade ile 2017 yılında bin nüfus başına 16,1 doğum düşerken, 2018 yılında 15,3 doğum düşmüştür.

Toplam doğurganlık hızı, bir kadının doğurgan olduğu dönem olan 15-49 yaş grubunda doğurabileceği ortalama çocuk sayısını ifade etmektedir. Toplam doğurganlık hızı, 2017 yılında 2,07 çocuk iken 2018 yılında 1,99 çocuk olarak gerçekleşmiştir. Yani, bir kadının doğurgan olduğu dönem boyunca doğurabileceği ortalama çocuk sayısı 1,99 olmuştur. Bu durum, doğurganlığın nüfusun yenilenme düzeyi olan 2,10'un altında kaldığını göstermektedir.

Tablo 3.9. Temel ölümlülük göstergeleri, 2009-2018

[31/03/2019 tarihi itibarıyla]												(%)
		Yıl										
		2009	2010	2011	2012 ⁽¹⁾	2013 ⁽¹⁾	2014 ^(r)	2015 ^(r)	2016 ^(r)	2017 ^(r)	2018	
Kaba ölüm hızı		5,1	5,0	5,1	5,0	4,9	5,1	5,2	5,3	5,3	5,2	
Bebek ölüm hızı	Toplam	13,9	12,0	11,6	11,6	10,8	11,1	10,2	9,8	9,4	9,3	
	Erkek	14,6	12,7	12,2	12,1	11,4	11,8	10,9	10,4	9,9	9,8	
	Kız	13,1	11,3	11,0	11,0	10,2	10,3	9,6	9,3	8,8	8,7	
Beş yaş altı ölüm hızı	Toplam	17,7	15,5	14,9	14,4	13,4	13,3	12,4	12,0	11,4	11,4	
	Erkek	18,5	16,3	15,5	14,9	14,1	14,2	13,1	12,6	12,0	12,1	
	Kız	16,8	14,6	14,2	13,8	12,7	12,3	11,6	11,3	10,7	10,7	

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü)

(1) Bebek ölüm hızı, beş yaş altı ölüm hızı, doğum verisinin revizesinden dolayı yeniden hesaplanmıştır.

(r) Ölüm verileri güncel idari kayıtlarla revize edilmiştir.

Bin kişi başına düşen ölüm sayısını ifade eden kaba ölüm hızı, 2018 yılında bir önceki yıla göre düşüş göstererek binde 5,2 olmuştur. Diğer bir ifade ile 2018 yılında bin kişi başına 5,2 ölüm düşmüştür.

Bin canlı doğum başına düşen bebek ölüm sayısını ifade eden bebek ölüm hızı, 2017 yılında binde 9,4 iken 2018 yılında binde 9,3'tür. Diğer bir ifade ile 2018 yılında bin canlı doğum başına 9,3 bebek ölümü düşmüştür.

Doğumdan sonraki beş yıl içinde ölme olasılığını ifade eden beş yaş altı ölüm hızı, 2018 yılında bir önceki yıla göre değişim göstermeyerek binde 11,4 olmuştur.

15. Aktif Yaşlanma Endeksi

Uygulamaları hem bireyler hem de gruplar için geçerli olan aktif yaşlanma insanların fiziksel, sosyal ve zihinsel iyilik halinde olmaları ve potansiyellerini fark etmelerini sağlamaktadır. Aktif yaşlanma yaşlı kişilerin yaşamlarının çoğu alanı ile ilgilidir ve kanıta dayalı güçlü temeli sayesinde politika yapıcılara rehber olmaktadır. Aktif yaşlanma endeksi ise kanıta dayalı bir araç olup, aktif yaşlanma endeksi topluma katılım, bağımsız sağlıklı ve güvenli yaşam, istihdam, kapasite ve aktif yaşama elverişli bir ortam olmak üzere bu dört alandan gelen puanları toplayan bir bileşik ölçektir. Bu endeks farklı Avrupa ülkelerinde aktif yaşlanma düzeylerini karşılaştırmayı amaçlayan bir proje olup, temel hedefleri ulusal düzeyde aktif yaşlanma ile ilgili uygulamaların çıktılarının gözlemlenmesine, yaşlı insanların ekonomik ve sosyal hayata aktif katılımları için kullanılmayan potansiyellerinin tanımlanmasına ve toplumda yaşlı insanların aktif rol almasına yardımcı olmaktadır.

Endeks, 2012 Avrupa Nesiller Arası Aktif Yaşlanma ve Nesiller Arası Dayanışma Yılı çerçevesinde geliştirilmiş olup; istihdam, topluma katılım, bağımsız sağlıklı ve güvenli yaşam, aktif yaşlanma için kapasite ve destekleyici çevre olmak üzere 4 ana başlık ve 22 göstergeden oluşmakta olup endeksin etki alanları ve göstergeleri aşağıdaki şekildedir:

1. İstihdam

- *İstihdam oranı (55-59)*
- *İstihdam oranı (60-64)*
- *İstihdam oranı (65-69)*
- *İstihdam oranı (70-74)*

2. Topluma Katılım

- *Gönüllü faaliyetler*
- *Çocuklara ve torunlara bakma*
- *Daha yaşlı yetişkinlere bakma*
- *Siyasi hayata katılım*

3. Bağımsız, sağlıklı ve güvenli yaşam

- *Fiziksel egzersiz*
- *Sağlık hizmetlerine erişim*
- *Bağımsız yaşama*
- *Finansal güvence (3 gösterge)*
- *Fiziksel güvenlik*
- *Hayat boyu öğrenme*

4. Aktif yaşlanma için kapasite ve destekleyici çevre

- *55 yaşında iken kalan beklenen yaşam süresi*
- *55 yaşında iken beklenen sağlıklı yaşam süresi*
- *Akıl sağlığı*
- *BTK kullanımı*
- *Sosyal bağlanmışlık*
- *Eğitim düzeyi*

Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu Nüfus Birimi (UNECE) ve Avrupa Komisyonu'nun İstihdam, Sosyal İşler ve İçerme Genel Müdürlüğü (DG EMPL) tarafından ortaklaşa yürütülen bir proje olan Aktif Yaşlanma Endeksi (AAI)'nin ana geliştiricisi Viyana'daki Avrupa Sosyal Refah Politikaları ve Araştırmaları Merkezi olup, araştırmanın danışmanlığını Profesör Asghar Zaidi (Southampton Üniversitesi, Birleşik Krallık)

yapmaktadır. Proje, önde gelen araştırmacıları, istatistikçileri, hükümeti ve sivil toplum temsilcilerini bir araya getiren gayri resmi Uzman Grubunun AAI hakkındaki tavsiyelerinden de faydalanmakta olup, söz konusu grup, yılda bir veya iki kez toplanmaktadır.

Projenin ilk fazı Ocak 2012 ile Şubat 2013 döneminde uygulanmış olup, II. fazı Ekim 2013 tarihinde başlatılarak Nisan 2016'ya kadar devam etmiş ve bu aşamada endeks kapsamı Hırvatistan'a ve AB üyesi olmayan dört ülke: Kanada, İzlanda, Norveç ve İsviçre'ye uzatılmıştır. Sırbistan ve Türkiye için ulusal düzeyde iki pilot çalışma ve Almanya'da yerel düzeyde bir pilot çalışma yapılmıştır. Ayrıca Aktif Yaşlanma Endeksi (AAI) göstergeleri Madrid Uluslararası Yaşlanma Eylem Planı (MIPAA) uygulanması hakkındaki ulusal raporların istatistiksel eklerine dâhil edilmiştir. Söz konusu projenin III. fazı ise Mayıs 2016 tarihinde başlatılmış olup, Ağustos 2019'da sona ermiştir.

Tablo 3.10. Nisan 2018 AAI (AB28)

Sıra		İstihdam	Topluma Katılım	Bağımsız, sağlıklı ve güvenli yaşam	Kapasite ve destekleyici çevre	Değer	Sıra
1	Belçika	23,8	27,0	73,3	62,8	37,7	10
2	Bulgaristan	30,5	9,7	66,2	55,9	31,8	22
3	Çek Cumhuriyeti	34,2	16,2	71,4	58,7	36,5	11
4	Danimarka	40,6	21,7	78,4	66,5	43,0	2
5	Almanya	39,4	15,9	74,9	63,6	39,6	6
6	Estonya	44,5	14,3	66,5	53,2	37,9	9
7	İrlanda	35,4	18,8	75,0	63,2	39,1	7
8	Yunanistan	20,6	11,8	63,9	50,0	27,7	28
9	İspanya	25,7	16,2	71,6	59,7	33,7	18
10	Fransa	26,9	26,2	75,4	62,2	38,6	8
11	Hırvatistan	21,2	15,8	64,2	49,4	29,3	27
12	İtalya	28,0	17,3	68,0	55,9	33,8	17
13	Kıbrıs	30,8	19,4	71,5	54,9	35,7	13
14	Letonya	37,9	17,8	57,7	50,2	35,3	15
15	Litvanya	37,9	11,1	65,3	48,5	33,4	20
16	Lüksemburg	20,2	23,8	74,2	62,2	35,2	16
17	Macaristan	27,5	11,6	65,6	51,0	30,5	25
18	Malta	25,6	20,9	70,6	60,5	35,4	14
19	Hollanda	36,3	26,6	77,3	64,7	42,7	3
20	Avusturya	27,2	18,8	77,7	60,0	35,8	12
21	Polonya	26,5	13,1	66,1	52,7	31,0	24
22	Portekiz	33,4	11,9	67,7	54,2	33,5	19

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

23	Romanya	28,9	13,6	63,7	44,6	30,2	26
24	Slovenya	21,3	15,7	71,0	55,5	31,1	23
25	Slovakya	26,3	16,1	69,2	52,9	32,3	21
26	Finlandiya	35,7	22,6	77,6	63,1	40,8	5
27	İsveç	45,4	26,0	79,2	71,2	47,2	1
28	Birleşik Krallık	39,3	20,7	75,3	63,9	41,3	4
	AB28	31,1	17,9	70,7	57,5	35,7	

Türkiye pilot çalışması kapsamında Komisyon tarafından Aktif Yaşlanma Endeksi hesaplaması için hazır verilerden bir masa başı çalışması yapıldığı belirtilerek, Türkiye'ye ilişkin bazı eksik verilerin tamamlanması ihtiyacı olduğu bildirilmiştir. Bu bağlamda, söz konusu proje kapsamında 16-17 Eylül 2015 tarihleri arasında Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE) temsilcileri ve ilgili paydaşların katılımıyla iki toplantı gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışmaya ilişkin sonuç raporu Mart 2016 tarihinde yayımlanmış olup, sonuçlara ilişkin tablolar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3.11. İstihdam

Gösterge	Yıl	2008	2010	2012
İstihdam oranı yaş grubu (55-59)	Kadın	16,3	18,8	19,6
	Erkek	44,7	46,3	50,8
	Toplam	30,3	32,4	35,0
İstihdam oranı yaş grubu (60-64)	Kadın	13,1	14,8	15,9
	Erkek	35,8	37,7	40,4
	Toplam	23,8	25,8	27,7
İstihdam oranı yaş grubu (65-69)	Kadın	9,2	10,6	11,3
	Erkek	27,7	29,0	29,4
	Toplam	17,5	18,9	19,6
İstihdam oranı yaş grubu (70-74)	Kadın	5,9	6,3	6,8
	Erkek	19,4	20,7	21,0
	Toplam	11,9	12,7	13,1

Tablo 3.12. Topluma Katılım

Gösterge	Yıl	2007	2011/12
Gönüllü faaliyetler	Kadın	1,6	0,0
	Erkek	3,7	1,0
	Toplam	2,7	0,5
Çocuklara ve torunlara bakma	Kadın	16,9	33,4
	Erkek	4,8	27,6
	Toplam	10,7	30,6
Daha yaşı yetişkinlere bakma	Kadın	7,1	17,8
	Erkek	8,4	10,9
	Toplam	7,8	14,3
Siyasi hayata katılım	Kadın	2,7	1,5
	Erkek	7,3	6,4
	Toplam	5,2	3,9

Tablo 3.13. Bağımsız, Sağlıklı ve Güvenli Yaşam

Gösterge	Yıl	2007	2011/12	
Fiziksel egzersiz	Kadın	-	2,6	
	Erkek	-	9,5	
	Toplam	-	6,0	
Sağlık hizmetlerine erişim	Yıl	2008	2010	2012
	Kadın	78,2	73,4	78,8
	Erkek	75,6	73,3	79,4
	Toplam	77,0	73,4	79,1
Bağımsız yaşama	Yıl	2008	2010	2012
	Kadın	-	58,6	60,9
	Erkek	-	56,2	58,3
	Toplam	-	57,6	59,9
Görelî medyan gelir	Yıl	2008	2010	2012
	Kadın	100	100	100
	Erkek	100	100	100
	Toplam	100	100	100
Yoksulluk riski	Yıl	2008	2010	2012
	Kadın	88,9	88,6*	84,8
	Erkek	89,4	88,6*	86,8
	Toplam	89,1	88,6	85,6
Ciddi maddi yoksunluk	Yıl	2008	2010	2012
	Kadın	31,9	31,3	37,6
	Erkek	37,7	36,3	41,9
	Toplam	34,4	33,4	39,4
Fiziksel güvenlik	Yıl	2008	2010	2012
	Kadın	65,6	-	-

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

	Erkek	77,3	-	-
	Toplam	71,8	-	-
Hayat boyu öğrenme	Yıl	2008	2011	2012
	Kadın	0,1	0,2	0,2
	Erkek	0,1	0,1	0,1
	Toplam	0,1	0,2	0,2

Tablo 3.14. Aktif Yaşlanma İçin Kapasite ve Destekleyici Çevre

Gösterge	Yıl	2009	2010	2012
55 yaşında iken kalan beklenen yaşam süresi	Kadın	54,0	54,8	56,4
	Erkek	45,6	46,6	47,4
	Toplam	50,0	50,8	52,0
55 yaşında iken beklenen sağlıklı yaşam süresi	Yıl	2007-2009		
	Kadın	41,4		
	Erkek	57,4		
	Toplam	48,6		
Akıl sağlığı	Yıl	2007	2011/12	
	Kadın	26,4	43,8	
	Erkek	39,0	53,0	
	Toplam	32,9	48,1	
BTK kullanımı	Yıl	2008	2010	2012
	Kadın	1,3	2,0	3,0
	Erkek	7,4	9,0	13,0
	Toplam	4,2	6,0	8,0
Sosyal bağlanmışlık	Yıl	2008	2010	2012
	Kadın	45,6	-	-
	Erkek	51,4	-	-
	Toplam	48,6	-	-
Eğitim düzeyi	Yıl	2008	2010	2012
	Kadın	7,2	7,3	8,5
	Erkek	17,4	17,9	20,1
	Toplam	12,0	12,3	14,0

16. Yaşlı Bakım Hizmetleri

Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliğinin 1 inci maddesine göre bu Yönetmeliğin amacı Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinde bakım görececek 60 yaş üzerindeki yaşlıların saptanması, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlandırılması, verilecek hizmetin tür ve niteliği ile işleyiş esaslarını belirlemek, personelin görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir.

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre; huzurevlerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.15. Bakanlığımıza bağlı huzurevi sayısı, kapasitesi ve huzurevlerinde kalan yaşlı birey sayısının yıllara göre dağılımı

Yıllar	Huzurevi Sayısı	Kapasite	Bakılan Yaşlı Sayısı
2020 (Ekim)	156	15.872	13.970
2019	153	15.385	13.888
2018	146	14.967	13.883
2017	144	14.793	13.692
2016	141	14.412	13.248
2015	132	13.488	12.299
2014	124	12.647	11.688
2013	115	12.241	11.293
2012	106	11.706	10.951
2011	102	9.783	10.590
2010	97	9.260	7.979
2009	81	8.126	7.220
2008	79	8.002	6.773
2007	70	7.552	6.477
2006	69	7.605	6.082
2005	66	7.173	5.603
2004	62	6.760	5.389
2003	63	6.580	5.188
2002	63	6.477	4.952

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Bakanlığımıza bağlı huzurevi sayısı, kapasitesi ve bakılan yaşlı sayısının 2002 yılından beri artış gösterdiği görülmektedir. Bakanlığımıza bağlı huzurevi sayısı 2002 yılında 63 iken bu sayı 2020 yılı Ekim ayı itibariyle 156'ya ulaşmıştır. Bakanlığımıza bağlı huzurevlerinde bakılan yaşlı sayısı 2002 yılında 4.952 iken bu sayı 2020 yılı Ekim ayı itibariyle 13.970 olmuştur.

Bakanlığımıza bağlı huzurevi sayısı ve kapasitesi 2002 yılına göre yaklaşık 2,4 kat, bakılan yaşlı sayısı ise yaklaşık 2,8 kat artmıştır.

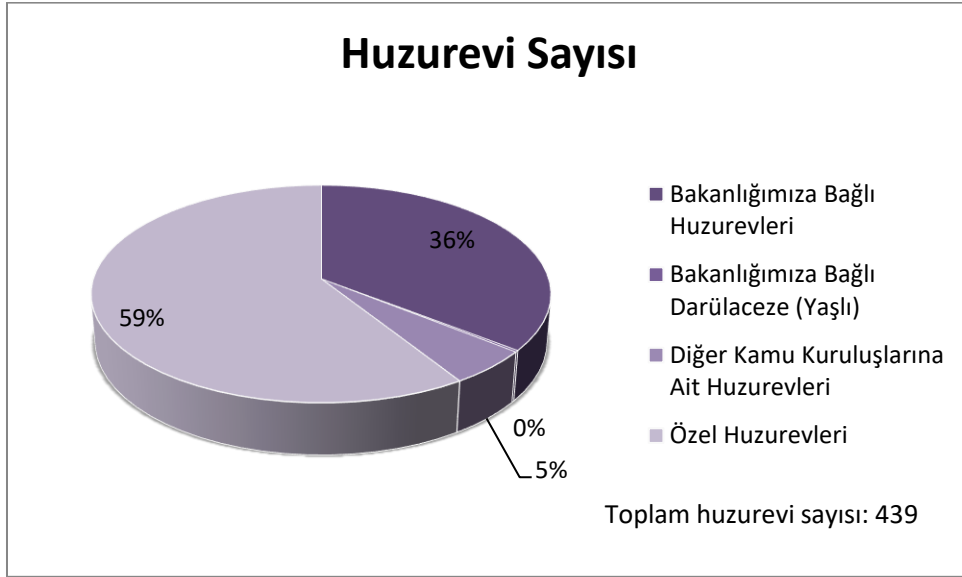
Tablo 3.16. Kamu, özel, diğer kamu kuruluşlarına ait huzurevleri sayısı, kapasiteleri ve bakılan yaşlı sayısı

YATILI BAKIM HUZUREVLERİ 2020	HUZUREVİ SAYISI	KAPASİTE	BAKILAN KİŞİ SAYISI
Bakanlığımıza Bağlı Huzurevleri	156	15.872	13.970
Bakanlığımıza Bağlı Darülaceze (Yaşlı)	1	516	458
Diğer Kamu Kuruluşlarına Ait Huzurevleri	23	3.563	2.399
Özel Huzurevleri	259	16.632	10.744
TOPLAM	439	36.583	27.571
Bakanlığımıza Bağlı Huzurevleri Kapasitesine Dahil Olan Yaşlı Yaşamevleri	25	117	105
Gündüz Hizmet Veren Kuruluşlar	31	457	382

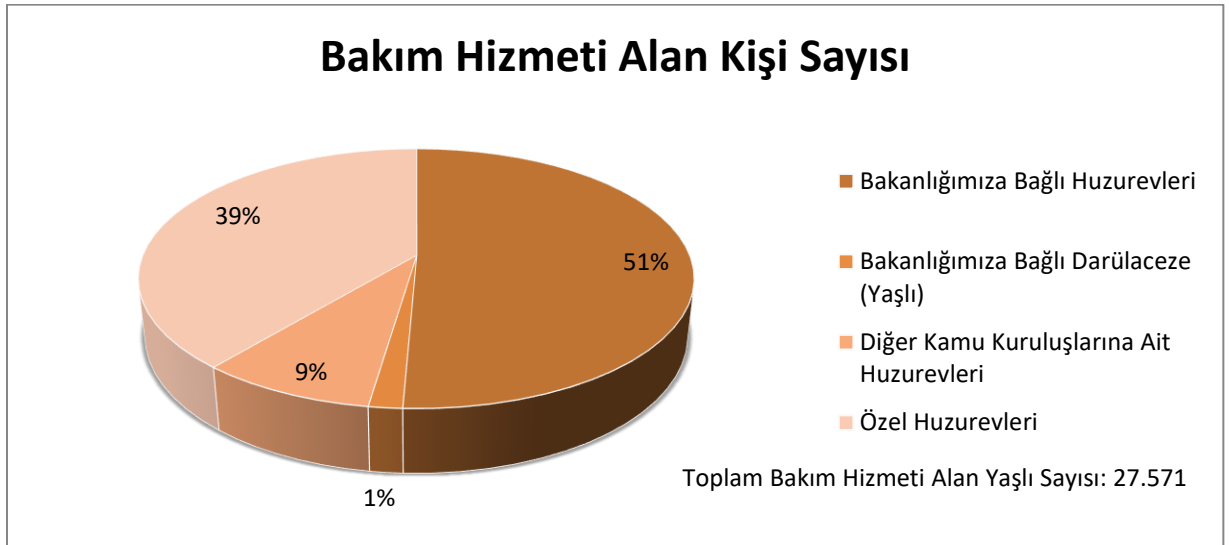
Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Huzurevlerinin büyük çoğunluğunu Bakanlığımıza bağlı huzurevleri ile özel huzurevleri oluşturmaktadır. 2020 yılı verilerine göre toplam huzurevlerinin yaklaşık % 36'sı Bakanlığımıza bağlı huzurevleri, yaklaşık % 59'u ise özel huzurevleridir. Toplam bakılan yaşlı sayısının % 51'i Bakanlığımıza bağlı huzurevlerinde bakım hizmeti almakta iken, yaklaşık % 39'u özel huzurevlerinde bakım hizmeti almaktadır.

Bakanlığımıza bağlı gündüzlü hizmet veren kuruluş sayısı ile bu kapsamda verilen hizmetlerle hayatına dokunulan yaşlıların sayısının artırılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda hâlihazırda 31 gündüz hizmet sunan kuruluştaki 382 yaşlıya aktif olarak gündüz bakım hizmeti sunulmaktadır.

Şekil 3.5. Kamu, özel ve diğer kamu kuruluşlarına ait huzurevleri sayısının dağılımı

Şekil 3.6. Kamu, özel ve diğer kamu kuruluşlarına ait huzurevlerinde bakım hizmeti alan yaşlı sayısının dağılımı

Tablo 3.17. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yaşlı Bakım Hizmetleri Kapsamında Yıl Sonu İtibariyle Harcanan Ödenek Miktarı

Yıllar	Yıl Sonu İtibariyle Harcanan Ödenek Miktarı (Milyon TL)
2019	904,1
2018	776,1
2017	625,1
2016	497,7
2015	367,1
2014	313,9
2013	291,4
2012	253,9

Şekil 3.7. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yaşlı Bakım Hizmetleri Kapsamında Yıl Sonu İtibariyle Harcanan Ödenek Miktarı Dağılımı

17. 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Maaş Alan Yaşlı Bireyler

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nden alınan verilere göre 2022 sayılı Kanun kapsamında maaş alan yaşlı sayısının yıllara göre dağılımı tablo 3.17’de yer almaktadır.

2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanunun 1 inci maddesine göre; “Sosyal güvenlik kuruluşlarının herhangi birisinden her ne nam altında olursa olsun bir gelir veya aylık hakkından yararlananlar ile uzun vadeli sigorta kolları açısından zorunlu olarak sigortalı olunması gereken bir işte çalışanlar, nafaka bağlanmış veya nafaka bağlanması mümkün olanlar veya 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu hükümlerine göre harçlık ödenenler hariç olmak kaydıyla, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından muhtaç olduğuna karar verilen 65 yaşını doldurmuş Türk vatandaşlarına, muhtaçlık hâli devam ettiği müddetçe (4.387) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımından bulunacak tutarda aylık bağlanır.”

Tablo 3.18. Yaşlı maaşı alan kişilerin ve ayrılan kaynak miktarının yıllara göre dağılımı

Yıllar	Yaşlı Maaşı (65 +)	
	Kişi Sayısı	Tutar (Milyon TL)
2020 (Ekim)	816.700	-
2019	805.432	5.574
2018	709.590	2.900
2017	618.162	1.766
2016	620.019	1.580
2015	608.513	1.250
2014	629.590	1.009
2013	632.407	1.009
2012	668.351	1.046
2011	797.426	1.055
2010	848.826	1.059
2009	859.516	1.027
2008	867.035	948

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2007	903.283	914
2006	927.077	747
2005	938.677	664
2004	792.046	585
2003	770.204	551
2002	746.468	234

Kaynak: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

Yaşlı maaşı alan kişi sayısı 2002 yılında 746.468 iken bu sayı 2020 yılı Ekim ayı itibariyle 816.700 olmuştur.

18. Yaşlı Nüfusun Eğitim Durumu

Tablo 3.19. Eğitim durumu ve cinsiyete göre yaşlı nüfus oranı, 2015-2018

[65 ve daha yukarı yaştaki nüfus]

Eğitim Durumu	2015			2016			2017			2018		
	Topla m	Erkek	Kadın	Topla m	Erkek	Kadın	Topla m	Erkek	Kadın	Topla m	Erkek	Kadın
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Okuma yazma bilmeyen	21,9	8,2	32,6	20,8	7,5	31,1	19,6	6,8	29,6	18,3	6,1	27,9
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	18,9	13,8	22,8	18,2	12,9	22,4	17,5	11,9	21,9	16,8	10,9	21,5
İlkokul mezunu	43,0	53,7	34,7	43,7	53,7	35,9	44,5	53,8	37,1	45,0	53,5	38,4
Ortaokul veya dengi okul/ilköğretim mezunu	5,2	7,7	3,3	5,6	8,3	3,5	6,0	8,8	3,7	6,5	9,6	4,1
Lise veya dengi okul mezunu	5,6	7,7	3,9	5,9	8,2	4,1	6,3	8,7	4,4	6,8	9,3	4,7
Yükseköğretim	5,4	8,9	2,7	5,8	9,4	2,9	6,2	10,0	3,2	6,6	10,5	3,5

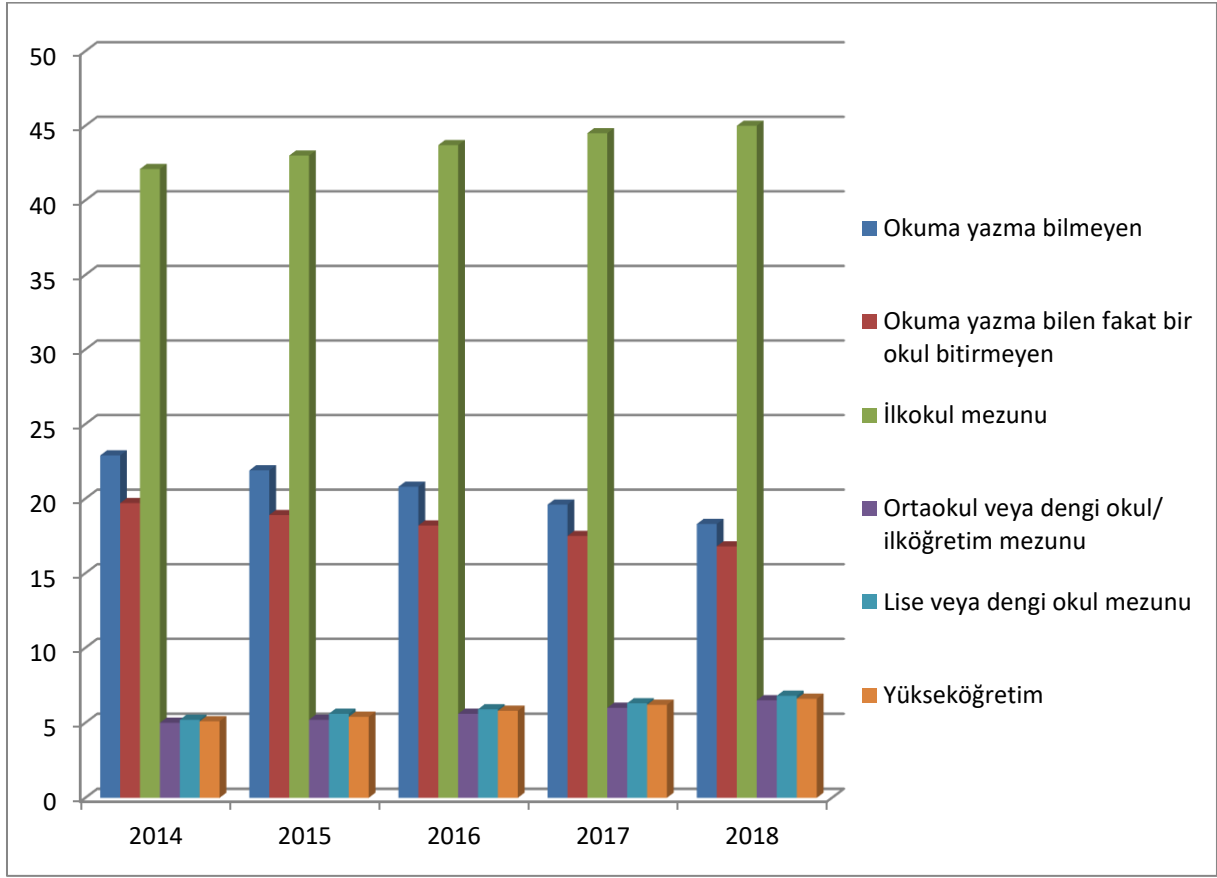
TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2019

Kaynak: TÜİK, Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı, 2015-2018

Yaşlı nüfusun okullaşma oranının yıllara göre arttığı görülmektedir. Yaşlı nüfusun eğitim durumu cinsiyete göre incelendiğinde cinsiyetler arasında önemli farklılıklar olduğu gözlenmekte olup, tüm eğitim düzeylerinde yaşlı erkek nüfus oranının yaşlı kadın nüfus oranından daha yüksek olduğu görülmektedir.

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Şekil 3.8. Yaşlı nüfusun eğitim durumunun yıllara göre dağılımı, 2014-2018

19. Yaşlı Nüfusun Yasal Medeni Durumu

Tablo 3.20. Cinsiyet ve yasal medeni duruma göre yaşlı nüfus oranı, 2014-2019

[65 ve daha yukarı yaştaki nüfus]

Yıl	Cinsiyet	Yasal medeni durum				
		Toplam	Hiç evlenmedi	Evli	Boşandı	Eşi öldü
		Oran (%)				
2014	Toplam	100,0	1,9	60,5	2,9	34,7
	Erkek	100,0	1,1	83,0	2,7	13,2
	Kadın	100,0	2,5	43,2	3,0	51,2
2015	Toplam	100,0	1,9	61,0	3,0	34,0
	Erkek	100,0	1,2	83,2	2,8	12,9
	Kadın	100,0	2,6	43,8	3,1	50,5
2016	Toplam	100,0	1,8	61,2	3,1	33,8
	Erkek	100,0	1,1	83,3	2,9	12,7
	Kadın	100,0	2,4	44,0	3,3	50,4
2017	Toplam	100,0	1,9	61,5	3,2	33,4
	Erkek	100,0	1,2	83,4	3,0	12,5
	Kadın	100,0	2,5	44,3	3,4	49,8
2018	Toplam	100,0	1,9	61,9	3,3	32,9
	Erkek	100,0	1,2	83,5	3,1	12,2
	Kadın	100,0	2,5	44,8	3,5	49,2
2019	Toplam	100,0	2,0	62,3	3,5	32,2
	Erkek	100,0	1,2	83,7	3,3	11,9
	Kadın	100,0	2,6	45,4	3,7	48,3

TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2019

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2014-2019

Yaşlı nüfus yasal medeni durumlarına göre incelendiğinde cinsiyetler arasında önemli farklılıklar olduğu görülmektedir. Eşi ölen kadınların oranı eşi ölen erkeklerin oranından oldukça yüksektir. Ayrıca 65 yaş üstü bireylerde yıllara göre boşanmış olanların oranının arttığı görülmektedir.

20. Yaşlı Nüfusun Yoksulluk Oranı

Tablo 3.21. Cinsiyete göre yaşlı nüfusun yoksulluk oranı, 2014-2018

						(%)
		2014	2015	2016	2017	2018
Toplam						
	Toplam	21,8	21,9	21,2	20,1	21,2
	Yaşlı (65+)	18,3	18,3	16,0	15,5	16,4
Erkek						
	Toplam	21,4	21,7	20,8	19,6	20,5
	Yaşlı (65+)	18,3	17,8	14,7	13,5	14,4
Kadın						
	Toplam	22,2	22,0	21,6	20,7	21,8
	Yaşlı (65+)	18,2	18,6	17,0	17,0	17,9

TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2019

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2014-2018

21. Yaşlı Nüfusun İşgücü Durumu

Tablo 3.22. Kurumsal olmayan yaşlı nüfusun cinsiyete göre işgücü durumu, 2018

				(%)
	İşgücü durumu	Toplam	Erkek	Kadın
	Toplam nüfus (15+ yaş)			
	İşgücüne katılma oranı	53,2	72,7	34,2
	İstihdam oranı	47,4	65,7	29,4
	İşsizlik oranı	11,0	9,5	13,9
	İstihdamdakilerin sektörel dağılımı	100,0	100,0	100,0
	Tarım	18,4	14,9	26,1
	Sanayi	19,7	21,9	15,1
	İnşaat	6,9	9,7	0,9
	Hizmetler	54,9	53,5	57,9
	Yaşlı nüfus (65+yaş)			
	İşgücüne katılma oranı	12,5	20,9	5,9
	İstihdam oranı	12,1	20,2	5,8
	İşsizlik oranı	2,7	3,2	1,4
	İstihdamdakilerin sektörel dağılımı	100,0	100,0	100,0
	Tarım	65,5	63,1	72,1
	Sanayi	4,7	5,0	4,0
	İnşaat	2,5	3,4	-
	Hizmetler	27,3	28,5	23,9

TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2019

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Araştırması, 2018

Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre, istihdam edilen yaşlı nüfusun sektörel dağılımı incelendiğinde yaşlı nüfusun %65,5'inin tarım sektöründe, %27,3'ünün ise hizmetler sektöründe yer aldığı görülmüştür.

22. Seçilmiş Ölüm Nedenlerine Göre Yaşlıların Oranı

Tablo 3.23. Seçilmiş ölüm nedeni ve cinsiyete göre ölen yaşlıların oranı, 2014-2018

[65 ve daha yukarı yaştaki kişiler]

		2014	2015 (1)	2016 (1)	2017 (1)	2018 (1)
Ölüm nedeni	Cinsiyet	%				
Toplam	Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Erkek	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Kadın	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Dolaşım sistemi hastalıkları	Toplam	46,7	46,2	45,5	45,1	43,8
	Erkek	42,1	42,0	41,4	41,0	39,9
	Kadın	51,1	50,4	49,6	49,2	47,6
İyi huylu ve kötü huylu tümörler (malign ve benign neoplazmlar)	Toplam	16,8	16,5	16,3	16,2	16,5
	Erkek	22,0	21,4	21,3	21,2	21,3
	Kadın	11,7	11,6	11,3	11,3	11,6
Solunum sistemi hastalıkları	Toplam	12,8	13,0	13,8	14,2	14,8
	Erkek	14,6	14,9	15,6	15,9	16,5
	Kadın	11,0	11,2	12,1	12,6	13,2
Endokrin (iç salgı bezi), beslenme ve metabolizmayla ilgili hastalıklar	Toplam	5,6	5,5	5,4	5,3	5,2
	Erkek	4,4	4,3	4,2	4,2	4,1
	Kadın	6,7	6,7	6,6	6,3	6,3

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Sinir sistemi ve duyu organları hastalıkları	Toplam	5,0	5,6	5,6	5,7	5,8
	Erkek	4,2	4,7	4,6	4,7	4,7
	Kadın	5,7	6,5	6,5	6,7	6,8
Dışsal yaralanma nedenleri ve zehirlenmeler	Toplam	2,2	2,1	2,0	1,9	1,8
	Erkek	2,4	2,4	2,3	2,1	2,1
	Kadın	2,1	1,9	1,8	1,6	1,6
Diğer	Toplam	11,0	11,1	11,3	11,6	12,2
	Erkek	10,3	10,4	10,6	11,0	11,4
	Kadın	11,8	11,7	12,1	12,3	12,9

TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2019

Kaynak: TÜİK, Ölüm Nedeni İstatistikleri, 2014-2018

(1) Bilinmeyen toplama dahil edilmiştir.

Ölüm nedeni istatistiklerine göre 65 yaş üstü nüfusun ölüm nedenlerinde ilk sırada dolaşım sistemi hastalıkları yer almaktadır. 2018 yılında dolaşım sistemi hastalıkları ölüm nedenleri arasında % 43,8 oranına sahiptir. Ölüm nedenleri cinsiyete göre incelendiğinde, cinsiyetler arası en önemli farkın iyi huylu ve kötü huylu tümörlerde olduğu görülmektedir. İyi ve kötü huylu tümörler nedeniyle hayatını kaybeden yaşlı erkeklerin oranı yaşlı kadınların oranından yaklaşık iki kat daha fazladır.

Tablo 3.24. Cinsiyete göre Alzheimer hastalığından ölen yaşlıların sayısı ve oranı, 2014-2018

[65 ve daha yukarı yaştaki kişiler]

Yıl	Cinsiyet	Toplam ölen yaşlı sayısı	Alzheimer hastalığından ölen yaşlı sayısı	Alzheimer hastalığından ölen yaşlıların oranı
2014	Toplam	265 016	10 236	3,9
	Erkek	131 240	4 051	3,1
	Kadın	133 776	6 185	4,6
2015 ⁽¹⁾	Toplam	278 854	12 059	4,3
	Erkek	138 800	4 786	3,4
	Kadın	140 052	7 273	5,2
2016 ⁽¹⁾	Toplam	293 787	13 051	4,4
	Erkek	146 095	5 061	3,5
	Kadın	147 691	7 990	5,4
2017 ⁽¹⁾	Toplam	298 172	13 642	4,6
	Erkek	148 160	5 252	3,5
	Kadın	150 011	8 390	5,6
2018 ⁽¹⁾	Toplam	298 165	13 767	4,6
	Erkek	148 420	5 229	3,5
	Kadın	149 735	8 538	5,7

TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2019

Kaynak: TÜİK, Ölüm Nedeni İstatistikleri, 2014-2018

Alzheimer hastalığından hayatını kaybeden 65 yaş üstü birey sayısı yıllara göre artış göstermektedir. Alzheimerden hayatını kaybeden yaşlı kadın oranının erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

23. Yaşlıların Mutluluk Düzeyi ve Kaynağı

Tablo 3.25. Cinsiyete göre yaşlı bireylerin genel mutluluk düzeyi, 2014-2019

						(%)
				Mutluluk düzeyi		
Yıl		Cinsiyet	Toplam	Mutlu	Orta	Mutsuz
2014	Toplam (18+)	Toplam	100,0	56,3	32,0	11,7
		Erkek	100,0	52,0	34,9	13,1
		Kadın	100,0	60,4	29,2	10,4
	Yaşlı (65+)	Toplam	100,0	62,8	24,6	12,6
		Erkek	100,0	63,0	24,0	13,1
		Kadın	100,0	62,7	25,0	12,2
2015	Toplam (18+)	Toplam	100,0	56,6	32,0	11,4
		Erkek	100,0	52,9	34,3	12,8
		Kadın	100,0	60,2	29,8	10,0
	Yaşlı (65+)	Toplam	100,0	56,8	30,7	12,4
		Erkek	100,0	53,4	34,5	12,1
		Kadın	100,0	59,5	27,9	12,6
2016	Toplam (18+)	Toplam	100,0	61,3	28,3	10,4
		Erkek	100,0	58,1	30,2	11,7
		Kadın	100,0	64,5	26,4	9,1

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

	Yaşlı (65+)	Toplam	100,0	64,5	25,0	10,5
		Erkek	100,0	66,2	25,0	8,9
		Kadın	100,0	63,2	25,1	11,8
2017	Toplam (18+)	Toplam	100,0	58,0	30,9	11,1
		Erkek	100,0	53,6	33,8	12,5
		Kadın	100,0	62,4	28,1	9,6
	Yaşlı (65+)	Toplam	100,0	66,1	22,9	11,0
		Erkek	100,0	66,3	21,3	12,4
		Kadın	100,0	65,9	24,2	9,9
2018	Toplam (18+)	Toplam	100,0	53,4	34,5	12,1
		Erkek	100,0	49,6	36,4	14,0
		Kadın	100,0	57,0	32,7	10,2
	Yaşlı (65+)	Toplam	100,0	61,2	26,8	12,0
		Erkek	100,0	60,1	27,2	12,7
		Kadın	100,0	62,1	26,4	11,5
2019	Toplam (18+)	Toplam	100,0	52,4	34,6	13,1
		Erkek	100,0	47,6	37,1	15,4
		Kadın	100,0	57,0	32,2	10,8
	Yaşlı (65+)	Toplam	100,0	58,6	29,2	12,2
		Erkek	100,0	56,9	28,2	14,9
		Kadın	100,0	59,9	30,1	10,1

TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2019

Kaynak: TÜİK, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2014-2019

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Tablo 3.26. Cinsiyete göre yaşlı bireylerin mutluluk kaynağı olan kişiler, 2014-2019

										(%)
Mutluluk kaynağı olan kişiler										
Yıl		Cinsiyet	Toplam	Tüm aile	Çocuklar	Eş	Anne/ baba	Kendisi	Torunlar	Diğer
2014	Toplam (18+)	Toplam	100,0	73,3	13,4	5,0	3,1	1,9	1,4	2,1
		Erkek	100,0	77,3	8,0	4,5	4,0	2,4	1,1	2,6
		Kadın	100,0	69,3	18,5	5,3	2,2	1,3	1,7	1,6
	Yaşlı (65+)	Toplam	100,0	71,4	14,7	6,4	(0)	1,8	4,1	1,5
		Erkek	100,0	75,4	8,8	8,2	-	2,5	4,0	1,0
		Kadın	100,0	68,4	19,2	4,9	(0)	1,3	4,2	1,8
2015	Toplam (18+)	Toplam	100,0	72,3	13,1	5,3	2,8	2,7	1,9	1,9
		Erkek	100,0	76,9	7,7	4,7	3,1	3,2	1,8	2,6
		Kadın	100,0	67,8	18,4	5,9	2,4	2,3	2,0	1,2
	Yaşlı (65+)	Toplam	100,0	66,8	16,5	4,7	0,4	2,9	7,3	1,5
		Erkek	100,0	73,2	7,9	6,3	0,5	2,7	7,7	1,9
		Kadın	100,0	61,8	23,1	3,5	0,3	3,0	7,0	1,3
2016	Toplam (18+)	Toplam	100,0	70,2	15,1	4,7	3,6	2,7	1,9	1,7
		Erkek	100,0	76,3	8,0	4,5	4,1	3,3	1,8	2,0
		Kadın	100,0	64,3	22,0	4,9	3,2	2,1	2,1	1,4
	Yaşlı (65+)	Toplam	100,0	64,2	18,1	6,9	0,2	3,0	6,4	1,3
		Erkek	100,0	70,7	10,1	8,6	0,2	2,8	7,2	0,4
		Kadın	100,0	59,2	24,2	5,5	0,2	3,1	5,7	2,1
2017	Toplam (18+)	Toplam	100,0	70,6	14,3	5,4	3,2	3,4	1,9	1,2
		Erkek	100,0	76,4	7,7	4,6	3,5	4,4	1,7	1,5
		Kadın	100,0	64,9	20,7	6,0	2,8	2,4	2,1	1,0

**T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI**
ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

	Yaşlı (65+)	Toplam	100,0	65,8	16,5	7,2	0,2	3,1	6,4	1,0
		Erkek	100,0	69,3	8,2	11,8	0,2	3,2	7,0	0,3
		Kadın	100,0	63,0	22,9	3,6	0,2	2,9	5,9	1,5
2018	Toplam (18+)	Toplam	100,0	74,2	12,9	3,6	2,7	3,3	1,8	1,4
		Erkek	100,0	78,7	7,8	3,1	3,4	3,6	1,5	1,7
		Kadın	100,0	69,7	17,8	4,1	2,1	3,0	2,1	1,2
	Yaşlı (65+)	Toplam	100,0	71,0	14,4	5,1	0,1	3,5	4,9	1,2
		Erkek	100,0	77,7	7,5	7,0	0,0	3,2	3,9	0,6
		Kadın	100,0	65,7	19,8	3,5	0,1	3,7	5,6	1,6
2019	Toplam (18+)	Toplam	100,0	74,1	12,9	3,7	2,5	3,8	1,6	1,5
		Erkek	100,0	79,6	7,4	3,2	3,0	3,8	1,4	1,6
		Kadın	100,0	68,8	18,1	4,1	1,9	3,8	1,8	1,5
	Yaşlı (65+)	Toplam	100,0	71,4	13,7	4,7	0,2	3,5	4,9	1,6
		Erkek	100,0	75,4	8,0	6,4	0,0	3,0	4,8	2,4
		Kadın	100,0	68,3	18,3	3,3	0,3	3,9	5,0	1,0

TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2019

Kaynak: TÜİK, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2014-2019

- (0) Gözlem değeri öngörülenden az olduğu için bilgi verilememiştir.
- Bilgi yoktur.

Tablo 3.25 ve 3.26’da yer alan Yaşam Memnuniyeti Araştırması sonuçlarına göre, yaşlı bireylerin en önemli mutluluk kaynağının aileleri olduğu görülmektedir. 65 yaş üstü bireylerin, 18 yaş üstü toplam nüfusa göre mutluluk düzeyleri daha yüksektir.

24. Yaşlıların Teknoloji Kullanımı

Tablo 3.27. Son üç ay(1) içinde yaşlıların cinsiyete göre İnternet kullanma oranları, 2014-2019

			(%)
		Toplam	Yaşlı
Yıl	Cinsiyet	(16-74 yaş)	(65-74 yaş)
2014	Toplam	48,5	5,0
	Erkek	58,2	8,8
	Kadın	38,8	1,8
2015	Toplam	51,6	5,6
	Erkek	61,2	8,8
	Kadın	42,1	2,8
2016	Toplam	58,3	8,8
	Erkek	67,6	12,5
	Kadın	49,2	5,8
2017	Toplam	64,7	11,3
	Erkek	72,8	15,6
	Kadın	56,6	7,5
2018	Toplam	71,0	17,0
	Erkek	78,2	23,0
	Kadın	63,9	11,9
2019	Toplam	74,0	19,8
	Erkek	80,4	25,3
	Kadın	67,6	15,0

TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2019

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2014-2019

(1) Referans yılın ilk üç ayıdır (Ocak, Şubat, Mart).

Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre, yaşlı nüfusun internet kullanma oranları yıllara göre artmaktadır. Yaşlı nüfusta erkeklerin internet kullanım oranlarının kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

25. Evlilik Kararı

Tablo 3.28. Yaşlı bireylerin evlilik kararı, 2016

(65 ve daha yukarı yaştaki kişiler)

%

Kendi kararım, ailemin rızasıyla	13,9
Kendi kararım, ailemin rızası dışında	1,7
Görücü usulü, kendi rızamla	51,5
Görücü usulü, kendi görüşüm sorulmadan ailemin kararıyla	24,8
Kaçma/kaçırılma	7,6
Diğer	0,6
Toplam	100,0

Kaynak: TÜİK, Aile Yapısı Araştırması, 2016

26. Yaşlılık İle İlgili Yaşam Tercihi

Tablo 3.29. Cinsiyet ve yaş grubuna göre bireylerin yaşlılığı ile ilgili yaşam tercihi, 2016
[15+ yaş]

						(%)
	Toplam	Huzurevine giderim	Çocuklarının yanında kalırım	Evimde bakım hizmeti alırım	Fikri yok	Diğer
Türkiye	100,0	11,0	37,6	29,4	21,6	0,4
Cinsiyet						
Erkek	100,0	10,9	37,7	27,4	23,6	0,4
Kadın	100,0	11,2	37,5	31,4	19,6	0,4
Yaş grubu						
15-19	100,0	11,2	30,4	25,5	32,5	0,3
20-24	100,0	11,6	32,4	26,6	29,1	0,3
25-29	100,0	11,5	30,8	29,0	28,4	0,4
30-34	100,0	12,0	35,4	29,5	22,7	0,5
35-39	100,0	11,6	35,1	31,5	21,4	0,4
40-44	100,0	11,1	38,3	31,4	19,0	0,2
45-49	100,0	11,2	38,8	30,7	19,0	0,3
50-54	100,0	10,1	41,5	33,4	14,6	0,4
55-59	100,0	12,0	39,4	31,5	16,6	0,5
60-64	100,0	12,7	43,6	28,8	14,5	0,3
65+	100,0	7,7	51,3	27,5	12,9	0,6

Kaynak: TÜİK, Aile Yapısı Araştırması, 2016

Yaş grubuna göre Türkiye’de yaşlılık ile ilgili yaşam tercihleri incelendiğinde huzurevine gitme seçeneğini en az düşünen yaş grubu 65 ve üzeri yaştaki bireyler iken diğer yaş gruplarında huzurevine gitme tercihinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Aynı zamanda en fazla 65 ve üzeri yaştaki bireyler çocuklarının yanında kalmayı düşünmektedirler.